

I. GIMNAZIJA V CELJU

Kajuhova 2, 3000 Celje

**SKRB ZA JEZIK IN USTREZNOST JEZIKA V SLOVENSKIH
ODDAJAH NA PROGRAMIH SLO 1 IN POP TV**

RAZISKOVALNA NALOGA

Tematsko področje: SLOVENŠČINA

Avtorica: Ina Poteko, 4. letnik

Mentorica: Juana Robida, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2016

Zahvala

Najlepše se zahvaljujem mentorici, profesorici Juani Robida, za pomoč, svetovanje, potrpežljivost in lektorsko delo, ter profesorju Nejcu Robidi za nasvete in pomoč pri iskanju literature. Hkrati se moram iskreno zahvaliti gospe Mojci Cestnik, ki si je vzela čas in mi pomagala, ter gospe Jerici Lednik za prevod v angleščino.

Še posebej se zahvaljujem gospe Miši Molk in dr. Simoni Bergoč, ki sta mi s svojimi odgovori dali dober vpogled v jezik v medijih, da sem se sploh lahko lotila raziskovalne naloge.

Zahvaliti se moram še svojim staršem za pomoč in spodbudo.

Zahvaljujem se tudi vsem neimenovanim, ki so mi s svojim znanjem pomagali pri izdelavi raziskovalne naloge.

Povzetek

Mediji so pomemben del našega življenja. Čeprav svetovni splet počasi prevzema vlogo televizije, ta še vedno ostaja stalnica skoraj vsakega doma. Funkcija televizije, ki jo pogosto spregledamo, je skrb za jezik. Zanimalo me je, kako televizijske hiše skrbijo za jezik in katere so značilnosti jezika v slovenskih televizijskih oddajah. Da sem iz prve roke izvedela o jeziku v medijih, sem intervjuvala Mišo Molk in dr. Simono Bergoč. Raziskala sem tudi normativnost knjižnega pogovornega jezika, saj je ta ustrezna socialna zvrst jezika za govor v medijih. Nato sem analizirala izseke dvanajstih razvedrilnih in informativnih oddaj s programov SLO 1 in POP TV. Ugotovila sem, da se na nacionalni televiziji (RTV SLO) bolj posvečajo uporabi knjižnega jezika in da je tudi jezikovnih napak v analiziranih oddajah s programa SLO 1 manj. Uporabljena socialna zvrst jezika je odvisna od vsebine oddaje in od priprave na oddajo. V razvedrilnih oddajah je jezik knjižni ali neknjižni pogovorni, v informativnih pa zborni. Jezikovnih napak je v razvedrilnih oddajah izrazito več. Prevladujejo odstopanja od zborne izreke, veliko je tudi skladenjskih napak in neustreznih besed ali besednih zvez glede na govorni položaj. Rabo jezika bi lahko izboljšali z izobraževanjem govorcev in z normativnimi priročniki knjižnega pogovornega jezika.

Abstract

The media are an important part of our everyday life and although the world web site is slowly taking on the role of television it still remains a constant of nearly every home. A concern for language is a function of television even though it is often overlooked. I was interested in the way broadcasting houses take care of language and what the characteristics of language in Slovenian telecasts are. In order to find out about language in the media firsthand, I interviewed Ms. Miša Molk and Dr. Simona Bergoč. I also researched a literary colloquial language normative, as it is an appropriate social type of language for speech in the media. I analysed the excerpts from 12 different entertaining and informative telecasts on SLO 1 and POP TV. I came to a conclusion that the national TV (RTV SLO) pays more attention to using literary language and that there were fewer linguistic errors in the analysed telecasts on SLO 1. Social type of language depends on the content and preparation for a telecast. In entertaining telecasts language is either literary or colloquial whereas in informative ones, it is formal. There are noticeably more errors in entertaining telecasts such as deviations from formal language, syntactic errors, inadequate words or collocations regarding position of speech. Use of language could be improved by educating speakers and normative manuals of literary colloquial language.

Kazalo

Zahvala	II
Povzetek	III
Abstract	IV
Kazalo.....	V
Kazalo slik.....	VIII
Kazalo tabel	VIII
Kazalo prilog	IX
1 Uvod.....	1
1.1 Cilji	1
1.2 Hipoteze.....	1
1.3 Metodologija dela	2
2 Pregled objavljenega gradiva	3
2.1 Jezik	3
2.1.1 Nebesedni jezik	3
2.1.2 Besedni jezik	3
2.1.2.1 Besede	3
2.2 Slovenski jezik.....	3
2.3 Zgodovina govorjenega jezika.....	3
2.4 Socialne zvrsti jezika	5
2.4.1 Knjižni jezik	5
2.4.1.1 Zborni jezik.....	5
2.4.1.2 Knjižni pogovorni jezik	6
2.4.1.2.1 Značilnosti knjižnega pogovornega jezika	6
2.4.2 Neknjižni jezik	7
2.4.2.1 Prostorske zvrsti.....	7
2.4.2.2 Interesne zvrsti	8
2.5 Delitev govorjenih besedil glede na predlogo	8
2.6 Slovarji in priročniki slovenskega jezika.....	8
2.6.1 Slovarji in priročniki	8
2.6.1.1 Slovenska slovnica.....	9

2.6.1.2	Slovenski pravopis	9
2.6.1.3	Slovar slovenskega knjižnega jezika ²	9
2.6.1.4	Slovar novejšega besedja slovenskega jezika	9
2.6.2	Portal Fran in jezikovni svetovalnici	10
2.6.2.1	Portal Fran	10
2.6.2.2	Jezikovna svetovalnica	10
2.6.2.3	Terminologišče	10
2.6.3	Korpusi	10
2.6.3.1	Korpus Gigafida	10
2.6.3.2	Korpus Kres	11
2.6.3.3	Korpus govornjene slovenščine (GOS)	11
2.7	Določanje normativnosti zborne izreke	11
2.7.1	Normiranje govornjenega knjižnega jezika	12
2.8	Jezik in mediji	12
2.8.1	Televizijski hiši	12
2.8.1.1	RTV Slovenija	12
2.8.1.2	Pro Plus	13
2.8.2	Jezik v medijih	13
2.8.3	Zakoni in poklicna merila	13
2.8.3.1	Zakoni	13
2.8.3.2	Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija ...	13
2.8.4	Izobraževanje govorcev	14
2.9	Povzetek teorije	15
3	Rezultati	17
3.1	Informativne oddaje	19
3.1.1	Večerna informativna oddaja Dnevnik na SLO 1	19
3.1.2	Šport na SLO 1	20
3.1.3	Vreme na SLO 1	22
3.1.4	Večerna informativna oddaja 24 ur na POP TV	23
3.1.5	Šport na POP TV	26

3.1.6	Vreme na POP TV	28
3.2	Ugotovitve analiz informativnih oddaj	30
3.3	Razvedrilne oddaje	30
3.3.1	Moja Slovenija na SLO 1	30
3.3.2	Slovenski pozdrav na SLO 1	34
3.3.3	Ne se hecat na SLO 1	38
3.3.4	Ana kuha na POP TV	43
3.3.5	Je bella cesta na POP TV	48
3.3.6	Vid in Pero šov na POP TV	54
3.4.1	Ugotovitve analiz razvedrilnih oddaj	61
4	Razprava	62
5	Zaključek.....	66
6	Viri in literatura.....	67
7	Priloge	70

Kazalo slik

Slika 1: Socialne zvrsti jezika	5
---------------------------------------	---

Kazalo tabel

Tabela 1: Razvrščanje napak	17
Tabela 2: Skladenjske napake (Dnevnik)	20
Tabela 3: Neustrezne besede ali besedne zveze (Dnevnik)	20
Tabela 4: Spodrsaljaji (Dnevnik)	20
Tabela 5: Odstopanja od zborne izreke (Šport na SLO 1)	21
Tabela 6: Skladenjske napake (Šport na SLO 1)	21
Tabela 7: Slogovne napake (Šport na SLO 1)	21
Tabela 8: Neustrezne besede ali besedne zveze (Šport na SLO 1)	22
Tabela 9: Odstopanja od zborne izreke (Vreme na SLO 1)	22
Tabela 10: Oblikoslovne napake (Vreme na SLO 1)	22
Tabela 11: Skladenjske napake (Vreme na SLO 1)	23
Tabela 12: Slogovne napake (Vreme na SLO 1)	23
Tabela 13: Odstopanja od zborne izreke (24 ur)	24
Tabela 14: Oblikoslovne napake (24 ur)	24
Tabela 15: Skladenjske napake (24 ur)	24
Tabela 16: Slogovne napake (24 ur)	25
Tabela 17: Neustrezne besede ali besedne zveze (24 ur)	25
Tabela 18: Odstopanja od zborne izreke (Šport na POP TV)	27
Tabela 19: Oblikoslovne napake (Šport na POP TV)	27
Tabela 20: Skladenjske napake (Šport na POP TV)	27
Tabela 21: Neustrezne besede in besedne zveze (Šport na POP TV)	27
Tabela 22: Spodrsaljaji (Šport na POP TV)	27
Tabela 23: Odstopanja od zborne izreke (Vreme na POP TV)	28
Tabela 24: Oblikoslovne napake (Vreme na POP TV)	29
Tabela 25: Skladenjske napake (Vreme na POP TV)	29
Tabela 26: Spodrsaljaji (Vreme na POP TV)	29
Tabela 27: Mašila (Vreme na POP TV)	29
Tabela 28: Napake v analiziranih informativnih oddajah	30
Tabela 29: Odstopanja od zborne izreke (Moja Slovenija)	31
Tabela 30: Oblikoslovne napake (Moja Slovenija)	32
Tabela 31: Skladenjske napake (Moja Slovenija)	32
Tabela 32: Slogovne napake (Moja Slovenija)	33
Tabela 33: Neustrezne besede ali besedne zveze (Moja Slovenija)	33
Tabela 34: Mašila (Moja Slovenija)	33
Tabela 35: Odstopanja od zborne izreke (Slovenski pozdrav)	35
Tabela 36: Oblikoslovne napake (Slovenski pozdrav)	35
Tabela 37: Skladenjske napake (Slovenski pozdrav)	35
Tabela 38: Slogovne napake (Slovenski pozdrav)	36
Tabela 39: Neustrezne besede ali besedne zveze (Slovenski pozdrav)	36
Tabela 40: Spodrsaljaji (Slovenski pozdrav)	37

Tabela 41: Mašila (Slovenski pozdrav).....	37
Tabela 42: Odstopanja od zborne izreke (Ne se hecat).....	38
Tabela 43: Oblikoslovne napake (Ne se hecat).....	40
Tabela 44: Skladenjske napake (Ne se hecat).....	40
Tabela 45: Slogovne napake (Ne se hecat).....	41
Tabela 46: Neustrezne besede ali besedne zveze (Ne se hecat).....	41
Tabela 47: Spodrsaljaji (Ne se hecat).....	42
Tabela 48: Mašila (Ne se hecat).....	43
Tabela 49: Odstopanja od zborne izreke (Ana kuha).....	44
Tabela 50: Oblikoslovne napake (Ana kuha).....	45
Tabela 51: Skladenjske napake (Ana kuha).....	45
Tabela 52: Slogovne napake (Ana kuha).....	46
Tabela 53: Neustrezne besede ali besedne zveze (Ana kuha).....	47
Tabela 54: Mašila (Ana kuha).....	47
Tabela 55: Odstopanja od zborne izreke (Je bella cesta).....	49
Tabela 56: Oblikoslovne napake (Je bella cesta).....	51
Tabela 57: Skladenjske napake (Je bella cesta).....	51
Tabela 58: Slogovne napake (Je bella cesta).....	52
Tabela 59: Neustrezne besede ali besedne zveze (Je bella cesta).....	52
Tabela 60: Mašila (Je bella cesta).....	54
Tabela 61: Odstopanja od zborne izreke (Vid in Pero šov).....	55
Tabela 62: Oblikoslovne napake (Vid in Pero šov).....	57
Tabela 63: Skladenjske napake (Vid in Pero šov).....	57
Tabela 64: Slogovne napake (Vid in Pero šov).....	58
Tabela 65: Neustrezne besede ali besedne zveze (Vid in Pero šov).....	58
Tabela 66: Spodrsaljaji (Vid in Pero šov).....	60
Tabela 67: Mašila (Vid in Pero šov).....	60
Tabela 68: Napake v analiziranih razvedrilnih oddajah.....	61
Tabela 69: Napake v analiziranih oddajah (primerjava SLO 1 in POP TV).....	62
Tabela 70: Napake na začetku oddaj.....	63
Tabela 71: Napake v analiziranih oddajah.....	64

Kazalo prilog

Priloga 1: Intervju z dr. Simono Bergoč, vodjo Službe za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo.....	70
Priloga 2: Intervju z Mišo Molk, dolgoletno urednico in voditeljico na RTV Slovenija.....	73
Priloga 3: Izobraževanje govora na RTV SLO (Maja Šumej).....	78
Priloga 4: Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija.....	79
Priloga 5: Zakon o javni rabi slovenščine.....	80
Priloga 6: Zakon o medijih.....	80

1 Uvod

V tehnološko najnaprednejšem obdobju človeštva si dneva brez nenehne dostopnosti informacij in vsebin, ki nam krajšajo čas, ne znamo več predstavljati. V preteklem polstoletju je bila ravno televizija glavni medij, ki je zabaval in informiral gledalce, in čeprav njeno vlogo počasi prevzema svetovni splet, je gledanje televizije še vedno stalnica skoraj vsakega doma. Naloga televizije, ki jo pogosto spregledamo – in to ne samo gledalci, ampak tudi televizijske hiše same –, pa je tudi skrb za jezik. Med gledanjem slovenskih zabavnih oddaj me je ničkolikokrat zmotil pogovorni jezik voditeljev. To sicer kaže na sproščenost oddaj, hkrati pa žal tudi na slabo poznavanje slovenskega knjižnega jezika in njegove uporabe v prostem govoru. Seveda ne smemo pozabiti, da je jezik živ organizem in da ima lahko prevelika obremenjenost z jezikovnimi pravili ravno nasprotni učinek od želenega – namesto da bi lep, knjižni govorjeni jezik približali gledalcem, se jim ta zdi tog, umeten in nesproščen. Kako daleč v sproščenost jezika smemo poseči, da še govorimo o knjižnem pogovornem jeziku, je sicer nekoliko nejasno, kljub temu pa se voditelji na televiziji jezikovno ne bi smeli izražati tako kot doma, v družbi prijateljev ali na ulici, saj vendarle nastopajo pred javnostjo. Jezik je navsezadnje tudi naš narodni simbol, zato bi si moral vsak prizadevati za čim pravilnejšo rabo jezika, še posebej javni govorci.

1.1 Cilji

S svojo raziskovalno nalogo sem želela najti odgovore na naslednja vprašanja:

- Kako skrbijo za jezik na slovenskih televizijah? Kje in kako se govorci lahko izobrazijo?
- Katere so značilnosti jezika v slovenskih oddajah na programih SLO 1 in POP TV?
- Kako sta povezani vsebina oddaje in uporabljena socialna zvrst jezika?
- Kako zakoni omejujejo rabo neknjižnih socialnih zvrsti jezika v medijih?
- Kako natančno je določena normativnost knjižnega pogovornega jezika?

1.2 Hipoteze

Hipoteza 1: Na nacionalni televiziji (RTV SLO) se bolj posvečajo uporabi knjižnega jezika in izobraževanju govorcev kot na komercialnih televizijah.

Iz tega sklepam, da bo napak oziroma odstopanj od govorjenega knjižnega jezika pri analiziranih oddajah na SLO 1 manj kot na POP TV.

Hipoteza 2: Uporabljena socialna zvrst jezika je odvisna od vsebine oddaje. V informativnih oddajah je jezik zborni, v razvedrilnih pa knjižni pogovorni ali neknjižni pogovorni.

Hipoteza 3: Uporabljena socialna zvrst jezika je odvisna od voditeljeve priprave na oddajo. V oddajah, v katerih voditelji berejo ali polberejo, je jezik zborni, pri prostem govorjenju ali govorjenju z miselno pripravo pa knjižni pogovorni ali neknjižni pogovorni.

Iz tega sklepam, da bo na začetku oddaj, v katerih govorijo prosto ali z miselno pripravo, manj napak oziroma odstopanj od govorjenega knjižnega jezika, saj se na začetek oddaje oziroma na uvodne besede pripravijo vsaj miselno.

Hipoteza 4: V analiziranih oddajah bo med napakami največ odstopanj od zborne izreke.

Hipoteza 5: Rabo jezika bi lahko izboljšali s pogostejšim sodelovanjem z lektorji, govornimi vajami in izobraževanji, priročniki, v katerih bi bila pravorečna pravila poenotena in zbrana na enem mestu, in bolj omejujočimi zakoni.

1.3 Metodologija dela

V raziskovalni nalogi sem uporabila naslednje raziskovalne metode:

- metodo pregleda objavljenega gradiva,
- metodo povzemanja strokovnega gradiva,
- metodo intervjuja,
- metodo analize,
- metodo sinteze.

Najprej sem poiskala objavljeno gradivo, da sem se poučila o zgodovini, razvoju in normativnosti slovenskega govorjenega knjižnega jezika ter o jeziku v medijih. V jezikovnih priročnikih je o normativnosti pogovornega knjižnega jezika napisanega zelo malo, zato sem za študij uporabila predvsem znanstvene članke. Pregledala sem tudi zakone, ki usmerjajo rabo jezika v medijih. Skupne ugotovitve sem predstavila s povzemanjem strokovnega gradiva.

Zanimalo me je, kako za jezik skrbijo na slovenskih televizijah in katere so značilnosti jezika slovenskih televizijskih oddaj, zato sem intervjuvala Mišo Molk, dolgoletno urednico in voditeljico na RTV SLO, pet let je opravljala tudi delo varuhinje pravic gledalcev in poslušalcev. Na vprašanja mi je odgovorila tudi dr. Simona Bergoč, vodja Službe za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo. V okviru projekta Pridite na obisk sem obiskala televizijsko hišo Pro Plus in tako dobila vpogled v delo komercialne televizije. V tem delu sem uporabila metodo intervjuja.

Nato sem poiskala slovenske televizijske oddaje s programov SLO 1 in POP TV, predvajane v letih 2014 in 2015. Z vsakega programa sem izbrala tri razvedrilne oddaje, večerno informativno oddajo, vreme in šport ter analizirala naključno, vendar smiselno izbrane izseke. Govor sem transkribirala. Opazovala sem jezik, izpisala jezikovne napake in jih razvrstila v skupine. Pri tem sem si pomagala s slovarji, priročniki, korpusi in jezikovnimi svetovalnicami. Uporabila sem metodo analize.

Na podlagi ugotovitev o posameznih oddajah sem sklepala o jeziku v slovenskih televizijskih oddajah.

2 Pregled objavljenega gradiva

2.1 Jezik

Jezik je temeljno sredstvo sporazumevanja, s katerim tvorimo (govorimo ali pišemo) in sprejemamo (poslušamo ali beremo) besedila. Jezik delimo na besedni in nebesedni. Pri človeku prevladuje besedni, spremljajo pa ga prvine nebesednega. Človek ima tudi metajezikovno zmožnost, da lahko govori o svojem jeziku in jeziku drugih (Križaj Ortar, et. al 2009: 4–5).

2.1.1 Nebesedni jezik

Nebesedni jezik sestavljajo jakost in hitrost govora, kretnje, mimika, drža telesa. Pri pisanju so to fotografije, grafi itd. V svoji raziskovalni nalogi se bom osredotočila na besedni jezik (Križaj Ortar, et. al 2009: 5).

2.1.2 Besedni jezik

Besedni jezik je dogovorjeni sestav besednih znamenj in pravil za tvorjenje besedil. Človek se v glavnem sporazumeva z besednim jezikom. Ta je sestavljen iz besed, ki jih skladamo v višje enote (npr. povedi). Pri skladanju besed v višje enote moramo upoštevati slovnična, pravorečna in pravopisna pravila (Križaj Ortar, et. al 2009: 7).

2.1.2.1 Besede

Besede so dogovorjena znamenja iz glasov ali črk, s katerimi kaj poimenujemo. Vsaka beseda ima pomen; prevladujejo večpomenske besede, enopomenskih je le malo. Paziti moramo, s katero besedo bomo poimenovali stvari v določenem položaju, saj kljub enakemu pomenu vsaka beseda ni primerna za vsakega naslovnika. Zato rečemo, da imajo besede tudi slogovno vrednost. Delimo jih na slogovno zaznamovane in nezaznamovane, le-te lahko uporabimo v vseh govornih položajih (Križaj Ortar, et. al 2009: 7–8).

2.2 Slovenski jezik

Slovenski jezik je materni jezik za večino prebivalcev Republike Slovenije. Pomemben ni le za osebni razvoj, ampak tudi za razvoj narodne zavesti, saj se tako povežemo s predniki in utrjujemo lastno kulturo in narodno zavest. Slovenski jezik je popolno vlogo pridobil z ustanovitvijo Republike Slovenije leta 1991, ko je slovenski normirani pisni in govorni jezik dobil tudi državno vlogo. Danes je torej slovenščina državni in uradni jezik Republike Slovenije. Predstavlja Slovenijo, uporabljajo jo državni organi, v njej so zapisani narodni simboli, v njej se uraduje, šola in zapisuje javne napise (Križaj Ortar, et. al 2009: 13–16).

2.3 Zgodovina govorjenega jezika

Če se vrnemo k samim začetkom jezika, govorjeni jezik ni bil posnetek pisave. V antiki so rapsodi in filozofi za osnovo jezika imeli govorjeno besedo. Ravno zato so toliko bolj razvijali retoriko, umetnost govora. Z ustvarjanjem literature se je začel razvijati tudi pisni knjižni jezik

in s tem razmišljanje o izrazni podobi jezika. Želeli so zapisati govorjeno besedilo, in to tako, da bi ga razumelo čim več ljudi. Tudi Trubar je za osnovo vzel živ, ljubljanski govor.

Pisna slovenščina se je začela razvijati s prvimi knjigami. Razmislek o govorjeni slovenščini je bistveno mlajši, saj se je v javni rabi v zgodovini uveljavila zelo pozno, kot učni jezik v celotnem šolskem sistemu šele leta 1918, v cerkvi v celoti šele po letu 1962, v vojski leta 1991.

Govorjeni zborni jezik se je začel oblikovati šele v drugi polovici 19. stoletja z razpravami o parlamentarnem jeziku. V šestdesetih letih 19. stoletja je slovenščina postala parlamentarni jezik. Prej je bil govor pomemben le zasebno ali v svojih pokrajinah. Z oblikovanjem knjižnega jezika je bilo treba govorjeni jezik narediti reprezentativen za vse Slovence.

Prva temeljna razprava o javni rabi slovenščine pripada Otonu Župančiču, ki je leta 1912 opozoril na nenaravnost elkanja v Deželnem gledališču v Ljubljani. Na začetku 20. stoletja je bilo namreč gledališče eden redkih prostorov, v katerem je bilo mogoče slovenščino slišati v javnosti. Župančič je kot dramaturg skrbel za govorjeni jezik, povezal ga je z normativno funkcijo.

Župančičevo predavanje Slovenski jezik in gledališče: »Da, prišli smo v tem tako daleč – in to bi vam lahko dokazal – da velja pri nas za sramoto, ako kdo ne zna pravilne nemščine, da pa trpimo celo pri inteligentnih najhujše napake v slovenskem jeziku. Gledališča bi bila pri nas tista praktična šola, kjer bi Slovenec poslušal vsaj dve, dve uri in pol vzdržema svoj jezik čist in nepokvarjen, prost vseh tistih primesi in potvar, ki mu bijejo v vsakdanjem življenju na uho« (Šeruga Prek, Antončič 2007: 9).

Razvoj jezikoslovnega normiranja slovenske zborne izreke je bil dolg, začetke pa pripisujemo jeziku v gledališču. Slovenci se torej šele kakšnih sto let ukvarjamo z govorom v javnih položajih. Sprva je bilo to posvečeno obrambi in emancipaciji od nemščine in srbohrvaščine.

Slovenski govorjeni knjižni jezik se je začel uveljavljati od ustanove Univerze v Ljubljani leta 1919. V zgodovini se je izoblikoval pod vplivi regionalnih območij v bližini središča Ljubljane. Slovensko jezikoslovje je do devetdesetih let 20. stoletja zapostavljalo javni govor in njegovo normiranje. Javni govor v medijih je bil največkrat nadzorovano bran (posnetek pisnega jezika). Šele po osamosvojitvi leta 1991 smo se začeli intenzivneje ukvarjati z govorjenim jezikom, ne le zaradi osamosvojitve, ampak tudi zaradi demokratizacije medijev. Prej za javno nastopanje slovenski jezik ni bil nujno pomemben. Torej je uporaba slovenščine v javnosti relativno mlada.

Za očeta slovenske fonetike velja Stanislav Škrabec, ki je leta 1870 izdal prvo pomembno razpravo O glasu in naglasu našega knjižnega jezika v izreki in pisavi. Zavedal se je primarnosti govorjene besede. Zapisal je: »Izreka je živi jezik, pravopis je njegova mrtva podoba. Zato mislim, da bi morali mi najprej skrbeti za pravo izreko naše knjižne slovenščine ...« (Tivadar 2008: 26–27).

Leta 1899 smo dobili prvi Slovenski pravopis, ki ga je sestavil Fran Levec. Naslednji Slovenski pravopis Antona Breznika (1920) je veljal tudi za prvi slovenski pravorečni priročnik. Znanstveno je začel slovenske glasove raziskovati France Bezlaj (Oris slovenskega knjižnega izgovora, 1939). Mirko Rupel je leta 1946 izdal Slovensko pravorečje, to svojega enakovrednega naslednika še ni dobilo. V šestdesetih letih je jezik raziskoval Jože Toporišič,

njegovi fonetično-fonološki opisi so bili namenjeni tudi tujcem, na podlagi Slovenske slovnice, izdane leta 1976, pa se je določala ustrezna podoba slovenskega govora. To je bil tudi zaključek raziskav do 3. tisočletja, govornjeni knjižni jezik pa je vse do danes ostal znotraj pravopisa in Ruplovega Slovenskega pravorečja. Leta 2007 je izšlo še delo Slovenska zborna izreka, priročnik z vajami za javne govorce, katerega namen je približati zbornu izreko širšemu krogu uporabnikov.

Še danes ima pravorečje podrejen status znotraj slovenskega jezikoslovja, tudi zaradi pomanjkanja samostojne pravorečne tradicije.

(Tivadar 2004, 2008, 2012, Šeruga Prek, Antončič 2007: 7–15.)

2.4 Socialne zvrsti jezika

Socialne zvrsti so prostorsko in družbeno določene različice jezika. Delimo jih na knjižne in neknjižne, izbira socialne zvrsti pa je odvisna od okoliščin sporočanja (Križaj Ortar, et. al 2009: 21).

Slika 1: Socialne zvrsti jezika

2.4.1 Knjižni jezik

Knjižni jezik je normiran in enoten za vse Slovence. Ključne značilnosti knjižnega jezika so združevalnost, reprezentativnost in enotnost (Jesenovec, Lenardič 2010, Jožef Beg, Kostanjšek, Špacapan 2014).

2.4.1.1 Zborni jezik

Zborni jezik je stroga in natančneje predpisana različica knjižnega jezika. Na Slovenskem je to predvsem in najprej pisani jezik. Govorjene oblike so predvsem branje, recitiranje, deklamiranje; v gledališču, filmih in na televiziji tudi obnavljanje prvotno napisanega besedila.

Bere se na radiu in televiziji, berejo ga učitelji, duhovniki, politiki idr. Slovenski zborni jezik se manj govori brez pripravljene pisne predloge. Zborni govor se uporablja predvsem, kadar je naslovnik množičen (recimo poslušalci in gledalci radija in televizije), torej kadar je pred govorečim javni zbor poslušalcev, še posebej, če je ta zbor izobrazbeno, narečno ali socialno neenak.

V delu Slovensko pravorečje (1946) je Mirko Rupel zapisal: »Enotna, najskrbnejša in najplemenitejša oblika govorjenega knjižnega jezika se imenuje knjižna ali zborna izreka. Potreba po taki izreki je tem večja, čim kulturnejši je narod in čimbolj zgodovinski je njegov pravopis« (Tivadar 2004: 438).

Pravila zbornega knjižnega jezika so zapisana v jezikovnih priročnikih, kot so slovnica, slovar in pravopis. Tudi za govorjeni jezik imamo norme in pravila, vendar so ta v primerjavi s tistimi za pisni knjižni jezik precej razpršena in zapletena. Slovenski zborni jezik pridobimo z zavestnim prisvajanjem, ne naučimo se ga kot maternega jezika.

(Tivadar 2004, Toporišič 2004, Šeruga Prek, Antončič 2007: 7–15, Križaj Ortar, et. al 2009: 18, Jesenovec, Lenardič 2010, Jožef Beg, Kostanjšek, Špacapan 2014.)

2.4.1.2 Knjižni pogovorni jezik

Knjižni pogovorni jezik je manj stroga in bolj sproščena različica knjižnega jezika, ki se najpogosteje uporablja v javnih in uradnih pogovorih, na katere se predhodno ne moremo povsem pripraviti, in v pogovorih z ljudmi iz drugih delov Slovenije. Opira se na vsakdanjo občevalno govorico nenarečno govorečih ljudi na celotnem slovenskem ozemlju s poudarkom na osrednjeslovenskem okolju. Ni jasno razmejljiv, najlaže ga določimo z razlikami od zbornega jezika. Splošni pogovorni jezik je obširno področje, ki v praktični rabi še ni povsem dorečeno. Ni v rabi po vsej Sloveniji, to, kar naj bi bilo splošno, pa je v resnici dokaj izoblikovano na osrednjem gorenjsko-dolenjskem območju.

(Toporišič 2004, Šeruga Prek, Antončič 2007: 7–15, Križaj Ortar, et. al 2009: 18, Jesenovec, Lenardič 2010, Jožef Beg, Kostanjšek, Špacapan 2014.)

2.4.1.2.1 Značilnosti knjižnega pogovornega jezika

»Širše sprejete značilnosti knjižnega pogovornega jezika so:

Glasovje

Glasovne značilnosti so predvsem posledica samoglasniškega upada. Take stvari so:

- kratki nedoločnik: *delat, kosit, dvignit, peč*;
- množinska oblika deležnika na *-l*: *smo délal, prosil, smo mérli*; v težjih soglasniških sklopih pa *smo dvígnili*;
- posamezni primeri, npr. *je bla, blo, smo bli; prosim [ə]*;
- izgovor nenaglašene deležnika *-el [əɫ]*, *-il*, *-el* (*e* iz jata) samo kot *-u*: *reku, peku; nosu; vedu, vidu*;
- izgovor prislova *sem [səm]* s polglasnikom;

- izgovor polglasnika ali *e*, kadar sta kratka, v primerih kot *videt*, *védet*, *tegà* in v težjih soglasniških sklopih (npr. *gladkega*);
- samo rahlo upadli (reducirani) kratki naglašeni *a* pred soglasnikom: *práv*, *žàl* in *kàj*, *zdàj*; *končàj*, *končàt*, *bràt*; *kàdar*, *kàkšen*;
- nekateri prislovi tipa *gor*, *dol* (za pomen 'gori', 'doli');
- izgovor *l* namesto *lj*, kadar bi moral stati pred samoglasnikom in hkrati za soglasnikom: *kluč*, *grable*, *zaljubljen* (namesto zbornih *ključ*, *grablje*, *zaljubljen*).

Pisava

Ta manj stroga oblika knjižnega jezika se v umetnostnih besedilih in pri citiranju nezbornih lastnosti besedila lahko tudi zapisuje.

Naglas

Tu so opazne zlasti:

- vse naglasne značilnosti kratkega nedoločnika: *nôsit*, *pêljat*, *króžit*, *písat*, *krênit*; *morít/morìt*, *sedét/sedèt*, *dát/dàt*, *pobráť/pobrát*, *pást/pàst*, *góšť/gòst*, *trést/trèst*, *pěč/pêč*, *něst/nêst*, *grèt/grét*; *govorít/govorìt*;
- nepremični naglasni tip namesto mešanega pri samostalnikih tipa *góra gôre*;
- nepremični naglasni tip pri nekaterih pridevnikih in zaimkih, npr. *tèmen tèmnega proti temnegà*; *tá téga proti tegà*.

Oblike

Značilne so zlasti oblike 3. osebe množine *jejo*, *vejo* namesto zbornih *jedó*, *vedó* in oblike, ki so posledica glasovnih posebnosti, npr. izgovor [réku] namesto [rékəu].

Skladnja

Skladenjsko je za manj strogo obliko knjižnega jezika značilna predvsem preprostejša zgradba stavka in povedi (npr. brezvezja) in večja pogostnost sredstev za vzdrževanje stika z naslovnikom.

Besedje

Marsikatera pogovorna beseda se laže uvrsti v to obliko knjižnega jezika kot pa v zborni, npr. *ja* proti *da*, *a* proti vprašalnemu *ali*, *adijo* proti *na svidenje*, *brigati se* ipd.« (Toporišič 2004: 18–19).

2.4.2 Neknjižni jezik

Neknjižne zvrsti so načeloma govorjene v omejenem prostoru Slovenije ali v interesnih skupinah, v pisni obliki jih najdemo le v slogovno zaznamovanih besedilih. Delimo jih na prostorske in interesne zvrsti (Križaj Ortar, et. al 2009: 19).

2.4.2.1 Prostorske zvrsti

Prostorske zvrsti so omejene na določeno območje slovenskega ozemlja.

Pokrajinski pogovorni jezik je formalnejši govor v regionalnih središčih z vplivom knjižnega jezika. Ločimo osrednjeslovenski (ljubljski), južnoštajerski (celjski), severnoštajerski (mariborski), gorenjski, primorski, koroški, prekmurski jezik.

Na manjših delih slovenskega ozemlja se govorijo narečja. V Sloveniji je približno 50 narečij, ki jih razvrščamo v sedem narečnih skupin: koroško, primorsko, rovtarsko, gorenjsko, dolensko, štajersko in panonsko (Križaj Ortar, et. al 2009: 20, Jesenovec, Lenardič 2010, Jožef Beg, Kostanjšek, Špacapan 2014).

2.4.2.2 Interesne zvrsti

Interesne zvrsti govorijo ljudje v različnih interesnih skupinah.

Sleng je jezik, ki ga govorijo ljudje enake starosti. Najpogosteje z njim mislimo na govorico mladih. Uporablja se veliko neslovenskih besed (predvsem angleških), besedišče se nenehno spreminja, nove besede so izvirne, nenavadne.

Žargon je jezik, ki je značilen za ljudi z enakim poklicem, hobijem. Žargonski izrazi so neuradni strokovni izrazi posamezne stroke, pogosto so to besede, prevzete iz drugih jezikov, žargonizmi in popačenke.

Argo ali latovščina je jezik, ki je značilen za skrivne združbe, pripadnike določene skupine, subkulture. Ta jezik nastane, da bi ga razumeli samo člani skupine. Značilno je izražanje v šifrah ali dodajanje glasov zlogom v besedah (Križaj Ortar, et. al 2009: 20–21).

2.5 Delitev govornih besedil glede na predlogo

Na govorna besedila se lahko različno pripravimo, glede na predlogo imamo pet stopenj. Različne stopnje zahtevajo različno znanje in govorne spretnosti. Prvi dve stopnji, branje in polbranje (natisnjeno, a ne povsem prebrano besedilo), zahtevata mehanično poznavanje pravorečja. Drugi dve sta govorjenje ob opornih točkah in prosto govorjenje brez zapisa, a z miselno pripravo. Tu moramo že aktivno usvojiti pravorečno normo, torej pokazati več znanja pravorečja kot pri (pol)branju. Najteže je govoriti popolnoma prosto, saj ta stopnja zahteva avtomatizirano znanje pravorečne norme, torej popolno usvajitev pravil zborne izreke. Neprofesionalni govorci pri prostem govorjenju pogosto uporabljajo neknjižne zvrsti, profesionalni govorci pa se manj strogo držijo pravorečne norme. Pogosto prihaja do preklapljanja med narečjem, ki je zasebna, prvotna in čustvena oblika izražanja jezika, in knjižnim, javno-formalnim in kontroliranim jezikom (Tivadar 2004: 444).

2.6 Slovarji in priročniki slovenskega jezika

2.6.1 Slovarji in priročniki

Besede so zbrane in opisane v slovarjih, ti so lahko enojezični ali večjezični. V enojezičnih slovarjih so besede opisane in razložene, navedene so njihove oblikovne lastnosti in slogovna zaznamovanost, ponazorjene so s primeri iz besedil (Križaj Ortar, et. al 2009: 9).

2.6.1.1 Slovenska slovnica

Slovenska slovnica je znanstveno delo, namenjeno vsem, ki se zanimajo za podobo slovenskega jezika. Glavna poglavja so zvrstnost slovenskega jezika, glasoslovje, besedoslovje, besedotvorje, oblikoslovje, skladnja, sporočanje, slovenski jezik v času in sodobna vprašanja knjižnega jezika in jezikoslovja. Prva izdaja Jožeta Toporišiča iz leta 1976 je bila nazadnje prenovljena leta 2000 (Toporišič 2004).

2.6.1.2 Slovenski pravopis

Pravopis je skupek pravil slovenskega knjižnega jezika. Vsebuje pravila pravopisa, glasoslovja, oblikoslovja in besedotvorja. V knjižni izdaji je nazadnje izšel leta 2001, dostopen je tudi na spletu (<http://www.pravopis.si/Zgodovina/tabid/82/Default.aspx>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.1.3 Slovar slovenskega knjižnega jezika²

SSKJ uporabljamo predvsem takrat, kadar nas zanima pomen besede. V petih knjigah je izšel med letoma 1970 in 1991, v eni 1994, 2015 pa smo dobili še prenovljeno izdajo v knjigi in na spletu.

Slovar je informativno-normativen. Slovenski jezik je predstavljen obširno in objektivno. Pri določanju izgovora je upoštevano vse slovensko ozemlje, vendar je v ospredju osrednji del z Ljubljano, upoštevana je tudi tradicija.

V slovarju so zajete besede in besedne zveze, ki so uporabljene v zapisanih besedilih od druge polovice 19. stoletja do leta 2013, prikazana je tudi raba jezika. Različne socialne zvrsti so označene z ustreznimi kvalifikatorji. Namen slovarja je prikazati besede, ki so bile v navedenem obdobju žive, njihovo uporabo, frekvenčno razmerje med njimi ter njihovo zvrst in stilno rabo. Beseda kot slovarsko geslo ima zapis, izgovorjavo, dinamični in tonemski naglas, pregibanje, pomene, odnose med pomeni, stilne in druge kvalifikacije, navadne in posebne vezave, proste in stalne zveze, frazeologijo, reke in znane pregovore (http://www.sskj2.si/Content/Site/Pdf/SSKJ2_Uvod.pdf, dostop 30. 1. 2016).

2.6.1.4 Slovar novejšega besedja slovenskega jezika

Slovar novejšega besedja slovenskega jezika je po vsebini in namenu dopolnilo k SSKJ¹. Njegova gesla so zajeta v SSKJ². V vsebini so slovarski prikazi nastalih ali oživiljenih besed, besednih zvez in pomenov zadnjih dveh desetletij. S tem tudi formalno postajajo del slovenskega občnega, nevtralnega, pogovornega ali stilno-zvrstno zaznamovanega besedja. Nove besede, besedne zveze in pomeni so odraz novosti v življenjskem okolju, slogu in usmeritvah zadnjih dvajsetih let. Mnoga poimenovanja novih stvari v današnjem času prihajajo iz tujih jezikov, predvsem iz angleščine. Vseeno pa je slovenski jezik mnoge izmed teh besed že preoblikoval in jih s tem uvrstil med svoje. Nove besede torej nastajajo različno, že znane dobivajo nove pomene, pozabljene pa se vračajo.

Največ novih besed nastaja z novimi tehnološkimi izdelki in zamislimi. Drugo, kar ustvarja nove besede, je gospodarsko, politično in nasploh družbeno dogajanje. Zaradi globalizacije in

medkulturnih povezav nastajajo besede, ki jih prevzemamo. Najdemo še besede, ki so v SSKJ bile obravnavane, vendar so v novih okoliščinah dobile nov pomen.

Družbene in ekonomske spremembe zadnjih dveh desetletij so pomembno vplivale na jezikovno rabo Slovencev, kar povzroča tudi rahljanje jezikovne norme, saj imajo novejšje besede največkrat lastnosti, ki so v neskladju s predpisi o standardizaciji in kultivaciji jezika. Priročnik nas opozarja, da je jezik giblјiv, sproščen in se nenehno spreminja. Besede v Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika pa so »portret našega ubesedovanja resničnosti na prelomu tisočletja«

(<http://bos.zrc-sazu.si/SNB.html#predgovor>, <http://bos.zrc-sazu.si/SNB.html#uvod>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.2 Portal Fran in jezikovni svetovalnici

2.6.2.1 Portal Fran

Portal Fran združuje slovarje, slovenistične jezikovne vire in portale Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU ter slovarje, ki so na tem inštitutu dobili digitalno obliko. Obsega 28 slovarjev, atlas, dve svetovalnici in 564.707 slovskih sestavkov. Nastal je leta 2015. Zajema splošne slovarje SSKJ, SSKJ², Slovenski pravopis, Slovar novejšega besedja slovenskega jezika in druge; etimološki slovar, zgodovinske, terminološke in narečne slovarje ter jezikovno in terminološko svetovalnico (<http://www.fran.si/o-portalu>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.2.2 Jezikovna svetovalnica

Spletno mesto Jezikovna svetovalnica je zasnovano leta 2012. Svetuje pri jezikovnih težavah uporabnikov slovenščine in hkrati zajema urejeno zbirko jezikovnih vprašanj, ki so največkrat povezana s pravopisom in slovnico ter z zagatami, ki jih poraja jezikovni razvoj (<http://isjfr.zrc-sazu.si/svetovalnica#v>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.2.3 Terminologiče

Terminološko svetovanje je namenjeno uporabnikom slovenščine, ki se soočajo s poimenovalnimi problemi, torej z novimi, še nepoimenovanimi pojmi ali z že znanimi pojmi, za katere želijo najti najustreznejše poimenovanje

(<http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje#v>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.3 Korpusi

Korpusi so zbirke besedil v elektronski obliki. Te zbirke so nastale po vnaprej določenih merilih, z določenimi cilji in so opremljene z orodji za iskanje določenih jezikovnih podatkov (<http://www.sskj2.si/iskanje?Mode=Headword&Query=korpus>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.3.1 Korpus Gigafida

Besedilni korpus Gigafida je obsežna zbirka slovenskih besedil, namenjena raziskovanju sodobnega slovenskega jezika. Daje posamezne sprotne odgovore in podatke o celotni podobi slovenščine. V Gigafidi so zajeta besedila najrazličnejših zvrsti: časopisi, revije, knjižne

publikacije, spletna besedila, prepisi parlamentarnih govorov ipd. Vsa besedila so bila objavljena med letoma 1990 in 2011 (http://www.sskj2.si/Content/Site/Pdf/SSKJ2_Uvod.pdf, <http://www.gigafida.net/Support/About>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.3.2 Korpus Kres

Korpus Kres je nastal v okviru projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku med letoma 2008 in 2012. Zajema skoraj 100 milijonov besed. Načrtovan je bil kot Gigafidin uravnoteženi podkorpus, saj je besedilnovrstno pestrejši. Zajema približno enake deleže besed iz leposlovja, stvarnih besedil, časopisov, revij in interneta (<http://www.korpus-kres.net/Support/About>, dostop 30. 1. 2016).

2.6.3.3 Korpus govorne slovenščine (GOS)

GOS je korpus govorne slovenščine. Zajema transkripcije približno 120 ur posnetkov govora v različnih situacijah, med drugim vsebuje tudi radijske in televizijske oddaje. Zapis govora je narejen v dveh različicah, standardizirani in pogovorni. Obsega več kot milijon besed. Nastal je, ker velikokrat ne vemo, kako govoriti v vsakdanjem življenju, saj se večinoma ukvarjamo s pisanjem slovenščine in zorno izreko. Da bi ugotovili, kako slovenščino v resnici govorimo, jo moramo posneti v čim bolj avtentični različici, zapisati, raziskati in poslušati. GOS je namenjen mnogim govorcem, med drugim tudi lektorjem govora na radiu, televiziji in v gledališču (<http://www.korpus-gos.net/Support/About>, dostop 30. 1. 2016).

2.7 Določanje normativnosti zborne izreke

V slovenskem jezikoslovju se je pogosto izhajalo iz jezikovnega čuta, še posebej pri pravorečju, kar je razumljivo zaradi primarnosti govora. Gotovo je razlika med jezikom kot idealnim sistemom in besedilno uresničitvijo, naloga jezikoslovcev pa je, da to dvoje povežejo in pazijo, da ne ustvarijo nenaravnega jezika. Slovenščina je jezik z veliko narečji in posledično je primarni jezikovni izraz večine njenih govorcev precej drugačen od knjižne podobe jezika. Ravno zato je tako težko določiti knjižno obliko govora, ki bi bila primerna in sprejemljiva za čim širši krog. Pri določanju govornega knjižnega jezika je treba upoštevati razvoj jezika, jezikovno razslojenost in težnjo k lažjemu in učinkovitejšemu sporazumevanju.

V SSKJ je zapisano, da je pri določanju izgovora praviloma upoštevano vse slovensko ozemlje, predvsem pa osrednji del z Ljubljano. Upoštevana je tudi tradicija, intonacija se naslanja na knjižni govor ljudi, doma z osrednjih področij s tonemskim naglaševanjem, zlasti v Ljubljani. S tem osredotočanjem na osrednjeslovenski govor so vsaj malo izključeni vsi govorce, ki niso s tega območja, s tem pa knjižni jezik izgubi svoj prvotni namen in pomen. Osrednjeslovenski jezik namreč ni enako kot knjižni jezik. Knjižni govor je samostojna jezikovna enota, ki je skupna vsem slovenskim govorcem. Stremimo h kakovostnemu govornemu izražanju v slovenščini, vendar moramo paziti, da ne gre za »nadjezik« ali da ne pride do regionalne omejenosti. Zavedati se je treba nedokončnosti, dopolnjevanja in raznolikosti jezika, ki živi in se razvija neodvisno od hotenja jezikoslovcev.

Govorjeni knjižni jezik je navezan na pisno obliko in na govorni položaj, njegovo formalnost in javnost. Vseeno pa govorjeni knjižni jezik ni popoln »posnetek« pisnega jezika. V sedanjem času se govorjeni jezik vrača h govoru in k njegovi primarnosti. Slovenski govorjeni knjižni jezik je torej samostojna jezikovna zvrst, ki bi morala imeti tudi svoj pravorečni priročnik.

Zborna izreka bi morala biti v rabi v šolstvu, politiki in medijih, ti naj bi govorili oziroma brali načeloma knjižno (mediji predvsem v informativnih in drugih vsebinsko zahtevnejših in vnaprej pripravljenih oddajah). V sodobnih medijih namreč pogosto pri zahtevnejših ali daljših besedilih govorci berejo z zaslona (»govori, kot je zapisano«). Torej je pisni jezik pomemben pri govorjenem. Na podlagi tega se je uveljavil termin govorno branje, to je privlačno, nemonotono branje. V medijih je sicer zelo pogost tudi spontani govor, vendar gre večinoma za neknjižni oziroma narečni govor, ki se (pre)pogosto pojavlja.

(Tivadar 2010, 2012, http://www.sskj2.si/Content/Site/Pdf/SSKJ2_Uvod.pdf, dostop 30. 1. 2016.)

2.7.1 Normiranje govorjenega knjižnega jezika

Glavna kriterija normiranja govorjenega knjižnega jezika naj bosta razumljivost in jasnost s stališča sprejemnika. Sprejemljiv naj bo za široko skupnost, tako za laične kot profesionalne govorce, saj je knjižni jezik tudi nacionalni in ne sme biti samo elitni izraz določene skupine ljudi. Kot živ jezik je namreč soodvisen od življenja širšega kroga ljudi in medsebojnega sporazumevanja.

Pri normiranju se moramo izogniti prestižnosti, ki bi vodila v preveliko nestrpnost do napak in izločanje neveščih govorcev, preveliki nesproščenosti zaradi kontrole, zaradi katere bi govorec imel veliko mašil in nenaravnih poudarkov, neživosti knjižnega govora, ta ne sme biti primeren le za branje, in jeziku kot nespremenljivi enoti, jezik je namreč živ in se spreminja. Pozorni pa moramo biti na aktualnost, da sprejmemo utemeljene in raziskane spremembe, enakovrednost govorjenega in pisnega jezika in dvojnice, če so te smiselne, govorjene in funkcionalne. Govorjeni jezik naj bo torej prožen, kar je nujno zaradi slovenske narečne razslojenosti. Pozabiti pa ne smemo tudi na izobraževanje govora, pri čemer so nujni priročniki, in večji poudarek na zborni izreki in rabi govornih veščin slovenskega jezika v procesu šolanja. Pri govoru je torej treba dopustiti določene napake in odstopanja, vendar ta strpnost ne sme pomeniti manjše kakovosti govorjenih besedil (Tivadar 2004: 448–450).

2.8 Jezik in mediji

2.8.1 Televizijski hiši

2.8.1.1 RTV Slovenija

RTV Slovenija je javni zavod, ki opravlja javno službo na področju radijske in televizijske dejavnosti. Začetek delovanja sega v leto 1928, ko je začela oddajati Radijska postaja Ljubljana, začetek rednega oddajanja televizijske postaje pa je postavljen v leto 1958. RTV SLO ima kulturni in nacionalni pomen, saj skrbi za demokratične, socialne in kulturne potrebe državljanov Republike Slovenije in Slovencev po svetu ter pripadnikov manjšin. Pripravlja pet

televizijskih programov, tri narodne (TV SLO 1, TV SLO 2 in TV SLO 2) in dva regionalna, ter osem radijskih programov. Vsebine so dostopne tudi na spletni strani Multimedijskega centra (http://www.rtv slo.si/files/pr/rtv_slovenija_v_besedi_in_sliki.pdf, <http://www.rtv slo.si/strani/o-rtv-slovenija/2>, dostop 6. 2. 2016).

2.8.1.2 Pro Plus

Pro Plus je medijska hiša, ustanovljena leta 1995. Ustvarja komercialne televizijske programe, medijski portal 24ur.com in specializirane spletne strani. Poslanstvo medijske hiše je ustreči željam in zahtevam slovenske medijske javnosti. Pripravlja pet televizijskih programov, najbolj gledana sta POP TV in Kanal A (http://pro-plus.si/slo/pro_plus/medijska_hisa/, http://pro-plus.si/slo/pro_plus/internet/, dostop 6. 2. 2016).

2.8.2 Jezik v medijih

V javnosti oziroma pred množico naj bi govorili knjižno ali vsaj knjižno pogovorno. V medijih je to težko, saj je treba krmariti med zbornim in pogovornim jezikom, novimi, še neprevedenimi izrazi ... Jezik je namreč živ in se spreminja, zato je treba najti pravo mero. Kako govorimo, je del tega, kaj smo povedali. Kako je nekaj povedano, doda vsebino samemu sporočilu, zato se je treba že prej odločiti, katero zvrst jezika bomo govorili.

Voditelji se težko zedinijo, kakšen jezik je primeren za razvedrilno oddajo. V oddaji Je res? so nekateri voditelji spregovorili o tej temi. Dolgoletni voditelj nacionalne televizije Mario Galunič meni, da mora voditelj sicer ustvariti jezik, ki bo živ in prepričljiv, hkrati pa še knjižni. Pred kamerami je treba povzdigniti jezik. Marcela Štefančiča je poudaril, da je knjižni jezik za pisanje, pogovorni jezik za pogovor. Lado Bizovičar pa je povedal, da moraš »spustiti« nivo svojega jezika, če želiš biti blizu gledalcem, in da je uporaba knjižnega jezika vzvišeno podajanje teme. Iz tega lahko sklepam, da do jezikovnih zdrsov in napak ne pride le zaradi slabega poznavanja slovenskega jezika, ampak tudi zavestne odločitve, da bi s tem pripomogli k sporočilnosti oddaje in se bolj prikupili gledalcem (<http://4d.rtv slo.si/arhiv/je-res/155102440>, dostop 14. 11. 2015).

2.8.3 Zakoni in poklicna merila

2.8.3.1 Zakoni

Zakon o javni rabi slovenščine, Zakon o medijih in Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah zahtevajo razširjanje programskih vsebin v slovenskem jeziku in programskih vsebin, prevedenih v slovenski jezik, za izdajatelje, ki so ustanovljeni oziroma registrirani v Sloveniji. Ne predpisujejo socialne zvrsti in kakovosti jezika ter se ne spuščajo v opredelitev pravilne rabe (Bergoč 2014 – intervju).

2.8.3.2 Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija

RTV Slovenija namenja posebno skrb slovenskemu jeziku, saj je javna ustanova in ustvarja nacionalne programe. V Poklicnih merilih in načelih novinarske etike v programih RTV Slovenija piše:

»Jezik mora biti jasen, preprost, jednat in nedvoumen. Bralci, voditelji oddaj in novinarji (pa tudi redni in pogodbeni sodelavci) so dolžni dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodnih skupnosti; profesionalni bralci in novinarji pri branju uporabljajo zborni jezik, pri vodenju pogovorov pa je dopustno uporabljati splošni pogovorni jezik. Uporaba narečij je dopustna samo, če jih uporabljajo nastopajoči, ki niso zaposleni na RTV Slovenija, ali če to zahteva poseben družbeni interes (npr. ohranitev določenih narečij).

Zaželeno je, da so prispevki avtorjev italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji v osrednjih informativnih oddajah vsaj občasno objavljeni v njihovem maternem jeziku in podnaslovljeni oz. prevedeni v slovenščino.

V oddajah in programih RTV Slovenija praviloma ni dovoljeno uporabljati prostaških izrazov ali načina izražanja, ki ni v skladu s splošnimi družbenimi normami. Zavedati se moramo, da se javna sprejemljivost posameznih besed in drugih izrazov neprenehoma spreminja.

V določenih okoliščinah je jezikovno izražanje, ki sicer izziva pritožbe, v oddajah upravičeno. Taka raba jezika mora prispevati k sporočilnosti oddaje. Še več, očitno mora biti, da bi izogibanje takemu izražanju okrnilo celovitost določene oddaje«

(<http://www.rtv slo.si/strani/pravilnik-o-poklicnih-standardih/9#1.9>, dostop 14. 11. 2015).

2.8.4 Izobraževanje govorcev

Dodatno izobraževanje govora je pomembno in potrebno. Pravorečje je premalo zastopano tako v raziskovanju knjižnega jezika kot v šolah, hkrati pa težave povzroča močna narečna razslojenost. V procesu izobraževanja, torej učenja in usvojitve, pridobimo veščine, ki nas vodijo k boljši razumljivosti povedanega, k jasnejši artikulaciji in boljši realizaciji besedil, govor pa postaja vse bolj zgoščen in jedrnatejši.

Na RTV SLO naj bi načeloma vsi govorci obvladali knjižno slovenščino in prosto govorjenje. Govorcem nudijo usposabljanje, ki je za radijske govorce nujno, za televizijske napovedovalce pa bolj prostovoljno. Pomemben je praktični del, to so govorne vaje, ki so izvajane individualno, da se mentor lahko posveti posameznemu kandidatu.

Maja Šumej, mentorica za govor v Centru za kulturo govora na Radiu Slovenija, je na kratko opisala izobraževanje radijskih govorcev. Najprej morajo opraviti govorno avdicijo (čist, mikrofonski glas, jasna dikcija in artikulacija, odsotnost narečnih značilnosti, ki se jih ne bi dalo odpraviti, izobraženost in splošna razgledanost). Po opravljeni avdiciji se vključijo v izobraževanje, ki večkrat tedensko traja približno eno šolsko leto, z vmesnimi teoretičnimi in praktičnimi preizkusi znanja. Za dobro in pravilno izreko je poleg obvladovanja pravorečnih pravil treba usvojiti še veliko praktičnega znanja (stavčna intonacija, pravilno poudarjanje, smiselno podajanje vsebine ...). Če komisija presodi, da govorec še ni pripravljen za delo pred mikrofonom, se šolanje podaljša. Teoretični del poteka pri fonetiki, praktični pa pri mentorjih za govor, ki so zelo izkušeni radijski govorci in napovedovalci. Izobraževanje za napovedovalca je namreč najzahtevnejše in traja najdlje.

Govorci in voditelji sodelujejo z lektorji in fonetiki. Lektorji dajejo napotke, pregledujejo, presojujejo, jezikovno oblikujejo, urejajo in popravljajo besedila. Fonetiki skrbijo za ustrezno

zvočno podobo govorjenih besedil in opozarjajo na napačno in neustrezno izgovarjavo. Žal marsikaj ni lektorirano, saj za pregled ni časa. Tako lahko le ob posnetku za nazaj opozorijo na govorne in jezikovne slabosti ter napake.

Televizija v zadnjih letih nima zavezujočega sistema izobraževanja. V okviru RTV SLO deluje Izobraževalno središče, ki nudi izobraževanje, vendar to ni obvezno in poteka v obliki »osvežitvenih« ur za tiste, ki se sami odločijo za to. Vlogo mentorjev na televiziji pogosto prevzamejo kar lektorice. Televizija torej nima več sistematičnega izobraževanja, in zgodi se, da se ljudje pojavijo pred kamero, če uredniki presodijo, da delajo dobro, jezik pa ostaja na stranskem tiru.

(Šumej 2014 – intervju, Pelko 2015,

<http://ava.rtv slo.si/predvajaj/jezikovni-pogovori/ava2.111484350/>, dostop 14. 11. 2015.)

2.9 Povzetek teorije

Za razliko od začetka 20. stoletja gledališče ne vpliva več na rabo zborne slovenščine. Njegovo vlogo so prevzeli mediji, prevladujoča zvrst v javni rabi je postal medijski jezik. Poleg gledaliških lektorjev smo dobili nekaj lektorjev za govor na radiu in televiziji, vendar je teh poklicev zelo malo. Torej se ne moremo čuditi ob dejstvu, da le redki spontano in sproščeno obvladajo zorno izreko. Ker se takšen govor uporablja preredko, se ljudem zdi nenavaden, celo elitističen in prestižen.

Gledalci in poslušalci ne ločijo kakovostnega jezika od nekakovostnega, zato so zanje prijeten glas, simpatičnost in tekoč ter hiter govor pomembnejše lastnosti dobrega govornika kot dobro poznavanje zorne izreke. Ravno tako pa lahko zaradi majhnega števila ljudi, ki obvladajo zorno izreko, že samo poznavanje le-te nekoga označi za izjemnega in profesionalnega govornika.

»Jezikovni elitizem in ekskluzivnost slovenske zorne izreke, ki je odmaknjena in nedostopna za povprečno izobraženega Slovenca, za obstoj in preživetje jezika ne pomenita nič dobrega« (Šeruga Prek, Antončič 2007: 10).

Zorno zna govoriti le malo ljudi, še ti pa so za to posebej izobraženi. Znanje zorne izreke bi moralo biti širše dostopno, da takšen jezik ne bo ostal znotraj zaprtega kroga izbrancev, da bodo ljudje znali sami ceniti in sploh oceniti, kakšen je kvaliteten jezik in kako naj govorijo javni govorniki. Širše poznavanje je tudi ključno za razvoj zorne slovenščine.

Govor v medijih, šolah, slovenskem državnem zboru ipd. je daleč od vzorne zorne slovenščine, govorniki se slabo zavedajo svojega govornega položaja, v njihovem govoru pa je močno slišati pokrajinski izvor govorcev. Gotovo je to tudi posledica dejstva, da je v Sloveniji zelo malo pouka zorne izreke (le na AGRFT in RTV SLO). Slovenci so kot javni govorniki prepuščeni samim sebi in svojemu jezikovnemu znanju in občutku.

Naš jezik je močno narečno razslojen, hkrati pa imamo le malo jezikovnih priročnikov izreke, še ti pa izhajajo preredko. To oddaljenost od zorne izreke je z besedami zajel jezikoslovec Božo Vodusek: »Namesto da bi bil knjižni jezik razvita in plemenitena oblika živega govora,

je največkrat podoben skrivnostnemu zvarku« (Šeruga Prek, Antončič 2007: 12). Vse izdaje priročnikov so spremljale kritike, zato ni nič čudnega, da še vedno nimamo ustreznega normativnega pravorečnega priročnika. Treba je namreč najti ravnotežje med znanstvenim sistemom in razvojem živega govora. Pri tem je treba paziti, da ni prevelikih popuščanj pred tistimi, ki zaradi svojega neznanja težijo k spontanosti jezika.

V medijih in tudi gledališču predvsem mlajše generacije težijo k opuščanju veljavnih pravil z izgovorom, da naj bo jezik živ in aktualen, in ne tog in nesproščen, kot ga delajo pravila. Vendar k temu težijo največkrat ravno tisti, ki jezik poznajo zelo slabo.

»Najlažje je v imenu sproščenosti kršiti nekaj, česar se nisi nikoli pošteno naučil in poskušal razumeti, in zelo hitro je mogoče zamenjati t. i. demokratično pojmovanje jezika z anarhično držo v slogu: Vse je dobro, kar se govori« (Šeruga Prek, Antončič 2007: 13).

Jezik je živ, ves čas se spreminja, še posebej govorna podoba. Čeprav ne more za vedno ostati enak, bi se morali potruditi, da spoznamo in upoštevamo vsaj nekatera pravila. Slovenci smo s svojim jezikom preživeli težke zgodovinske čase, danes pa za jezik ne skrbimo tako, kot bi mogli. Za jezikovne preglede zmanjkuje denarja, medijem pa ni dosti mar za jezikovno pravilnost. Čeprav je pomembnost javnega nastopanja spodbudila tečaje retorike, ti načeloma ne vključujejo učenja zborne izreke.

Kljub temu da je govorjeni jezik v primerjavi z razvojem in normativnostjo pisnega knjižnega jezika zapostavljen, se v zadnjem času z izreko ukvarja čedalje več raziskovalcev, kar priča o velikem razvoju tega področja v zadnjih dvajsetih letih (Šeruga Prek, Antončič 2007: 7–15).

3 Rezultati

Analiziranje

Analizirala sem izseke iz dvanajstih oddaj, od tega šestih s programa SLO 1 in šestih s POP TV. Z obeh programov sem analizirala večerno informativno oddajo (na SLO 1 Dnevnik, na POP TV 24 ur), šport in vreme. Med razvedrilnimi oddajami na SLO 1 sem izbrala oddaje Moja Slovenija, Slovenski pozdrav in Ne se hecat, na POP TV pa oddaje Ana kuha, Je bella cesta in Vid in Pero šov.

Naključno sem izbrala izseke, v katerih govorijo zaposleni na televiziji, torej voditelji in novinarji. V informativnih oddajah je 20 različnih govorcev, v razvedrilnih devet. Pri razvedrilnih oddajah sem vedno izbrala tudi začetek oddaje (vsaj 150 uvodnih besed).

Izseki razvedrilnih oddaj so dolgi od 500 do 550 besed, ravno tako izseki večernih informativnih oddaj. Zaradi krajših oddaj sta izseka oddaj o vremenu dolga od 300 do 350 besed, izseka športnih oddaj pa od 450 do 500 besed. Govor sem transkribirala. Pri tem nisem upoštevala premen po zvanečnosti. Tuja lastna in občna imena sem zapisala po pravopisni normi, kratice pa tako, kot so bile izgovorjene.

Razvrščanje napak

Napake sem razvrstila v skupine. Pri tem sem imela težave, saj se pri razvrščanju oziroma določanju vrst napak nisem mogla opreti na noben priročnik. Odločila sem se, da napake razvrstim v naslednje skupine:

- odstopanje od zborne izreke,
- oblikoslovne napake,
- skladenjske napake,
- slogovne napake,
- neustrezne besede ali besedne zveze,
- spodrsaljaji,
- mašila.

Takšna delitev se mi je zdela najbolj smiselna.

Tabela 1: Razvrščanje napak

odstopanja od zborne izreke	napačni izgovor premena (preoblikovanje glasov) redukcija (izpust glasov)
oblikoslovne napake	napačni sklon napačna končnica samostalnika napačno stopnjevanje prislova napačna oblika pridevnika (določni/nedoločni) napačni spol pridevnika napačno stopnjevanje pridevnika napačni glagolski vid

	napačni predlog napačno število
skladenjske napake	manjkajoče besede odvečne besede napačna raba oziralnega zaimka <i>ki</i> napačna raba oziralnega zaimka <i>kjer</i> napačna tvorba glagolskega naklona napačna tvorba priredja/podredja napačni sklon v polstavku/pristavku nedosledna raba glagolskega naklona neenotnost časa neustrezni čas neenotnost osebe neenotnost števila neustrezno izražanje svojine nepopolna besedna zveza neustrezni besedni red neustrezni veznik/napačna raba veznika neustrezno tvorjena poved
slogovne napake	ponavljanje kopičenje besed raba pomensko enakih besed
neustrezne besede ali besedne zveze	napačna beseda glede na pomen (npr. <i>moči</i> : <i>morati</i> , <i>ostali</i> : <i>drugi</i>) neustrezna beseda glede na pomen ali socialno zvrst neustrezna besedna zveza glede na pomen ali socialno zvrst neologizmi
spodrsaljaji	pomota pri branju zatikanje
mašila	[əm] druga mašila

Pri analiziranju sem v tabele izpisala del povedi, v katerem je napaka, opisala napako in zapisala, kako bi bilo pravilno. Kako bi se napake odpravile, je le moj predlog. Pri nekaterih primerih ustreznega popravka nisem napisala, saj je možnosti več. V teh primerih je v delu *Pravilno* zapisan znak –. V informativnih oddajah sem iskala odstopanja od zbornega jezika, v razvedrilnih oddajah pa odstopanja od knjižnega pogovornega jezika. Povsod sem izpisala odstopanja od zbornega jezika, vendar odstopanj, ki so še del knjižnega pogovornega jezika, pri analizah razvedrilnih oddaj nisem štela kot napake. Ta odstopanja so zapisana na dnu tabel. V delu *Pravilno* je zapisan znak /. Mašil nisem številčila, ampak le podrčtala.

3.1 Informativne oddaje

3.1.1 Večerna informativna oddaja Dnevnik na SLO 1

A: Dober večer. Ali lahko zdravniki odklonijo pregled pribežnika, ki bi lahko imel nevarno okužbo? Z Ministrstva za zdravje so dopoldne pisno sporočili, da je zdravstvena služba pri obravnavi pribežnika, ki so ga policisti prijeli v petek na Ravnah na Koroškem, ravnala pravilno. Popoldne pa ministrica za zdravje ni bila več tako odločna. Pri pribežniku iz Nigerije so policisti posumili, da je okužen z neznanim virusom. Ko so o tem obvestili ravenški zdravstveni dom in predlagali, da bi ga pregledal dežurni zdravnik, pa so tam pregled zavrnili.

B: Ministrstvo za zdravje danes nima odgovora, ali so bili pri petkovi obravnavi pribežnika iz Nigerije upoštevani vsi varnostni protokoli in ali je zdravstveno osebje ravnalo pravilno. Šele tretji zdravnik se je odzval na klice policistov in vendarle pregledal pribežnika. Ali lahko zdravnik zavrne pregled bolnika, za katerega obstaja sum, da je okužen z ebolo? Na ministrstvu o tem takole. (*Sledi posnetek.*) Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje pa so prepričani, da je bilo v javnosti že tolikokrat povedano, kakšni so simptomi ebole, da na Ravnah ni bilo razloga za paniko. Bodo pa dopolnili navodila policistom za ravnanje v tovrstnih primerih. Policisti so bili že pred časom seznaniti¹, kako ravnati v primeru suma ebole, in kot zagotavljajo na policiji, so ravenški policisti ravnali pravilno. In čeprav naj bi policisti že prejeli zaščitno opremo, je ta na Ravnah na Koroškem precej pomanjkljiva. Kljub zagotovitvi Ministrstva za zdravje in ostalih² zdravstvenih strokovnjakov, da smo dobro pripravljeni na morebiten pojav ebole pri nas, pa primer Raven na Koroškem vzbuja dvom.

A: O ukrepih v boju proti eboli so razpravljali tudi na ustanovni seji Sveta za nacionalno varnost, ki je pristojen za usklajevanje nacionalnovarstvene politike. Predseduje mu premier Miro Cerar, v njem pa so še ministri za obrambo, notranje in zunanje zadeve, finance, pravosodje, po novem tudi direktor Sove. Na seji so se člani seznanili z razmerami na Bližnjem vzhodu, v severni Afriki ter Ukrajini in ugotovili, da Slovenija ni neposredno ogrožena. O boju proti eboli pa je premier Cerar povedal ... (*Sledi posnetek.*)

~

C: Še ostajamo pri varčevalnih ukrepih vlade. Zaradi njih so jezni tudi župani. Predlog ukrepov, ki ga je pripravilo Ministrstvo za javno upravo, zmanjšuje vsoto, ki jo država namenja občinam. Z napovedanim varčevanjem bi država močno posegla na področje vzgoje in izobraževanja. Med drugim bi se povečalo število otrok v oddelkih vrtcev.

D: Če bo³ obveljal interventni zakon, bi³ vzgojiteljice z otroki preživele manj časa, več pa pomočnice. Vzgojiteljicam bi povečali tedensko delovno obveznost, ki bi jo lahko opravile v dveh oddelkih. Občine bi lahko povečale število otrok za dva otroka na oddelek. »Za vrtce, kot jih imamo, smo se trudili leta,« pravi ravnateljica Vrtca Škofljica.

C: S šolskega ministrstva so sporočili, da ni še nič dokončnega oziroma da je vse še stvar pogajanj. Je pa že včeraj ministrica na srečanju ravnateljcev v Portorožu dejala, da ne bo podprla nobenega predloga, s katerim bi zmanjšali število zaposlenih oziroma s katerim bi posegli v standarde in normative.

D: Po izračunih Sindikata vzgoje in izobraževanja bi lahko zaradi povečanega obsega dela brez službe ostalo petsto vzgojiteljic. In župani? »Vrtci so za nas največji izdatek,« pravi prvi mož Škofljice. In dodaja: »Država nam po eni strani jemlje denar in po drugi nalaga nove obveznosti.« Na Ministrstvu za javno upravo mirijo: »Gre le za delovno gradivo, ki je še v medresorskem usklajevanju.«

Tabela 2: Skladenjske napake (Dnevnik)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³ Če <u>bo</u> obveljal interventni zakon, <u>bi</u> vzgojiteljice z otroki preživele manj časa, več pa pomočnice.	nedosledna raba glagolskega naklona	Če bo obveljal interventni zakon, bodo vzgojiteljice .../Če bi obveljal interventni zakon, bi vzgojiteljice ...

Tabela 3: Neustrezne besede ali besedne zveze (Dnevnik)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
² Kljub zagotovilom Ministrstva za zdravje in <u>ostalih</u> zdravstvenih strokovnjakov ...	neustrezna beseda <i>ostalih</i>	Kljub zagotovilom Ministrstva za zdravje in drugih zdravstvenih strokovnjakov ...

Tabela 4: Spodrsaljaji (Dnevnik)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ Policisti so bili že pred časom <u>seznaniti</u> ...	potota pri branju	Policisti so bili že pred časom seznanjeni ...

Govorjeno besedilo je brano. Govorci so štirje. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem tri napake. Jezik je zborni.

(<http://4d.rtv slo.si/arhiv/dnevnik/174301411>, dostop 27. 10. 2014,
<http://4d.rtv slo.si/arhiv/dnevnik/174303893>, dostop 11. 11. 2014.)

3.1.2 Šport na SLO 1

A: Le trije goli Novakoviča in en avtogol Angležev je za celo leto dva tisoč štirinajst premalo. Vprašanje pa je, ali je do naslednjih tekem sploh mogoče popraviti igro v napadu. In tako si selektor za prihodnje leto želi le, da bi nogometaši dvignili svojo telesno pripravljenost. Nekateri časniki namigujejo, da bo v nasprotnem primeru razmislil celo o svoji prihodnosti na klopi Slovenije.

~

B: Smo že pri klubskem nogometu. Vijoličasti Maribor je z dve proti ena dobil prvo tekmo četrtfinala slovenskega pokala proti Krki. Pa čeprav so Novomeščani po lepem zadetku Fučka¹ celo povedli. Sledil je preobrat v režiji Mendyja, ki je izenačil še v prvem polčasu, in Mejača, ki je končni izid postavil v petinšestdeseti minuti. Povratna tekma bo tretjega decembra. Nekaj

sekund več bomo o tej tekmi namenili v naši zadnji današnji oddaji. Zdaj pa bomo besedo dali trem kandidatom za novega predsednika Olimpijskega komiteja Slovenije. Danes so se predstavili Bogdan Gabrovec, Zoran Janković in Andraž Vehovar. (*Sledi posnetek.*)

C: Vrhunski športnik, ki nas je navdušil s srebrno olimpijsko medaljo v Atlanti, ljubljanski župan, ki je osem let vodil roketno zvezo, od leta dva tisoč pet pa je njen častni predsednik, in sedanji podpredsednik Okeesa (*OKS-ja*), ki je že dvajset let na čelu judo zveze, so kandidati, ki jih podpirajo njihove panožne zveze. Sedemindvajset dni, kolikor nas še loči od volilne skupščine, bodo kandidati skušali čim bolj izkoristiti in na svojo stran pridobiti večino glasov. Očitno je, da ima trojica vsaj eno skupno točko. Vsak verjame v svoj uspeh². Šestnajstega decembra bo jasno, kdo od trojice bo zmagovalec in katera dva se bosta vendarle morala sprijazniti s porazom.

~

B: Še skakalno zgodbo imamo za vas, osrednje mesto v njej pa bo imel glavni trener slovenske reprezentance, Goran Janus. Kot boste slišali, si v novi sezoni želi tudi nekaj prav posebnega.

D: Janus se je v pripravi na letošnjo sezono držal preizkušenega recepta iz prejšnjih, nekaj sprememb pa je vseeno bilo. V preteklih treh sezonah je imel obilo razlogov za veselje. Skupno, posamično in ekipno so naši fantje na vrhu odra za zmagovalce stali petnajstkrat, osvojili sedem medalj na največjih tekmovanjih, od tega dve olimpijski, in prejeli dva mala kristalna globusa v poletih ter skupno zmago letos na veliki nagradi³. Zato bo treba točke v veliki količini⁴ začeti zbirati že na prvih tekmah. V soboto bo na sporedu moštvena, v nedeljo še posamična preizkušnja, obe s prenosom⁵ na našem drugem programu.

B: Pester športni večer je pred nami tudi na našem drugem programu. Ob dvajsetih v živo tekma drugega kola odbojarske lige prvakov med Aceha (*ACH*) Vollyjem in poljskim Rzeszowom, po njej pa še Športni izziv, tokrat o težavah Smučarske zveze Slovenije. Na prvem programu pa bomo spet skupaj okrog dvaindvajsetih petdeset. Uživajte v športnem večeru.

Tabela 5: Odstopanja od zborne izreke (Šport na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
² uspeh	napačni izgovor (SP)	uspeh

Tabela 6: Skladenjske napake (Šport na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ po lepem zadetku Fučka	napačno izražanje svojine	po lepem Fučkovem zadetku
³ ... skupno zmago letos na veliki nagradi.	neustrezni besedni red	... skupno zmago na letošnji veliki nagradi.

Tabela 7: Slogovne napake (Šport na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁵ V soboto bo na sporedu moštvena, v nedeljo še posamična preizkušnja, obe	neustrezna raba pristavka	V soboto bo na sporedu moštvena, v nedeljo še posamična preizkušnja. Obe

s.prenosom na našem drugem programu.		bomo prenašali na našem drugem programu.
--------------------------------------	--	--

Tabela 8: Neustrezne besede ali besedne zveze (Šport na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁴ Zato bo treba točke <u>v veliki količini</u> začeti zbirati že na prvih tekmah.	neustrezna besedna zveza	Zato bo treba že na prvih tekmah zbrati veliko točk.

Govorjeno besedilo je brano. Govorci so štirje. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem pet napak, od tega dve skladijski. Jezik je zborni.

(<http://4d.rtvsllo.si/arhiv/sport/174305308>, dostop 19. 11. 2014.)

3.1.3 Vreme na SLO 1

Dober večer. Jutri bo oblačno in deževno, popoldne bodo padavine začele slabeti. V nedeljo bo v večjem delu Slovenije suho vreme. Po krajši prekinitvi so zjutraj padavine od juga znova zajele predvsem osrednji del Slovenije in na tem območju je nekaj ur kar močno deževalo. Na vzhodu in v krajih vzhodno od nas pa je blo¹ po večini suho vreme. Bolj ali manj stacionarna vremenska fronta se še vedno zadržuje med vzhodno Skandinavijo in severno Afriko. K nam je danes od juga še pritekel² topel in razmeroma vlažen zrak, hladna fronta, vezana na drugo ciklonsko območje, pa se je prek zahodne Evrope pomikala proti vzhodu. Jutri bo oplazila Alpe in v spodnjih plasteh ozračja bo k nam od vzhoda začel pritekati hladnejši zrak, višje pa se bo nadaljeval dotok vlažnega zraka od juga. Pri nas in v naši okolici bo tako oblačno in deževno. Ponoči in zjutraj bo oblačno s padavinami, ob morju bo pihal jugo. Jutranje temperature bodo od sedem pa do dvanajst, na Primorskem pa okoli štirinajst stopinj. Čez dan bo deževalo, prehodno bo zapihal³ severovzhodni veter, na severnem Primorskem pa popoldne šibka burja. Popoldne bodo temperature večinoma nižje kot zjutraj. V gorah bo oblačno in megleno s padavinami. Meja sneženja bo sprva nad dva tisoč metri, popoldne pa se bo na območju Julijskih Alp spustila do okoli tisoč šeststo metrov. Šibak do zmeren veter se bo iz južne⁴ obračal na⁵ vzhodne⁴ smeri. V nedeljo in ponedeljek bo v večjem delu Slovenije suho vreme, le na severnem Primorskem in Notranjskem bo občasno rahlo deževalo. Predvsem v vzhodni Sloveniji bo tudi nekaj sonca. V torek se bo dež od zahoda širil proti osrednji Sloveniji. V ponedeljek in torek bo pihal jugozahodni veter. Ponoči in jutri bodo vodotoki še poplavljali. Hidrološka situacija se bo v večjem delu Slovenije postopoma začela umirjati⁶ šele v nedeljo. Nasvidenje.

Tabela 9: Odstopanja od zborne izreke (Vreme na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ blo	redukcija	bilo

Tabela 10: Oblikoslovne napake (Vreme na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
---------------------	-------------	----------

² K nam je danes od juga še pritekel topel in razmeroma vlažen zrak ...	napačni glagolski vid (zrak <i>priteka</i> dalj časa)	K nam je danes od juga še pritekal topel in razmeroma vlažen zrak ...
³ prehodno bo zapihal severovzhodni veter	napačni glagolski vid (veter ne <i>zapiha</i> le enkrat)	... prehodno bo pihal severovzhodni veter ...
⁵ na vzhodne smeri	napačni predlog (SP)	v vzhodne smeri

Tabela 11: Skladenjske napake (Vreme na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁴ Šibak do zmeren veter se bo iz južne obračal na vzhodne smeri.	neujemanje števila, iz ene (<i>južne</i>) smeri se obrača v več smeri (<i>vzhodne</i>)	Šibak do zmeren veter se bo iz južne obračal v vzhodno smer.

Tabela 12: Slogovne napake (Vreme na SLO 1)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁶ postopoma začela umirjati	<i>začela umirjati</i> že pomeni <i>postopoma</i>	začela umirjati

Govorjeno besedilo je brano. Govorec je eden. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem šest napak, prevladujejo oblikoslovne, dvakrat je uporabljen napačni glagolski vid. Jezik je zborni.

(<http://4d.rtvsllo.si/arhiv/vreme/174303323>, dostop 7. 11. 2014.)

3.1.4 Večerna informativna oddaja 24 ur na POP TV

A: Se vam zdi znanost zanimiva in zabavna? Če je vaš odgovor ne, je to verjetno zato, ker je ne poznate dovolj ali pa ste morda prepričani, da jo le težko razumete.

B: Toda neka čisto posebna ustanova vas bo zdaj skušala prepričati, da je znanost lahko zanimiva in razumljiva za vsakogar. Če si le upate iti na predavanje in odkriti, kako vsak dan odkrivamo čudeže.

C: Na Trubarjevi ulici v Ljubljani stoji prav posebna hiša. Hiša, kjer¹ so doma čudeži. Pa to ne katerikoli čudeži, ampak tisti, ki jih lahko razloži samo znanost. Hišo eksperimentov so ustanovili zato, da bi ljudem razširili obzorja in povedali, kako so lahko stvari, na katere sploh ne bi pomislili², izjemno zanimive. Večinoma razširjajo obzorja mlajšim, ampak zakaj bi bili mi starejši prikrajšani, so si rekli pred kratkim. In zdaj lahko na predavanjih tudi mi izvemo kaj zanimivega o stvareh, na katere ne bi nikoli zares pomislili². Sinoči, denimo, so govorili o dihanju. Nič posebnega, boste rekli, saj to znamo vsi. A ko pogledamo na dihanje skozi oči znanstvenika, postane nekaj posebnega. Zakaj? Ker je to refleksna dejavnost, a vendar lahko z mislimi tudi zadržujemo dih. To je za naše možgane prava akrobatska vaja.

~

D: Slovenski dobavitelji pa se bojijo, da bodo morali plačati ogromne zneske, če bodo hoteli ostati na policah Mercatorja, potem ko ga je kupil Agrokor hrvaškega tajkuna Ivice Todorića.

E: Agrokor naj bi namreč dobavitelje že pozival, naj mu nakažejo kar desetino lanskega prometa z Mercatorjem, kar bi nekatere pahnilo v izgubo.

D: Takšno izsiljevanje pa pomeni tudi kršitev naše konkurenčne zakonodaje in manj prihodkov za slovenski proračun.

F: Še prejšnji torek so vodstvo in sindikati zatrjevali: »Zaradi Agrokorjevega prevzema v Mercatorju ni sprememb.« »Ni res,« so se takoj odzvali dobavitelji. Čeprav nam je Todorić obljubil, da bomo prodajne police ohranili še vsaj tri leta, je zdaj hitro požrl³ besedo. Ne samo⁴ da je konkurenca večja in da bomo zaradi ukinitve Mercatorja na Hrvaško⁵ oziroma v Bosni manj proizvajali Mercatorjevo trgovsko blagovno znamko, da⁴ od nas želi celo vnaprejšnja plačila. Na sestanku v Zagrebu nam je predlagal, naj mu nakažemo deset odstotkov naše prodaje Mercatorju. »Kar pomeni skoraj milijon,« nam je razložil eden od dobaviteljev, ki pred kamero ne želi. Enako tudi ne njegovi kolegi, Zagorčeva pa ... (*Sledi posnetek.*) In ena od njih dodaja: »To je za nas nesprejemljivo, tega si enostavno ne moremo privoščiti, saj bi preveč vplivalo na naše poslovanje.« Posledično pa tudi na državni proračun, saj bi dobavitelji prispevali manj davka, predvsem od dobička. Bi pa zato več v hrvaško blagajno prispeval Agrokor. Je torej to lahko tudi primer za finančno upravo? »Vsekakor,« odgovarja davčni svetovalec.

G: Ja, to je blo⁶ dejansko takrat kr⁷ presenetljivo. Če pogledamo, je celo hrvaški varuh konkurence od Agrokorja zahteval prodajo številnih trgovin po Hrvaškem⁸, in tudi drugi varuhi konkurence, kjer⁹ nastopata obe podjetji, so mu postavili določene pogoje, razen slovenskega. Andrej Krašek, šef agencije za varstvo konkurence, je takrat namreč razlagal, da Agrokor v Sloveniji sploh ni prisoten¹⁰ kot trgovina, kot trgovec, ampak¹¹ slovenski dobavitelji so že takrat opozarjali, da ima Agrokor sam tudi močne proizvodne zmogljivosti. In poglejmo, kaj jim je Krašek takrat, ob izdaji soglasja, odgovoril.

Tabela 13: Odstopanja od zborne izreke (24 ur)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁶ blo	redukcija	bilo
⁷ kr	redukcija	kar
¹⁰ prisóten	napačni izgovor (SP)	prisóten

Tabela 14: Oblikoslovne napake (24 ur)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁵ na Hrvaško	napačni sklon	na Hrvaškem (SP)
⁸ po Hrvaškem	napačni predlog (SP)	na Hrvaškem

Tabela 15: Skladenjske napake (24 ur)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ Hiša, kjer so doma čudeži.	napačna raba oziralnega zaimka <i>kjer</i> (Jezikovno svetovanje)	Hiša, v kateri so doma čudeži.

⁴ Ne samo da je konkurenca večja in da bomo zaradi ukinitve Mercatorja na Hrvaško oziroma v Bosni manj proizvajali Mercatorjevo trgovsko blagovno znamko, da od nas želi celo vnaprejšnja plačila.	neustrezno tvorjena poved	Ne samo da je konkurenca večja in da bomo zaradi ukinitve Mercatorja na Hrvaškem oziroma v Bosni manj proizvajali Mercatorjevo trgovsko blagovno znamko, ampak od nas želi celo vnaprejšnja plačila.
⁹ ... in tudi drugi varuhi konkurence, kjer nastopata obe podjetji ...	napačna raba oziralnega zaimka <i>kjer</i> (Jezikovno svetovanje)	... in tudi drugi varuhi konkurence, pri katerih nastopata obe podjetji ...
¹¹ Agrokor v Sloveniji sploh ni prisoten kot trgovina, kot trgovec, ampak slovenski dobavitelji so že takrat opozarjali, da ima Agrokor sam tudi močne proizvodne zmogljivosti.	neustrezno tvorjena poved	Agrokorjevih trgovin v Sloveniji ni. Slovenski dobavitelji so že takrat opozarjali, da ima Agrokor sam tudi močne proizvodne zmogljivosti.

Tabela 16: Slogovne napake (24 ur)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
² stvari, na katere sploh ne bi pomislili o stvareh, na katere ne bi nikoli zares pomislili	ponavljanje	–

Tabela 17: Neustrezne besede ali besedne zveze (24 ur)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³ požrl besedo	neustrezna besedna zveza, <i>požreti besedo</i> ekspresivno (SSKJ ²)	ni izpolnil obljube

Govorjeno besedilo je brano (govorci A, B, C, D, E, F) in prosto govorno ob ključnih besedah (govorec G). Govorci so sedem. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 11 napak, od tega jih je šest storil govorec, ki je prosto govoril ob ključnih besedah. Največ je skladenjskih napak, sledijo odstopanja od zborne izreke in oblikoslovne napake. Jezik je zborni, pri govorniku G s precej napakami glede na dolžino besedila.

(<http://voyo.si/multimedia/24ur-zvecer-1528.html>, dostop 7. 11. 2014,
<http://voyo.si/multimedia/24ur-zvecer-1518.html>, dostop 28. 10. 2014.)

3.1.5 Šport na POP TV

A: Ponoči po našem času se bo začela oseminšestdeseta sezona najmočnejše košarkarske lige na svetu. Slovenci bomo imeli v ligi Enbea (NBA) predstavnika že osemnajsto let.¹ sezono zapored. Brata Dragić bosta igrala v Phoenixu, Beno Udrih pa v Men.² Memphisu. Strokovnjaki sicer napovedujejo, da bodo največji tekmeči branilcev naslova iz San Antonia košarkarji Clevelanda, na čelu s povratnikom LeBronom Jamesom.

B: LeBron James je strl srca someščanom, ko je leta dva tisoč deset, lačen lovorik, zapustil Cleveland. Potem ko je z Miamiom osvojil dva šampionska prstana, se je devetindvajsetletnik vrnil domov in bo skušal skupaj s Kevinom Lovom in Kyriejem Irvingom Cavalierse prvič popeljati na prestol lige. Težav z uigravanjem ne bo imela najbolj izkušena³ ekipa v ligi. Sprva so na čelu s Timom Duncanom, Tonyjem Parkerjem in Manujem Ginobilijem v zadnjih petnajstih sezonah osvojili pet naslovov. Največji dolžniki zadnjih sezon so košarkarji Los Angeles Lakers⁴. Lani so Jezerniki v dvainosemdesetih tekmah le sedemindvajsetkrat zmagali. Prvi zvezdnik Kobe Bryant je pred začetkom že svoje devetnajste sezone v dresu Lakersov optimističen. Eno največjih presenečenj minule sezone so bili košarkarji Phoenixa, ki so na krilih izjemnega branilskega⁵ dvojca, Gorana Dragića in Erica Bledsoeva, na izjemno konkurenčnem⁶ zahodu za las ostali brez končnice. Gogi je prepričan, da se bodo tekmeči letos nanje bolje pripravili in bodo zato pod večjim pritiskom. Ključ do uspeha pa vidi v premagovanju težjih tekmecev.

~

A: V Parizu se je začel predzadnji teniški turnir sezone, ki bo delno že ponudil odgovor, kdo bo leto končal kot številka ena na lestvici Atepe (ATP). V prvem krogu sta bila oba kandidata za teniški prestol, Novak Đoković in Roger Federer, prosta, zato pa se je moral posloviti finalist pariškega turnirja izpred dveh let, Jerzy Janowicz, ki je v treh nizih izgubil proti Američanu Samu Querreyu. Đoković, ki je pred tednom dni postal oče, se bo v drugem krogu pomeril z Nemcom⁷ Philippom Kohlschreiberjem.

~

A: Vrhunski ledni plezalci so v Angliji dvigovali mejo ali bolje rečeno dimenzijo svojih plezalnih podvigov. Ledene slapove so namreč zamenjali za bele pečine otoka White, s cepini so se v tekmovalstvu na čas⁸ pognali preko navpične, več kot stometrške skalne pregrade.

C: To so prepadne pečine britanskega otoka White nad zalivom Scratchell Bay, samotno domovanje ptičev in obmorskih vetrov⁹. Vse do letos, ko so se vanje pognali ledni plezalci in svoje orodje skušali zapičiti v skalovje iz krede. Več kot stometrška, deloma previsna stena je pomenila povsem novo izkušnjo, saj je¹⁰, kljub temu da so ti plezalci vajeni skrajnega gibanja tako v ledu kot kompaktni skali, s tako okrušljivo¹¹ snovjo doslej še niso imeli opravka. Priprave z brušenjem opreme, cepinov in derez ter predvsem duha in vrtoglavih misli so bile zato neizbežne. Aleksei Tomilov je najhitreje opravil z varljivo vertikalo nad razpenjenimi valovi. Po šestnajstih minutah trpljenja je s pekočimi mišicami dosegel odrešilni zvonec in trdna tla pod nogami.

Tabela 18: Odstopanja od zborne izreke (Šport na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁶ konkurénčnem	napačni izgovor (SP)	konkurénčnem
⁸ čas	napačni izgovor (SP)	čas

Tabela 19: Oblikoslovne napake (Šport na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³ najbolj izkušena ekipa	napačno stopnjevanje pridevnika (SP)	najizkušenejša ekipa
⁷ z Nemcom	napačna končnica (SP)	z Nemcem

Tabela 20: Skladenjske napake (Šport na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁴ košarkarji Los Angeles Lakers	nepopolna besedna zveza (Gigafida)	košarkarji kluba Los Angeles Lakers
⁹ To so prepadne pečine britanskega otoka White nad zalivom Scratchell Bay, samotno domovanje ptičev in obmorskih vetrov.	napačni sklon v polstavku	To so prepadne pečine britanskega otoka White nad zalivom Scratchell Bay, samotnim domovanjem ptičev in obmorskih vetrov.
¹⁰ Več kot stometrška, deloma previsna stena je pomenila povsem novo izkušnjo, saj je, kljub temu da so ti plezalci vajeni skrajnega gibanja tako v ledu kot kompaktni skali, s tako okrušljivo snovjo doslej še niso imeli opravka.	neustrezno tvorjena poved	Več kot stometrška, deloma previsna stena je pomenila povsem novo izkušnjo. Kljub temu da so ti plezalci vajeni skrajnega gibanja tako v ledu kot kompaktni skali, s tako (okrušljivo) snovjo doslej še niso imeli opravka.

Tabela 21: Neustrezne besede in besedne zveze (Šport na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹¹ okrušljivo	neustrezna beseda, <i>okrušljiv</i> ni v SSKJ ² in SP niti ni v rabi (Gigafida)	krušljivo
⁵ branilskega dvojca	<i>branilski</i> ni v SSKJ ² in SP, raba v lektoriranih člankih o športu (Gigafida), ustrezno	/

Tabela 22: Spodrsaljaji (Šport na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
---------------------	-------------	----------

¹ osemnajsto <u>let-</u> sezono	pomota pri branju	osemnajsto sezono
² v <u>Men-</u> Memphisu	pomota pri branju	v Memphisu

Govorjeno besedilo je brano. Govorci so trije. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 10 napak, največ je skladenjskih, sledijo odstopanja od zborne izreke in oblikoslovne napake. Govorec A se dvakrat zmoti in popravi pri branju. Jezik je zborni z nekaj napakami.

(<http://voyo.si/multimedia/24ur-zvecer-1518.html>, dostop 28. 10. 2014.)

3.1.6 Vreme na POP TV

Pozdravljeni! Če¹ nam je narava prejšnjo noč prizanesla s količino padavin, pa to noč ni bila tako usmiljena. Močan dež je prinesel ogromne količine meteorne vode. Največ težav so imeli v osrednji Sloveniji in na Notranjskem. Poglejmo si podrobneje. Padavine so se zvečer najprej okrepile na zahodu in se nato razširile proti notranjosti. V zahodni polovici Slovenije je deževalo večji del noči, v zgodnjih jutranjih urah pa so se padavine pomaknile na vzhod² in marsikje tudi ponehale. A že kmalu je od juga prišel nov val padavin, ki so se³ v dopoldanskih urah spet razširile nad zahodno in osrednjo polovico. Največ padavin je ponoči padlo na območju Nove Gorice in Postojne, med sedemdeset in osemdeset litrov na kvadratni meter. A žal s padavinami še nismo opravili, v prvem delu noči bo močnejše deževalo na severozahodu Slovenije, v vzhodni polovici bo v glavnem še suho. Proti jutru pa se bodo padavine od severa postopno razširile nad vs⁴ državo. Deževno sobotno jutro bo še razmeroma toplo, najtopleje bo na Primorskem, od štirinajst do šestnajst stopinj, v osrednjem delu, na Dolenjskem in v Beli krajini jih bo okoli dvanajst, na severovzhodu pa kakšna stopinja manj. Osem jih bo v alpskih dolinah. Dopoldne bo po vsej državi oblačno s pogostimi padavinami, teh bo največ na zahodu, najmanj pa na severovzhodu, kjer⁵ bo zapihal še severovzhodni veter. Padavine bodo⁶ popoldne začele slabeti in zvečer oziroma v noči na nedeljo postopoma le ponehale. Ohladilo se bo in popoldne bomo, z izjemo Primorske, kjer⁷ jih⁸ bo okoli petnajst, po državi namerili okoli deset stopinj. V gorah bo jutri oblačno in megleno s pogostimi padavinami. Znižala se bo tudi meja⁹ sneženja, in sneži lahko vse do tisoč petsto metrov nadmorske¹⁰ višine. Pihal bo vzhodni veter, temperatura na tisoč petsto metrih pa bo okoli tri stopinje, na dva tisoč petsto okoli ničle. Ob nadaljnjem deževju preti tudi dodaten porast rek. Oranžen¹¹ hidrološki ara¹² alarm trenutno velja za porečje reke¹³ Ljubljanice, Vipave, Reke in Drave. Ker pričakujemo še kar nekaj padavin, lahko krajevno narastejo tudi manjši vodotoki¹⁴, zato še naprej pozorno spremljajte opozorila meterologov¹⁵ in hidrologov.

Tabela 23: Odstopanja od zborne izreke (Vreme na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
² vzhód	napačni izgovor (SP)	vzhòd
⁴ vsó	napačni izgovor (SP)	vsò
⁶ bodó	napačni izgovor (SP)	bódo
⁹ mèja (izgovorjeno s polglasnikom)	napačni izgovor (SP)	mêja
¹⁰ nadmórske	napačni izgovor (SP)	nadmôrske

¹⁴ vodotôki	napačni izgovor (SP)	vodotóki
¹⁵ meterologov	redukcija (izgovor brez 'o') (SP)	meteorologov

Tabela 24: Oblikoslovne napake (Vreme na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹¹ <u>oranžen</u> hidrološki alarm	napačna oblika pridevnika (pravilna je določna oblika, ker gre za vrstni pridevnik)	oranžni hidrološki alarm

Tabela 25: Skladenjske napake (Vreme na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ Č <u>e</u> nam je narava prejšnjo noč prizanesla s količino padavin, pa to noč ni bila tako usmiljena.	neustrezni veznik, ustrežnejše protivno priredje	Narava nam je prejšnjo noč prizanesla s količino padavin, toda to noč ni bila tako usmiljena.
³ A že kmalu je od juga prišel nov val padavin, <u>ki so se</u> v dopoldanskih urah spet razširile nad zahodno in osrednjo polovico.	napačna raba oziralnega zaimka <i>ki</i>	A že kmalu je od juga prišel nov val padavin. Te so se v dopoldanskih urah spet razširile nad zahodno in osrednjo polovico.
⁵ ... na severovzhodu, <u>kjer</u> bo zapihal še severovzhodni veter.	napačna raba oziralnega zaimka <i>kjer</i> (Jezikovno svetovanje)	... na severovzhodu, tam bo zapihal še severovzhodni veter.
⁸ Ohladilo se bo in popoldne bomo, z izjemo Primorske, <u>kjer jih</u> bo okoli petnajst, po državi namerili okoli deset stopinj.	neustrezno tvorjena poved	Ohladilo se bo in popoldne bomo po državi namerili okoli deset stopinj, le na Primorskem jih bo okoli petnajst.
¹³ ... velja za <u>porečje reke</u> Ljubljani <u>ce</u> , Vipave, Reke in Drave.	napačno število, <i>porečje reke</i> zaradi načela bližine (<i>za porečje reke Ljubljani<u>ce</u>, za porečje reke Vipave ...</i>), ustrežnejše <i>porečja rek</i>	... velja za porečja rek Ljubljani <u>ce</u> , Vipave, Reke in Drave.
⁷ ... z izjemo Primorske, <u>kjer</u> jih bo okoli petnajst ...	<i>kjer</i> kljub domnevni neustreznosti sprejemljiv (Jezikovno svetovanje)	/

Tabela 26: Spodrsrljaji (Vreme na POP TV)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹² <u>ara-</u> alarm	potota pri branju	alarm

Tabela 27: Mašila (Vreme na POP TV)

[əm]	izrazito dvakrat
------	------------------

Govorjeno besedilo je brano. Govorka je ena. Govor je hiter, večinoma jasen in razumljiv. Premorov pogosto ni. Precej jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 15 napak, največ je odstopanj od zborne izreke (napačni izgovor besed) in skladenjskih napak. Jezik je načeloma zborni s precej napakami glede na dolžino besedila.

(<http://voyo.si/multimedia/24ur-zvečer-1528.html>, dostop 7. 11. 2014.)

3.2 Ugotovitve analiz informativnih oddaj

Tabela 28: Napake v analiziranih informativnih oddajah

NAPAKE/ ODDAJE	Odstopanja od zborne izreke	Oblikosl. napake	Sklad. napake	Slogovne napake	Neustrez. besede ali besedne zveze	Spodrsaljaji	Mašila	Vse napake	
Dnevnik (SLO 1)	0	0	1	0	1	1	0	3	14
Šport (SLO 1)	1	0	2	1	1	0	0	5	
Vreme (SLO 1)	1	3	1	1	0	0	0	6	
24 ur (POP TV)	3	2	4	1	1	0	0	11	36
Šport (POP TV)	2	2	3	0	1	2	0	10	
Vreme (POP TV)	7	1	5	0	0	1	1	15	
skupaj	14	8	16	3	4	4	1	50	

Analizirani izseki informativnih oddaj na SLO 1 imajo izrazito manj napak kot na POP TV. Največ je skladenjskih napak, kar je presenetljivo, saj govorci besedila berejo in povedi ne tvorijo sproti. Sledijo odstopanja od zborne izreke. Glede na to, da je besedilo pripravljeno vnaprej, je odstopanj od zbornega jezika preveč.

3.3 Razvedrilne oddaje

3.3.1 Moja Slovenija na SLO 1

Dober večer in dobrodošli v oddaji Moja Slovenija. Dobrodošli v večeru, ki bo za eno uro daljši kot sicer¹, torej se nikamor² nikamor ne mudi. Noč bo dobesedno dolga, naša oddaja pa vroča po zaslugi naših tekmovalcev³ in našega hišnega benda⁴. Dober večer. Seveda sta dobrodošla tudi oba kapetana, kako bi mogli na to pozabiti? Dober večer, Nina in Boris.

Spet smo tukaj, spet⁵ se pokažemo⁶ iz Studia ena Televizije Slovenija, zato da nadaljujemo začeto igro, začeto⁷ bitko med rdečimi in modrimi. Zaenkrat nekaj točk v prednosti modri, kaj neda? Ja? Ja, pa to smo šele na začetku, lovimo nove točke, lovimo⁸ tudi vaše glasove

oziroma vaše klice na humanitarni liniji nič devet nič devet tri tri nič devet tri. Celo oddajo čakamo na vaše klice, ob koncu vam pokažemo znesek, ki se je zbral⁹ za projekt botrstvo. Zdaj pa: »Kje so naši kraji?« se sprašujem. Kdo najbolje pozna to našo malo Slovenijo in njene kraje?

~

A¹⁰ lahk¹¹ še komu drugmu¹² pustiš¹³ Logatec. Boris, ena točka, ker to je pravi odgovor. To je danes Borisova igra, ja. Kje pa je Logatec? No, dobro. Boris, danes so naši kraji tvoji, a ne da¹⁴? Ana, si zadovoljna? Tako. Kdor se vozi z morja v Ljubljano¹⁵, tam nekje bi to moralo bit¹⁶, a ne da¹⁷? Štajercev ne bom¹⁸, tam maš¹⁹ en štajerski oddelek, to veš? Ja, ja. (Govor drugih.) Ja, ker ste ravno našli Osankarico, ja. No, pa pogledjmo, kako je z Logatcem, koliko točk? Ena točka, ena točka. Sta se točki dotaknili²⁰? V redu.

Zdaj pa – joj, kako bo to lahko. Res, roke gor, ker to bo res zelo lahko. Namreč, anagram je na vrsti.²¹ Jaz vam povem dve besedi, premečete črke, sestavite ime nekega slovenskega kraja. Poiskali smo najlažjo mogočo, da se ne boste preveč mučili, in sicer²² tukaj je. Če ne bo šlo, bom ponudil pomoč. Ta reče.

Kdo je to zdej²³ prtisnu²⁴? Pa nehaj se grebit²⁵, no. Pa daj ljudem mal²⁶ dihat.²⁷ Rateče. Dobro, bravo, ja. Rateče. No, poslušaj svojo publiko. Rateče iščemo. Boris, dobro, pridi sem, tukaj v prvi vrsti si mel²⁸ fanta, ki natančno ve²⁹, kje so Rateče. Ti pa gledaš tja gor, ja.

~

Ko zoriijo jagode in čestitke, bili ste odlični, deset točk za rdeče, in Ana, Ana je bila tukaj kraljica igre. Aplavz. Vsak zadetek je vreden tri točke, če se posrečijo vsi trije, pa ne devet, ampak še ena točka zraven, torej deset. To so zdaj uprizorili rdeči. Kaj bo pa z modrimi? Nina, pošlji mi slikarja. Gašper, prosim. Gašper, zdaj vidiš, kakšna naloga te čaka. Tukaj je kredo³⁰, če neha pišat³¹, malo potreseš. Vi pa korajžno³² ugibajte. Vidite, kako je pomembna igra asociacij. Težko je narisat³³ srečo, a ne, pa kovača, ampak pogledjte, če se utrne misel, je vse v redu. Torej začnimo s filmom. Dobro, ja. Nina, je lažje, začni, zdaj, teče. Balada o trobenti in oblaku. Joooj, mislim.³⁴ Prelahko, prelahko³⁵. Kaj pa to? Dobro. Zdaj pa je pregovor, seveda, kot zmerej³⁶. Pregovor, rek, kaj to³⁷ riše? Ptič? Fazan? Ne, ni. Oko. Bravo, Gorazd, ja, obkljukano. In še literarno delo naše mladosti. Kaj³⁸, kako bo pa to narisal? Še imate petdeset sekund. Ptiči? Ni Bratovščina sinjega galeba. Kar pritisni (pisalo), močno, ja. Ptički brez gnezda, če je to bilo gnezdo. Hvala lepa, Gašper, konec – in deset točk za modre.

Tabela 29: Odstopanja od zborne izreke (Moja Slovenija)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
^{1, 22} sicér	napačni izgovor (SP)	sicèr
² nikomor	napačni izgovor z 'o'	nikomur
³ tékmovalcev	napačni izgovor (SP)	tekmovalcev
¹¹ lahk	redukcija	lahko

¹² drugmu	redukcija	drugemu
¹⁹ maš	redukcija	imaš
²³ zdej	premena	zdaj
²⁶ mal	redukcija	malo
²⁸ mel	redukcija	imel
³⁶ zmerej	premena	zmeraj
¹⁶ bit	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
²⁴ prtisnu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
³¹ pisat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
³³ narisat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

Tabela 30: Oblikoslovne napake (Moja Slovenija)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁶ spet se <u>pokažemo</u> iz Studia ena Televizije Slovenija	napačni glagolski vid (ne <i>pokažejo</i> se samo enkrat)	... spet se <u>kažemo</u> iz Studia ena Televizije Slovenija ...

Tabela 31: Skladenjske napake (Moja Slovenija)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁹ ... ob koncu vam pokažemo znesek, <u>ki se je zbral</u> za projekt botrstvo.	napačni čas (<i>znesek, ki se bo zbral</i> – ni se še zbral, zbira se med oddajo)	... ob koncu vam pokažemo znesek, ki se bo zbral za projekt botrstvo.
¹³ A lahk še komu drugmu pustiš?	neustrezni besedni red, kaj <i>pustiti</i>	Ali lahko (možnost sodelovanja) pustiš še komu drugemu?
¹⁵ Kdor se vozi z morja v Ljubljano, tam nekje bi to moralo bit, a ne da?	neustrezno tvorjena poved, manjka glavni stavek	Kdor se vozi z morja v Ljubljano, ve, kje bi to moralo biti.
¹⁸ Štajercev <u>ne bom</u> , tam maš en štajerski oddelek, to veš?	nekaj manjka za <i>ne bom</i>	Štajercev ne bom (spraševal) ...
²⁰ Sta se točki dotaknili, v redu.	neustrezni besedni red	Točki sta se dotaknili, v redu.
²¹ Namreč, anagram je na vrsti.	neustrezni besedni red	Na vrsti je namreč anagram.

²⁹ ... tukaj v prvi vrsti si mel fanta, ki natančno ve, kje so Rateče.	neenoten čas, <i>si imel fanta, ki ve</i> (preteklik in sedanjik), fant še vedno sedi na tej tribuni	... tukaj v prvi vrsti imaš fanta, ki natančno ve, kje so Rateče.
³⁷ Pregovor, rek, kaj <u>to</u> riše?	odveč <i>to</i>	Pregovor, rek, kaj riše?
³⁸ <u>Kaj</u> , kako bo pa to narisal?	odveč <i>kaj</i>	Kako bo pa to narisal?
¹⁰ <u>a</u>	<i>a</i> kot <i>ali</i> knjižno pogovorno (SP), torej še ustrezno	/

Tabela 32: Slogovne napake (Moja Slovenija)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁵ <u>S</u> pet smo tukaj, <u>s</u> pet se pokažemo ... ⁷ ... zato da nadaljujemo <u>z</u> ačeto igro, <u>z</u> ačeto bitko ... ⁸ ... <u>l</u> ovimo nove točke, <u>l</u> ovimo tudi vaše glasove ...	pogosto ponavljanje besed	–
³⁴ Joooj, <u>m</u> islim.	odvečna beseda	Joooj.
³⁵ Prelahko, <u>p</u> relahko.	ponavljanje	–

Tabela 33: Neustrezne besede ali besedne zveze (Moja Slovenija)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁴ benda	neustrezna beseda, <i>bend</i> pogovorno (SSKJ ²) oziroma glasbeno žargonsko (SP)	glasbene skupine
^{14, 17} a ne da	pogovorna besedna zveza	kajne
²⁵ Pa nehaj se <u>g</u> rebit, no.	neustrezna beseda, namesto <i>grebit grebsti</i> , v tem pomenu v SP slengovsko, v SSKJ ² ekspresivno	–
²⁷ Pa daj ljudem mal dihati.	neustrezna besedna zveza <i>dati ljudem dihati</i>	–
³⁰ Tukaj je <u>k</u> reda, če neha pisat, malo potreseš.	pomensko neustrezna beseda, očitno v roki nima krede	Tukaj je flomaster, če neha pisati, malo potreseš.
³² korajžno	neustrezna beseda, <i>korajžno</i> neknjižno pogovorno (SP), pogovorno (SSKJ ²)	pogumno

Tabela 34: Mašila (Moja Slovenija)

ja	največkrat kot mašilo, ponovljeno dvanajstkrat
a ne da	mašilo, ponovljeno dvakrat

no	mašilo, ponovljeno štirikrat
a ne	mašilo
pa	večinoma odveč, ponovljeno šestnajstkrat
[əm]	izrazito enkrat

Govorec je eden. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 35 različnih napak, največ je odstopanj od zborne izreke in skladenjskih napak, manj je slogovnih. Uporabljene so tudi besede in besedne zveze, ki so neustrezne glede na socialno zvrst. Med odstopanji od zborne izreke prevladuje redukcija, med skladenjskimi napakami pa neustrezni besedni red. Mašila niso pogosta in moteča. Jezik je knjižni pogovorni z občasnimi odstopanji.

(<http://4d.rtv slo.si/arhiv/moja-slovenija/174301184>, dostop 25. 10. 2014.)

3.3.2 Slovenski pozdrav na SLO 1

Dober večer, spoštovana družba, dober večer, vsi prijatelji slovenske narodno-zabavne glasbe. *Dober večer. Mi smo nazaj in en lep dober večer bomo rekli tudi plesalcem Jay Dance Studia, ki bodo plesali z nami to sezono. Ja, dober večer pa tudi Poskočnim muzikantom, družba, radi vas imamo, radi vas imamo, radi jih imamo¹. Ja, radi jih imamo.* Tudi jaz mam² tebe, Darja, zelo rad. *Blaž, čakaj, mimogrede, poletje je za nama. Ja, dolgo je bilo. Delala sva dolgo skupaj.³ A si me kaj pogrešal? Dolgo poletje je bilo. Od zadnje oddaje se je čas⁴ tako vlekel, ampak pogrešal te pa nisem čisto nič. Res ne. Glej, modrijan si najde veliko dela med družbo. Kar pohvali se. Kaj pa ti, Darja? Tud⁵ jaz te nisem nč⁶ pogrešala.* Daj, malo pa si, mojo družbo. *Ne, poglej, sem se crt⁷ljala⁷, vse poletje sem imela medvedke ob sebi.* Dobro, ampak tega daj stran, ker ma⁸ veliko pršic, jaz sem pa alergičen na pršice. V nocojšnji oddaji boste spoznali prvi dve ekipi mladih s podeželja. Gre za ekipo iz Trebnjega in gre za ekipo⁹ iz Tržišča. Pomerili se bodo v zabavnih ljudskih igrah. Ampak še predno jih spoznate, pa tudi igre, v katerih so se pomerili, si privoščimo nekaj res dobre muzike. *Pojdimo¹⁰ oziroma začeli bomo, tako bom rekla, z zmagovalci festivala Slovenska polka in valček 2015. S čudovitim valčkom, ki je osvojil vaša in naša srca.* Ansambel Vikend in Sin.

Kdor ima Facebook stran¹¹, v oddaji Slovenski pozdrav tudi mislimo na vas in lahko tudi tam danes nocoj¹² odgovorite na vprašanje. Zanima nas, v katerem kraju je dežela kozolcev. Enega izmed odgovorov bomo izžrebali pa tudi bogato nagradili.

~

Dobra viža¹³, jaz sem še kar v tistem vzdušju viže¹⁴ Kdor jo rad ima, jo ima doma. Čeprav še vedno mislim, Darja, da, da¹⁵ kuža, pes, kakrkoli¹⁶ že, te vedno najbolj je vesel¹⁷. Če prideš pozno domov, te je vesel¹⁸, če prideš zjutraj domov, te je vesel¹⁹. On te je vesel²⁰, hvaležen je, če ga grdo pogledaš, te je tudi vesel²¹. Čakaj, čakaj, čakaj, čakaj, čakaj, Blaž. A veš²², sej²³ res, da so psi naši hišni ljubljenci, ampak to ti moram povedati. *Nedolgo nazaj²⁴ sem brala, da je trend v Evropi novih hišnih ljubljencev²⁵.*

A res? Kaj pa? *In sicer, dokazali so, da so prašički bolj pametni²⁶ od psov.* Pa sem te dobu²⁷ na finto²⁸! *Ne, počak, počak²⁹. Bolj pametni³⁰ od psov, bolj zvesti³¹, najbolj zvesti³² so, potem zelo*

se navežejo, zelo so čisti, inteligentni. Ja, sem vedel. In je takšno povpraševanje po njih – dej³³ petko³⁴ – počak³⁵, d- d³⁶ da je večje povpraševanje³⁷, kot je v bistvu³⁸ količina teh pujskov malih³⁹. No, dej, dej⁴⁰ mi petko⁴¹. Bravo, dobil sem te na finto⁴². Zakaj? Dobro te poznam, vedel sem, da boš to rekla. Zakaj? Vem, da ti vedno govoriš o teh prašičkih. Ja, pa če so tak luštni⁴³.⁴⁴ Tu ga imaš. Timi, prinesi ga, prinesi ga. Darja, to je tvoj novi hišni ljubljencek. Joj, res? Timi, hvala za to uslugo. Fantje, počakajte. Timi, dejmo razčistit⁴⁵, kako je novemu Darjinemu hišnemu ljubljenceku ime? (Blaž.) Bom končno⁴⁶ imela Blaža. Kako je pa kaj priden? Da vemo, kaj si lahko Darja obeta. Je zelo priden? Zelo priden. Darja, lepo čuvaj nanj⁴⁷, velja? Bom, in ko bo znal sedi, lezi in tačko, ga pripeljem nazaj. To⁴⁸ pujs ne dela. To dela pujs? Dela. Res?

Tabela 35: Odstopanja od zborne izreke (Slovenski pozdrav)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
² mam	redukcija	imam
⁴ čas	napačni izgovor (SP)	čas
⁵ tud	redukcija	tudi
⁶ nč	redukcija	nič
⁸ ma	redukcija	ima
¹⁶ kakrkoli že	redukcija	kakorkoli že
²³ sej	premena	saj
^{29, 35} počak	redukcija	počakaj
³³ dej	premena	daj
²⁷ dobu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

Tabela 36: Oblikoslovne napake (Slovenski pozdrav)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
^{26, 30} bolj pametni	napačno stopnjevanje pridevnika (SP)	pametnejši
^{31, 32} bolj zvesti, najbolj zvesti	napačno stopnjevanje pridevnika (SP)	zvestejši, najzvestejši
⁴⁷ Darja, lepo čuvaj nanj, velja?	napačna vezljivost glagola	lepo ga čuvaj
⁴⁸ To pujs ne dela.	napačni sklon	Tega pujs ne dela.

Tabela 37: Skladenjske napake (Slovenski pozdrav)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³ Delala sva dolgo skupaj.	neustrezni besedni red	Dolgo sva delala skupaj.
¹¹ Kdor ima Facebook stran, v oddaji Slovenski pozdrav tudi mislimo na vas in lahko	neustrezni besedni red, neustrezno tvorjena poved	V oddaji Slovenski pozdrav mislimo tudi na vse tiste, ki imate Facebook stran. Nocoj

tudi tam danes nocoj odgovorite na vprašanje.		lahko tam tudi odgovorite na vprašanje.
¹⁸ Čeprav še vedno mislim, Darja, da, da kuža, pes, kakorkoli že, <u>te vedno najbolj</u> <u>je vesel.</u>	neustrezni besedni red	Čeprav še vedno mislim, Darja, da te je kuža, pes, kakorkoli že, vedno najbolj vesel.
²² <u>A veš</u> , sej res, da so psi naši hišni ljubljenci ...	odveč <i>a veš</i>	Res je, da so psi naši hišni ljubljenčki ...
²⁵ Nedolgo nazaj sem brala, da je <u>trend v Evropi novih</u> <u>hišnih ljubljencov.</u>	neustrezni besedni red	Nedavno sem brala, da je v Evropi trend novih hišnih ljubljenčkov.
³⁸ ... da je večje povpraševanje, kot je <u>v</u> <u>bistvu</u> količina teh pujskov malih.	odveč <i>v bistvu</i>	... da je večje povpraševanje, kot je količina teh pujskov.
³⁹ teh pujskov malih	neustrezni besedni red	teh malih pujskov
⁴⁴ Ja, pa če so tak luštni.	neustrezno tvorjena poved, ustrezno bi bilo pojasnjevalno priredje	Ja, saj so tako ljubki.
⁴⁶ Bom končno imela Blaža.	neustrezni besedni red	Končno bom imela Blaža.

Tabela 38: Slogovne napake (Slovenski pozdrav)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ ... družba, radi vas imamo, <u>radi vas imamo, radi jih</u> <u>imamo.</u>	ponavljanje	–
⁹ <u>Gre za ekipo iz Trebnjega</u> <u>in gre za ekipo iz Tržišča.</u>	ponavljanje	Gre za ekipo iz Trebnjega in iz Tržišča.
¹² danes nocoj	<i>nocoj že pove danes</i>	nocoj
¹⁵ Čeprav še vedno mislim, Darja, <u>da, da</u> kuža, ...	ponavljanje	Čeprav še vedno mislim, Darja, da kuža ...
^{18, 19, 20} te je vesel	ponavljanje	–
²⁹ Ne, počak, <u>počak.</u>	ponavljanje	Ne, počakaj.
³⁹ pujskov malih	<i>pujskov kot pomanjševalnica</i> <i>že izrazi majhnost</i>	pujskov
⁴⁰ No, dej, <u>dej</u> mi petko.	ponavljanje	No, daj mi petko.

Tabela 39: Neustrezne besede ali besedne zveze (Slovenski pozdrav)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁷ crtjljala	neustrezna beseda, <i>cartljati</i> neknj. pogovorno (SP)	–

^{13, 14} viža	neustrezna beseda, <i>viža</i> neknjižno pogovorno (SP), pogovorno (SSKJ ²)	narodno-zabavna skladba
²² a veš	neustrezna besedna zveza, <i>a veš</i> pogovorno, največkrat kot mašilo	–
²⁴ nedolgo nazaj	neustrezna besedna zveza, <i>nedolgo nazaj</i> pogovorno	nedavno
^{28, 42} Pa sem te dobu na <u>finto</u> !	neustrezna beseda, <i>finta</i> (<i>dobiti na finto</i>) pogovorno (SSKJ ²), slengovsko (SP)	Pa sem te ukanil!
^{34, 41} dej petko	neustrezna besedna zveza, <i>dati petko</i> pogovorno, s kretnjo pokaže zadovoljstvo	–
⁴³ luštni	neustrezna beseda, <i>lušten</i> neknjižno pogovorno (SP), pogovorno (SSKJ ²)	ljubki
⁴⁵ dejmo razčistit	pogovorna besedna zveza (<i>dajmo razčistit</i> namesto <i>razčistimo</i>)	razčistimo

Tabela 40: Spodrsaljji (Slovenski pozdrav)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³⁶ d- d- da	zaticanje	da
¹⁰ <u>Pojdimo</u> oziroma začeli bomo, tako bom rekla ...	govorka se popravi	/
³⁷ In je takšno povpraševanje po njih – dej petko – počak, da je večje povpraševanje ...	<i>povpraševanje</i> se ponovi, vendar zato, ker govorko prekine sovoditelj, torej sprejemljivo	/

Tabela 41: Mašila (Slovenski pozdrav)

ja	na začetku povedi kot mašilo, ponovljeno petkrat
pa	večinoma odveč, ponovljeno enajstkrat
[əm]	izrazito enkrat

Govorca sta dva (drugi pisan *poševno*). Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Dokaj jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 42 različnih napak, največ je odstopanj od zborne izreke, skladenjskih in slogovnih napak, nekoliko manj je oblikoslovnih. Uporabljene so besede in besedne zveze, ki so neustrezne glede na socialno zvrst. Med odstopanji od zborne izreke prevladuje redukcija, med skladenjskimi neustrezni besedni red. Pogosta so ponavljanja

in raba besed oziroma besednih zvez, ki so neknjižne oziroma imajo neustrezni kvalifikator. Mašila niso pogosta. Jezik je knjižni pogovorni, občasno preide v neknjižni pogovorni jezik.

(<http://4d.rtvsllo.si/arhiv/slovenski-pozdrav/174361902>, dostop 26. 9. 2015.)

3.3.3 Ne se hecat na SLO 1

Vau¹, vau, vau, kok² vse visi od³ tebe, super⁴, čudovita si. K⁵ ena nevesta, a⁶ nism⁷? K⁸ ena nevesta, k⁹ ena nevesta¹⁰, k¹¹ na torti. Ja, tule sem bla¹² na tortici. Na torti. Rad te mam¹³, tudi tebe. Ooo, kako lepo, Boris. Rad imam¹⁴ vse ljudi v publiku, mam¹⁵. Rad imam¹⁶ vas doma. Ja, prav vs¹⁷, gospa. Vas mam¹⁸ tud¹⁹ rad²⁰. Pa tud²¹, čakte²², umaknte²³ se, pa tud²⁴ vas, gospod, ne vi (se obrne proti njemu), un²⁵, ja. Un²⁶, vas mam²⁷ rad²⁸, res vas mam²⁹. Predvsem pa mam³⁰ rad³¹ sebe, vau³²! In dobrodošli v oddaji Ne se hecat. No, pa te vprašam, mimogrede, kako kej³³ čakre? Čakre, čakre³⁴ super. Se vrtijo³⁵ v pravo smer. Boris, vidim, da, da³⁶ si ti izjemno dobre volje. Zakaj si tako dobre volje danes? Ja, mau³⁷, mau³⁸ sem začel laufat³⁹. Laufat⁴⁰? Mal⁴¹ sem začel laufat⁴², ker, kej⁴³ bo kmal⁴⁴ dopust, pa se morm⁴⁵ mal⁴⁶, bi reku⁴⁷, pošejpat⁴⁸. Ooo. A ne, da bom vaba za Švabice⁴⁹ na morju, ne? Pa se fajn⁵⁰ počutm⁵¹, a veš, tko⁵², rela⁵³ relax⁵⁴. Ja, ampak, a⁵⁵ nisi reku⁵⁶, da greš že čez tri tedne na morje? Ne, ne, ja, sej⁵⁷ zato treniram, ne, sej⁵⁹ zato treniram⁶⁰. Vau⁶¹, lej, poglej to, poglej to! Pošlati⁶² Ne⁶³ nekje spodaj se nekaj skriva, ja. Ampak mislim, da si se malček⁶⁴ pozno spomnil, ne, ja, to⁶⁵ bi moral že novembra začeti⁶⁶, da so⁶⁸ rezultati vidni. Ma, rad te imam. Kaj nej⁶⁹ ti rečem? Junija. Pa sej⁷⁰ ne, se⁷¹ ne gre samo zato, da jaz laufam⁷², ej, punči⁷³, ne gre samo⁷⁴, jaz tudi, jaz tudi⁷⁵ na fitnes hodm⁷⁶, da bojo six packi⁷⁷ pa bicepsi pa tricepsi, pa da ne rečem še kej⁷⁸ zraven. A veš, mislim, da, da, da ...⁷⁹ Ker to je vse tle⁸⁰ že⁸¹ a veš? Sam⁸² da mičken⁸³ se je skrilo⁸⁴ čez zimo, razumeš, ne, kakšna⁸⁵ ričet odveč mogoče, dobro, in zdej⁸⁶ to samo umakneš in taaa. In six packi⁸⁷, okej⁸⁸.

~

Ljubezen ne ve, kaj je emšo. Ne, ne, ne ve, ne ve⁸⁹. In jaz te mam⁹⁰ tko⁹¹ rada, Boris. Ma ne mi govort⁹², ne mi govort⁹³, ne mi govort⁹⁴. Ne mi govort⁹⁵, Ninči. Ampak, veš kaj, glej, veš kaj⁹⁶, ampak⁹⁷, a⁹⁸ je čist⁹⁹ vse v redu s tabo? Je v redu, Boris. Jaz sam¹⁰⁰ mal¹⁰¹ treniram, ker bo točno čez en teden dan ljubezni. Aja? A veš? Oh, super. To pomen¹⁰², da midva zdej¹⁰³ lahko cel teden trenirava, a veš, mislim, da bova sproščena tm¹⁰⁴.¹⁰⁵ Na mestu. Ja, tega se pa veselim. Mejčken¹⁰⁶ je vroče potem tkole¹⁰⁷ v objemu ves čas. Ja, verjamem. No, dej¹⁰⁸, te bom še enkrat (objel). Pa se nisva zapletla, lepo. Pa se nisva. Boris, a¹⁰⁹ ti veš, kaj je treba delat¹¹⁰ na dan ljubezni? Ne morm¹¹¹ zdej¹¹² povedat¹¹³, je družinska oddaja. Ne bi zdej¹¹⁴, tko¹¹⁵ ... Pa seveda se hecam, vem. Sem tudi frej¹¹⁶ vzeti¹¹⁷ za¹¹⁸ ta dan, zato nama oddaja naslednji dan odpade, ne, ne¹¹⁹ samo zaradi¹²⁰ tega, tudi zaradi Evra¹²¹ Evrovizije. Ja, tako je. Ker bomo navijal¹²² za naše. Tako je, naslednji teden bomo držali pesti za Maraayo, a¹²³ je tako? Želimo jima odličan nastop in čim boljše uvrstitve. Ja. Sicer pa se bodo, pazte¹²⁴ zdej¹²⁵, naslednjo soboto – je tako – na vsaj stotih prizoriščih po vsej Sloveniji in tudi onkraj meja, ob isti uri se bojo zbrali različni glasbeniki, otroci, študentje, skratka, ljudje s pozitivno naravnanimi čustvi in zapeli bojo pesem Dan ljubezni famozne Pepel in kri¹²⁶.¹²⁷

Tabela 42: Odstopanja od zborne izreke (Ne se hecat)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
^{5, 8, 9, 11} k	redukcija	kot
⁷ nism	redukcija	nisem
^{13, 15, 18, 27, 29, 30, 90} mam	redukcija	imam
¹⁷ vs	redukcija	vás
^{19, 21, 24} tud	redukcija	tudi
²² čakte	redukcija	čakajte
²³ umaknte se	redukcija	umaknite se
^{33, 78} kej	premena	kaj
^{41, 46, 101} mal	redukcija	malo
⁴⁴ kmal	redukcija	kmalu
⁴⁵ morm	redukcija	moram
⁵¹ počutm	redukcija	počutim
^{52, 91, 115} tko	redukcija	tako
^{58, 59, 70} sej	premena	saj
⁶⁹ nej	premena	naj
⁷⁶ hodm	redukcija	hodim
⁸⁰ tle	redukcija	tule
^{82, 100} sam	redukcija	samo
^{86, 103, 112, 114, 125} zdej	premena	zdaj
^{92, 93, 94, 95} govort	redukcija	govoriti
⁹⁹ čist	redukcija	čisto
¹⁰² pomen	redukcija	pomeni
¹⁰⁴ tm	redukcija	tam
¹⁰⁶ mejčken	premena	majčkeno
¹⁰⁷ tkole	redukcija	takole
¹⁰⁸ dej	premena	daj
¹¹¹ morm	redukcija	morem
¹²⁰ zarad	redukcija	zaradi
¹²⁴ pazte	redukcija	pazite
¹² bla	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
^{47, 56} reku	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁶⁶ začet	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹¹⁰ delat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

¹¹³ povedat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹²² navijal	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

Tabela 43: Oblikoslovne napake (Ne se hecat)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³ visi <u>od</u> tebe	napačni predlog (SP)	visi s tebe
⁶⁵ <u>to</u> bi moral	napačni sklon	s tem bi moral
⁷⁸ ... da ne rečem še <u>kej</u> zraven.	napačni sklon	... da ne rečem še česa zraven.
⁸⁵ <u>kakšna</u> ričet	napačni spol pridevnika	kakšen ričet

Tabela 44: Skladenjske napake (Ne se hecat)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹⁵ Rad imam vse ljudi v publiki, <u>mam</u> .	odveč <i>mam</i>	Rad imam vse ljudi v publiki.
³⁵ <u>Se vrtijo</u> v pravo smer.	neustrezni besedni red	Vrtijo se v pravo smer.
⁶⁷ ... to bi moral že novembra začet ...	neustrezni besedni red	... s tem bi moral začeti že novembra ...
⁶⁸ ... to <u>bi moral</u> že novembra <u>začet</u> , da <u>so</u> rezultati vidni.	napačna tvorba glagolskega naklona	... s tem bi moral začeti že novembra, da bi bili rezultati vidni.
⁷¹ <u>se</u> ne gre samo zato	odveč <i>se</i>	ne gre samo zato
⁸¹ Ker to je vse tle že, a veš.	neustrezno tvorjena poved	Ker je vse že tukaj.
⁸⁴ Sam da mičken se je skrilo čez zimo ...	neustrezni besedni red	Samo da se je malo skrilo čez zimo ...
^{92, 93, 94, 95} ne mi govort	neustrezni besedni red	ne govori mi
⁹⁷ Ampak, veš kaj, glej, <u>veš kaj</u> ⁹⁶ , <u>ampak</u> ⁹⁷ , a je čist ⁶⁷ vse v redu s tabo?	neustrezno tvorjena poved	Je vse v redu s tabo?
¹⁰⁵ da bova sproščena tm	neustrezni besedni red	da bova tam sproščena
¹¹⁸ frej vzel za ta dan	odveč <i>za</i>	vzel prost dan
¹²⁶ famozne Pepel in kri	nepopolna besedna zveza	famozne skupine Pepel in kri
¹²⁷ Sicer pa se bodo, pazte zdej, naslednjo soboto – je tako – na vsaj stotih prizoriščih po vsej Sloveniji in tudi onkraj meja, ob isti uri se bojo zbrali različni glasbeniki, otroci, študentje,	neustrezno tvorjena poved	Naslednjo soboto se bodo na vsaj stotih prizoriščih po vseh Sloveniji in onkraj meja ob isti uri zbrali različni glasbeniki, otroci, študentje, s pozitivno naravnanimi

skratka, ljudje s pozitivno naravnanimi čustvi in zapeli bojo pesem Dan ljubezni famozne Pepel in kri.		čustvi. Zapeli bodo pesem Dan ljubezni famozne skupine Pepel in kri.
6, 55, 98, 109, 123 ^a	<i>a</i> kot <i>ali</i> knjižno pogovorno (SP), torej še ustrezno	/

Tabela 45: Slogovne napake (Ne se hecat)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹⁰ K ena nevesta, k ena nevesta ...	ponavljanje	–
^{14, 16, 20, 28, 31} rad (i)mam	ponavljanje	–
³⁴ Čakre, čakre super.	ponavljanje	Čakre super.
³⁶ Boris, vidim, da, da si ti ...	ponavljanje	Boris, vidim, da si ti ...
³⁸ Ja, mau, mau sem začel laufat.	ponavljanje	Ja, (malo) sem začel teči.
⁴³ ... ker, ker bo kmal dopust ...	ponavljanje	... ker bo kmalu dopust.
⁵⁷ Ne, ne, ja, sej zato treniram ...	nesmiselno kopičenje besed, pogovorni način izražanja	Zato treniram.
⁶⁰ Ne, ne, ja, sej zato treniram, ne, sej zato treniram.	ponavljanje	Zato treniram.
⁷⁴ Pa sej ne, se ne gre samo zato, da jaz laufam, ej, punči, ne gre samo, jaz ...	<i>ne gre samo</i> ponovljeno in nedokončano	Ne gre samo zato, da tečem ...
⁷⁵ ... jaz tudi, jaz tudi na fitnes hodm ...	ponavljanje	–
⁷⁹ A veš, mislim, da, da, da ...	nesmiselno kopičenje besed	–
⁸⁹ Ne, ne, ne ve, ne ve.	ponavljanje	–
^{93, 94, 95} ne mi govort	ponavljanje	–
⁹⁶ Ampak, veš kaj, glej, veš kaj, ampak, a je čist vse v redu s tabo?	ponavljanje	Je vse v redu s tabo?
¹¹⁹ ... ne, ne samo zarad tega ...	ponavljanje	... ne samo zaradi tega ...

Tabela 46: Neustrezne besede ali besedne zveze (Ne se hecat)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
² kok	pogovorna beseda	kako

^{25, 26} un	pogovorna beseda	on
^{37, 38} mau	pogovorna beseda	malo
^{39, 40, 42, 72} laufat, laufam	neustrezna beseda, ni v SSKJ ² , SP	teči, tečem
⁴⁸ pošejpaj	neustrezna beseda, angleško <i>get in shape</i>	prijeti v formo
⁴⁹ Švabice	neprimerna beseda, <i>Švabinja</i> slabšalno (SP, SSKJ ²)	Nemke
⁵⁰ fajn	neustrezna beseda, <i>fajn</i> pogovorno (SSKJ ²), nekuj. ljub. (SP)	dobro
⁵⁴ relax	neustrezna beseda, angleško <i>relax</i>	sproščeno
⁶² pošlati	neustrezna beseda, <i>pošlatati</i> nekuj. pog. (SP), nižje pog. (SSKJ ²)	Potipaj.
⁶⁴ malček	neustrezna beseda, primorsko (SP), zahod. narečno (SSKJ ²)	malo
⁷³ punči	neustrezna beseda, <i>punči</i> ljubkovalno (SSKJ ² , SP), neprimerno v tem kontekstu	–
^{77, 87} six packi	neustrezna beseda, angleško <i>six pack</i> , trebušne mišice	mišice
⁸³ mičken	neustrezna beseda v tej povedi	malo
⁸⁸ okej	neustrezna beseda, <i>okej</i> slengovsko (SP), pogovorno (SSKJ ²)	dobro
¹¹⁶ frej	neustrezna beseda, ni v SSKJ ² , SP	prosto
¹¹⁷ Sem tudi frej vzel za ta dan ...	neustrezna besedna zveza, <i>vzeti prosto (frej)</i> pogovorno	Vzel sem prost dan.
a veš	neustrezna besedna zveza, <i>a</i> <i>veš</i> pogovorno, največkrat kot mašilo	–
^{1, 32, 61} vau	pog. medmet (SSKJ ²), torej ustrezno	/
⁴ super	knjižno pogovorno (SP), pogovorno (SSKJ ²), torej ustrezno	/

Tabela 47: Spodrsaljaji (Ne se hecat)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁵³ rela- relax	zatkanje	(relax)
⁶³ ne- nekje ...	zatkanje	nekje
¹²¹ Evra- Evrovizije	potota, se popravi	Evrovizije

Tabela 48: Mašila (Ne se hecat)

ja	največkrat kot mašilo, ponovljeno dvanajstkrat
no	mašilo, ponovljeno dvakrat
a ne	mašilo
ne	največkrat kot mašilo, ponovljeno štiriindvajsetkrat
a veš	mašilo, ponovljeno petkrat
ma	na začetku povedi kot mašilo, ponovljeno dvakrat
mislim	mašilo
pa	večinoma odveč, ponovljeno petnajstkrat
[əm]	izrazito sedemkrat

Govorca sta dva (drugi pisan *poševno*). Govor je hiter, občasno nejasen in nerazumljiv. Premori so večinoma ustrezni. Zaradi nejasnosti in nerazumljivosti govora nisem dovolj jasno slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 90 različnih napak, največ je odstopanj od zborne izreke. Uporabljenih je veliko neustreznih besed in besednih zvez, precej je slogovnih in skladenjskih napak. Med odstopanji od zborne izreke prevladuje redukcija, pogost je neustreznih besedni red. Veliko je ponavljanj. Voditelj uporablja slengizme. Mašila so pogosta in moteča. Jezik je neknižni pogovorni s slengizmi in narečnimi besedami.

(<http://4d.rtvsllo.si/arhiv/ne-se-hecat/174336214>, 26. 9. 2015.)

3.3.4 Ana kuha na POP TV

Danes bomo kuhali slovensko. Vsi mamo¹ radi tiste jedi, ki nas spomnejo² na otroštvo. No, mogoče mene kakšna malce manj, ker nisem še³ tok⁴ zlo⁵ stara, ampak tudi jaz mam⁶ tiste jedi, ki me spomnejo⁷ na moje⁸ mlada leta, ko jih je mami pripravljala zame, in ena izmed teh je res tradicionalna in jo bom danes delila z vami. Poleg vseh teh luštnih⁹ receptov, ki bomo danes kuhali¹⁰, pa bomo v goste dobili prav posebnega gosta¹¹, gospoda Borisa Kuharja, ki je pa pravi ekspert za slovensko tradicionalno kuhinjo. Najbolj¹², da kr¹³ začnemo. Začeli bomo z najbolj tipično¹⁴ sladico, se mi zdi, mislim¹⁵, vsaj eno izmed najbolj tipičnih¹⁶, delali bomo kremšnite¹⁷. Ampak ne kar tako, v kozarcih. Mmm.

Za kremšnito¹⁸ bomo najprej pripravili slašičarsko kremo, ki¹⁹ je popolnoma preprosta, sicer za malce več časa, ampak to je največ, kar bo sploh vzelo pri pripravi teh naših skodelic. Pa kar začnimo. Potrebujemo²⁰ dve posodi, ena bo za beljake, ena bo za rumenjake. Potem potrebujem²¹ štiri jajca, seveda pazimo, da rumenjaki ne pridejo v stik z beljaki, ker se drugače sneg ne bo stepu²², ampak to seveda že veste. Tako. Rumenjake in beljake smo ločili, zdej²³ bomo pa malce tehtali. Potrebujemo sto gramov moke. Tkole²⁴, tukaj ne bomo vključval²⁵ nobenih polnozrnatih²⁶, more²⁷ bit²⁸ bela, ker drugače bo²⁹ krema obarvana. Pa bodimo točni, da ne bo pregosto. Tako. Zdaj pa potrebujemo sto sejenset³⁰ gramov sladkorja, kr³¹ navadnega,

ne rjavega, ker drugače³², kot sem rekla, nočemo, da je krema slučajno drugačne barve, kot more³³ bit³⁴. More³⁵ bit³⁶ taka³⁷ rumena. Torej, sto sejenset³⁸ gramov sladkorja, če mate³⁹ rad⁴⁰ zelo sladke kremne rezine, potem ga lahko date kar dvesto. Zdej⁴¹ bom pa polovico tega sladkorja dodala kr⁴² takoj⁴³ rumenjaku, ostala polovica bo šla⁴⁴ pa potem k beljakom, ko se bo sneg stepel.⁴⁵ Zdej⁴⁶ pa potrebujem sejemsto⁴⁷ pejeset⁴⁸ mililitrov mleka pa dodala bom en vanilijev strok⁴⁹, oh, da bo okus še boljši. Pa bom najprej odstranila semena, potem bom pa strok⁵⁰ kr⁵¹ dodala v mleko pa ga bom potem kasneje⁵² odstranla⁵³ ven⁵⁴. Zdej⁵⁵ morte⁵⁶ pa zelo zelo nežno pobrat⁵⁷ semena ven, da ne poberete še tistih vlaken od stroka. Tako, da so samo semena, ker drugače se bojo⁵⁸ semena sprijela skup⁵⁹. Pa ker nimamo tolk⁶⁰ zlo⁶¹ velik⁶² mleka, bo polovico⁶³ stroka čisto dovolj glede na to, da se bo strok kuhal zraven. Tako. Zdej⁶⁴ bom pa mleko kr⁶⁵ pristavila na štedilnik pa ga bom pripeljala do vretja⁶⁶.

~

Seveda kremšnite⁶⁷ ne morejo biti brez listnatega testa, zato bomo zdej⁶⁸ naredl⁶⁹ tak lušten⁷⁰ okrasek za naše skodelice. Listnato testo⁷¹ nisem delala sama, tega je najbolj⁷² kr⁷³ kupt⁷⁴, tko⁷⁵ da sem mal⁷⁶ pogulfala⁷⁷, pečico mam⁷⁸ pa prav tako že segreto na dvesto dvejset⁷⁹ stopinj, kamor ga bom položila samo za nekaj minut. Pa čisto malo ga bom stanjšala. Zdaj, pri listnatem testu je fino, da delate čim hitrej⁸⁰, ker je ogromno masla noter⁸¹, in dokler je karkoli v okrog toplo, prostor⁸², se hitro topi. Torej, listnato testo je pripravljeno, zdej⁸³ pa naslednji korak. Na hitro bom zmočila tale peki papir, da bo malce bolj moker⁸⁴, zdej⁸⁵ bom pa testo kar razrezala in ga položila gor. Razrezala ga bom na take luštne⁸⁶ trikotnike. Tako. Pa seveda malce narazen⁸⁷, ker naraste⁸⁸. Tako. Zaenkrat jih je dovolj.

Tabela 49: Odstopanja od zborne izreke (Ana kuha)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ mam	redukcija	imamo
^{2, 7} spomnejo	premena	spomnijo
^{5, 61} zlo	redukcija	zelo
^{6, 78} mam	redukcija	imam
^{12, 72} najbolj	redukcija	najbolj(š)e
^{13, 31, 42, 51, 65, 73} kr	redukcija	kar
^{23, 41, 46, 55, 64, 68, 83, 85} zdej	premena	zdaj
²⁴ tkole	redukcija	takole
²⁵ vključval	redukcija	vključevali
³⁹ mate	redukcija	imate
⁴⁰ rad	redukcija	radi
^{49, 50} strôk	napačni izgovor (SP)	stròk
⁵³ odstranla	redukcija	odstranila
⁵⁶ morte	redukcija	morate
⁵⁹ skup	redukcija	skupaj
⁶⁰ tolk	redukcija	tako
⁶² velik	redukcija	veliko
⁶⁹ naredl	redukcija	naredili

⁷⁴ kupt	redukcija	kupiti
⁷⁵ tko	redukcija	tako
⁷⁶ mal	redukcija	malo
⁷⁷ pogulfala	redukcija	pogoljufala
⁸⁰ hitrej	redukcija	čim hitreje
²² stepu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
^{28, 34, 36} bit	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁵⁷ pobrat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

Tabela 50: Oblikoslovne napake (Ana kuha)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁸ na <u>moje</u> mlada leta	napačni spol pridevnika	na moja mlada leta
^{14, 16} najbolj tipično	napačno stopnjevanje pridevnika (SP)	najtipičnejšo
¹⁸ Za <u>kremšnito</u> bomo najprej pripravili slaščičarsko kremo ...	napačno število, pripravlja kremo za več kremnih rezin	Za kremne rezine bomo najprej pripravili slaščičarsko kremo ...
²⁶ ... tukaj ne bomo vključval <u>nobenh</u> <u>polnozrnatih</u> ...	napačno število, <i>moka</i> je snovno ime, zato je edninski samostalni	... tukaj ne bomo vključevali nobene polnozrnatke moke ...
⁶³ ... bo <u>polovico</u> stroka čisto dovolj ...	napačni sklon	polovica stroka
⁷¹ <u>Listnato testo</u> nisem delala sama ...	napačni sklon	Listnatega testa nisem delala sama ...
⁸¹ ... ker je ogromno masla <u>noter</u> ...	vprašamo se, kje je maslo, torej notri	... ker je notri ogromno masla ...

Tabela 51: Skladenjske napake (Ana kuha)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
³ ... ker nisem še tok zlo stara ...	neustrezni besedni red	... ker še nisem tako zelo stara ...
¹⁰ Poleg vseh teh luštnih receptov, ki bomo danes kuhali ...	manjka <i>jih</i>	Poleg vseh teh receptov, ki jih bomo danes kuhali ...
¹⁹ Za kremšnito bomo najprej pripravili slaščičarsko kremo, ki je	neustrezno tvorjena poved, preprosta je <i>priprava</i> , ta	Za kremno rezino bomo najprej pripravili slaščičarsko kremo, katere

popolnoma preprosta, sicer za malce več časa, ampak to je največ, kar bo sploh vzelo pri pripravi teh naših skodelic.	vzame več časa, nejasno izražanje (<i>to</i>)	priprava je popolnoma preprosta. Sicer jo bomo delali malo dlje, vendar je edino, kar nam bo vzelo veliko časa.
^{20, 21} potrebujem, potrebujemo	nedoslednost osebe	-
²⁹ ... ker drugače bo krema obarvana.	neustrezni besedni red	... ker bo drugače krema obarvana.
³² ... ker <u>drugače</u> , kot sem rekla, nočemo, da je krema slučajno drugačne barve, kot more bit.	odveč <i>drugače</i>	... ker, kot sem rekla, nočemo, da je krema slučajno drugačne barve, kot mora biti.
³⁷ <u>taka</u> rumena	odveč <i>taka</i>	rumena
⁴⁵ ko se bo sneg stepel	trpni način, za slovenščino značilni tvorbi	ko bomo stepli sneg
⁵⁸ ... ker drugače se bojo semena sprijela skp.	neustrezni besedni red	... ker se bodo drugače semena sprijela.
⁸¹ ... ker je ogromno masla noter ...	neustrezni besedni red	... ker je notri ogromno masla ...
⁸² ... in dokler je karkoli v okrog toplo, prostor, se hitro topi.	neustrezno tvorjena poved	... dokler je prostor v okolici topel, se hitro topi.
⁸⁷ Pa seveda malce narazen, ker naraste.	manjka nekaj pred <i>narazen</i>	Pa seveda jih (dajem) malce narazen, ker narastejo.
⁸⁸ Pa seveda malce narazen, ker <u>naraste</u> .	napačno število, narazen daje trikotnike, torej ti narastejo	Pa seveda malce narazen, ker narastejo.

Tabela 52: Slogovne napake (Ana kuha)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
^{2, 7} tiste jedi, ki nas spomnejo tiste jedi, ki me spomnejo	ponavljanje	–
¹¹ ... bomo v <u>goste</u> dobili prav posebnega <u>gosta</u> ...	ponavljanje	... bomo v goste dobili prav posebnega (moškega/gospoda) ...
¹⁵ se mi zdi, mislim	nepotrebno kopičenje besed	–
^{34, 36} more bit	ponavljanje	–
⁴³ Zdej bom pa polovico tega sladkorja dodala kr takoj rumenjakom ...	<i>z zdaj</i> že pove <i>kar takoj</i>	Zdaj bom polovico tega sladkorja dodala rumenjakom ...

⁵² ... potem bom pa strok kr dodala v mleko pa ga bom potem kasneje odstranila ven.	ponavljanje, <i>kasneje</i> in <i>potem</i> povesta isto	... potem bo strok dodala v mleko in ga kasneje odstranila.
⁵⁴ odstranila ven	odveč <i>ven</i> , to pove že <i>odstranila</i>	odstranila
⁵⁹ ... semena sprijela skp.	odveč <i>skp</i> , ne morejo se sprijeti narazen	... semena sprijela.
⁶⁰ tolk zlo velik mleka	odveč <i>tolk</i>	tako veliko mleka
⁸⁴ Na hitro bom zmočila tale peki papir, da bo malce bolj moker ...	odveč <i>da bo papir bolj moker</i> (to pove že <i>zmočila</i>)	Na hitro bom zmočila tale peki papir ...

Tabela 53: Neustrezne besede ali besedne zveze (Ana kuha)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁴ tok	neustrezna (pogovorna) beseda	tako
^{9, 70, 86} luštnih	neustrezna beseda, <i>lušten</i> neknoj. pog. (SP), pog. (SSKJ ²)	–
^{17, 18, 67} kremšnite	neustrezna beseda, <i>kremšnita</i> neknoj. pog. (SP), nižje pog. (SSKJ ²)	kremne rezine
^{27, 33, 35} more	pomensko neustrezna beseda	mora
^{30, 38} sejenet	neustrezna (pogovorna) beseda	sedemdeset
⁴⁴ ... ostala polovica bo šla pa potem k beljakom ...	neustrezna beseda, <i>polovica</i> ne bo <i>šla</i> , ampak jo bomo dodali	... ostalo polovico pa bomo potem dodali beljakom ...
⁴⁷ sejemsto	neustrezna (pogovorna) beseda	sedemsto
⁴⁸ pejeset	neustrezna (pogovorna) beseda	petdeset
⁶⁶ Zdej bom pa mleko kr pristavila na štedilnik, pa ga bom pripeljala do vretja.	neustrezna besedna zveza <i>pripeljati do vretja</i>	Zdaj bom mleko pristavila na štedilnik in ga zavrela.
⁷⁹ dvejet	neustrezna (pogovorna) beseda	dvajset

Tabela 54: Mašila (Ana kuha)

tako	največkrat kot mašilo, ponovljeno šestkrat
zdej, zdaj	največkrat kot mašilo, ponovljeno desetkrat
pa	večinoma odveč, ponovljeno dvaindvajsetkrat

[əm]	izrazito enkrat
------	-----------------

Govorka je ena. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Dokaj jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 67 različnih napak, največ je odstopanj od zborne izreke. Veliko je skladenjskih, slogovnih in oblikoslovnih napak ter neustreznih besed in besednih zvez. Med odstopanji od zborne izreke prevladuje redukcija. Druge pogoste napake so napačni sklon, neustrezni besedni red, odvečne besede in ponavljanja. Mašila so pogosta in moteča. Jezik je neknjižni pogovorni.

(<http://voyo.si/multimedia/ana-kuha-iii-9.html>, dostop 20. 9. 2014.)

3.3.5 Je bella cesta na POP TV

Dober večer. Dobrodošli na Je belli cesti. Drage gledalke, dragi gledalci, dober večer¹, dober večer vse ljubice. Dober večer², tud³ vsi moški, ki mate⁴ ljubice. Dober večer⁵, vsi moški, ki zle⁶ sedite s svojimi ženami, ki jih varate, nas gledate in si misle⁷, Slakonja, ti⁸ bo⁹, kren¹⁰, zakon mi boš uniču¹¹, fak¹², kje je daljinc¹³, ej? Draga žena, žena, poglej svojega moža naravnost v oči, globok¹⁴ v oči, če je zdele¹⁵ zardel, če bega z očmi, če je pogoltnu¹⁶ slino, pol¹⁷ predlagam, da dons¹⁸ ponoč¹⁹ prespi na kavču. Jutr²⁰, jutr²¹ razdelta²² skupno premoženje, pojutršnem²³ ga pa vržte²⁴ ven. Prasec²⁵! Nocoj se bomo posvetil²⁶ ljubicom. Veseli december je, veseli december. Te boge²⁷ revce²⁸, boge²⁹ revce³⁰, ljubice, so pa osamljene. Njihovi ljubimci morajo te praznične decembrske dni pač preživljat³¹ s svojimi družinami, ne. Najmanj, kar lahko nardimo³², je to, da ljubicom posvetimo eno celo oddajo, a³³ ni tko³⁴?

Sej³⁵ je logično, zakaj majo³⁶ moški ljubice, a³⁷ ni? Na eni strani je žena, siva, celulitasta³⁸, z brki, naveličana življenja. Na drugi strani pa neki³⁹ tko⁴⁰ oblinastga⁴¹, neki⁴² tko⁴³ napetokožnega⁴⁴, kko⁴⁵ bi reku⁴⁶, še zjutri⁴⁷, ko se zbudi, ji diši iz ust po vijolicah. Ne pa tko⁴⁸ ko⁴⁹, khm, ne? Drage žene, ne obsojate⁵⁰ ljubic, no, bodte⁵¹ objektivne, nej⁵² vas ne vodijo⁵³ samo čustva, ne glejate⁵⁴ šam⁵⁵ na svojo rit⁵⁶. Tud⁵⁷ ljubicom je hudo. Celo življenje se morjo⁵⁸ skrivat⁵⁹, sploh noben⁶⁰ ne ve, kdo so, kot bi ble⁶¹ izbrisane. Ljubice, te revce⁶², svojih pet minut slave doživijo šele na pogrebu svojega ljubimca, ko cela vas ugotovi, da ženska v zadnji vrsti joka bolj iskrena⁶³ od tiste v prvi. Torej, dragi možje, če mate⁶⁴ res radi svoje ljubice, boste pač umrl⁶⁵ takrat, ko je ona⁶⁶ še mlada pa lepa, da bo njenih pet minut res spektakularnih, a ne? A⁶⁷ je loh⁶⁸ kej⁶⁹ hujšga⁷⁰ od ostarele, objokane ljubice? Tud⁷¹ o vas si ljudje ne bodo mislili ne⁷² dobrga⁷³, če bo za vami jokala ljubica s protezo. Tud⁷⁴ vi boste izpadl⁷⁵ čisti⁷⁶ papak⁷⁷, ker si še ene lepe mlade ljubice ne znate najt⁷⁸. Ni, ni⁷⁹ čudn⁸⁰, da vas je pobral⁸¹, ne.

~

Ljubice majo⁸² tako službo, da se morjo⁸³ velik⁸⁴ poljubljat⁸⁵. Poljub je nekašno⁸⁶ naravno cepivo. Partnerja, ki sta dalj časa skupaj, mata⁸⁷ več kot sedemdeset procentov istih bakterij, ostale pa se s poljubljanjem prenašajo. Dejte⁸⁸ doma zdej⁸⁹ ženo al⁹⁰ pa ljubico, če ste kao⁹¹ šli v trgovino, pa ste v bistvu k njej skočl⁹², poljubi⁹³, da bodo bakterije mal⁹⁴ skakale z jezika na jezik⁹⁵. Njam. V bistvu bi lahko namest⁹⁶ tega, da rečemo svojim partnerkam: »A⁹⁷ bi se lupčkala⁹⁸ z mano?« rekl⁹⁹: »A¹⁰⁰ bi z mano izmenjevala bakterije?« Al¹⁰¹ pa ne, al¹⁰² pa ne¹⁰³, ne, to se ne bi izšlo. Tkole¹⁰⁴ smo razmišlal¹⁰⁵. Če je poljubljanje naravno cepivo, dejmo¹⁰⁶ pol¹⁰⁷

čim več ljudi čepit¹⁰⁸, zdej¹⁰⁹ ko razsajajo viroze, zato smo vas v izzivu Šalo na net izzval¹¹⁰, da svojo žrtev preprosto poljubite.

Poljublajmo se. Ljubimo se. Frajerji¹¹¹ pravjo¹¹²: »Ej, model¹¹³, a¹¹⁴ ti veš, kok¹¹⁵ mam¹¹⁶ jaz ljubic? Sploh ne moram¹¹⁷ vseh popedenat¹¹⁸.« Ampak znanstveno je dokazano, da če maš¹¹⁹ velik¹²⁰ ljubic, sploh nisi najbolj srečen¹²¹, no, kako bi rekel, nisi najbolj srečen¹²² moški na svetu, oziroma to bi blo¹²³ znanstveno dokazano, če bi bil Adi Smolar znanstvenik.¹²⁴ Adi Smolar ma¹²⁵ največ ljubic v Sloveniji, kar dvajset, in morm¹²⁶ rečt¹²⁷, zgledoval sem se po njem in si tud¹²⁸ jaz omislu¹²⁹ dvajset ljubic, kaj pravte^{130?131}

Tabela 55: Odstopanja od zborne izreke (Je bella cesta)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
3, 57, 71, 74, 128 <u>tud</u>	redukcija	tudi
4, 64 <u>mate</u>	redukcija	imate
6 <u>zle</u>	redukcija	zdajle
7 <u>mislte</u>	redukcija	mislite
8 <u>tih</u>	redukcija	tiho
9 <u>bod</u>	redukcija	bodi
13 <u>daljinc</u>	redukcija	daljinec
14 <u>globok</u>	redukcija	globoko
15 <u>zdele</u>	premena	zdajle
19 <u>ponoč</u>	redukcija	ponoči
20, 21 <u>jutr</u>	redukcija	jutri
22 <u>razdelta</u>	redukcija	razdelita
23 <u>pojutršnem</u>	redukcija	pojutrišnjem
28, 30, 62 <u>revce</u>	redukcija	revice
32 <u>nardimo</u>	redukcija	naredimo
34, 40, 43, 48 <u>tko</u>	redukcija	tako
35 <u>sej</u>	premena	saj
36, 82 <u>majo</u>	redukcija	imajo
45 <u>kko</u>	redukcija	kako
49 <u>ko</u>	redukcija	kot
51 <u>bodte</u>	redukcija	bodite
52 <u>nej</u>	premena	naj
53 <u>vodjo</u>	redukcija	vodijo
54 <u>glejat</u>	premena	gledati
55 <u>sam</u>	redukcija	samo
58 <u>morjo</u>	redukcija	morajo
69 <u>kej</u>	premena	kaj
70 <u>hujšga</u>	redukcija	hujšega
72 <u>nč</u>	redukcija	nič
73 <u>dobrga</u>	redukcija	dobrega
80 <u>čudn</u>	redukcija	čudno

⁸¹ pobral	redukcija	pobralo
⁸³ morjo	redukcija	morajo
^{84, 120} velik	redukcija	veliko
⁸⁶ nekašno	redukcija	nekakšno
⁸⁷ mata	redukcija	imata
⁸⁸ dejte	premena	dajte
^{89, 109} zdej	premena	zdaj
^{90, 101, 102} al	redukcija	ali
⁹² skočl	redukcija	skočili
⁹⁴ mal	redukcija	malo
⁹⁶ namest	redukcija	namesto
¹⁰⁴ tkole	redukcija	takole
¹⁰⁶ dejmo	premena	dajmo
¹¹² pravjo	redukcija	pravijo
¹¹⁵ kok	redukcija	koliko
¹¹⁶ mam	redukcija	imam
¹¹⁹ maš	redukcija	imaš
¹²⁵ ma	redukcija	ima
¹²⁶ morm	redukcija	moram
¹³⁰ pravte	redukcija	pravite
¹¹ uniču	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹⁶ pogoltnu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
²⁶ posvetil	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
³¹ preživljat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁴⁶ reku	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁵⁰ obsojat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁵⁹ skrivat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁶¹ ble	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁶⁵ umrl	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁷⁵ izpadl	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

⁷⁸ najt	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁸⁵ poljubljat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁹³ poljubit	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁹⁹ rekl	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹⁰⁵ razmišlal	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹⁰⁸ cepit	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹¹⁰ izzval	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹²³ blo	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹²⁹ omislu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

Tabela 56: Oblikoslovne napake (Je bella cesta)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁶³ bolj iskrena	<i>bolj iskreno</i> , napačno stopnjevanje prislova (SP)	iskrenej(š)e
^{121, 122} najbolj srečen	napačno stopnjevanje pridevnika (SP)	najsrečnejši

Tabela 57: Skladenjske napake (Je bella cesta)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁶⁶ Torej, dragi možje, če mate res radi svoje ljubice, boste pač umrl takrat, ko je ona še mlada pa lepa, da bo njenih pet minut res spektakularnih, a ne?	neujemanje števila, najprej <i>ljubice</i> , potem <i>ko je ona</i>	Torej, dragi možje, če imate res radi svoje ljubice, boste pač umrli takrat, ko bodo one še mlade in lepe, da bo njihovih pet minut res spektakularnih.
⁹⁵ Dajte doma zdej ženo al pa ljubico, če ste kao šli v trgovino, pa ste v bistvu k njej skočl, poljubit, da bodo	neustrezni besedni red	Dajte doma zdaj ženo ali ljubico, če ste domnevno šli v trgovino, pa ste v bistvu skočili k njej, poljubiti, da

bakterije mal skakale z jezika na jezik.		bodo bakterije malo skakale z jezika na jezik.
¹²⁴ Ampak znanstveno je dokazano, da če maš velik ljubic, sploh nisi najbolj srečen, no, kako bi rekel, nisi najbolj srečen moški na svetu, oziroma to bi blo znanstveno dokazano, če bi bil Adi Smolar znanstvenik.	neustrezno tvorjena poved	Znanstveno je dokazano, da tudi če imaš veliko ljubic, nisi najsrečnejši moški na svetu. Oziroma bi to bilo znanstveno dokazano, če bi bil Adi Smolar znanstvenik.
¹³¹ Adi Smolar ma največ ljubic v Sloveniji, kar dvajset, in morm rečt, zgledoval sem se po njem in si tud jaz omislu dvajset ljubic, kaj pravte?	neustrezno tvorjena poved	Adi Smolar ima največ ljubic v Sloveniji, kar dvajset. Zgledoval sem se po njem in si tudi jaz omislil dvajset ljubic, kaj pravite?
^{33, 37, 67, 97, 100, 114} a	a kot ali knjižno pogovorno (SP), torej še ustrezno	/

Tabela 58: Slogovne napake (Je bella cesta)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
^{1, 2, 5} dober večer	ponavljanje	–
^{20, 21} Jutr, juttr razdelta ...	ponavljanje	Jutri razdelita ...
^{28, 30} Te boge revce, boge revce ...	ponavljanje	Te uboge revice ...
^{40, 43} neki tko	ponavljanje	–
⁷⁹ Ni, ni čudn ...	ponavljanje	Ni čudno ...
¹⁰³ Al pa ne, al pa ne, ne, to se ne bi izšlo.	ponavljanje	Ali pa ne, ne, to se ne bi izšlo.

Tabela 59: Neustrezne besede ali besedne zveze (Je bella cesta)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹⁰ kreten	neprimerna beseda, <i>kreten</i> pogovorno (SSKJ ²), slabšalno (SP)	–
¹² fak	neprimerna beseda, <i>fak</i> vulgarno (SSKJ ²)	–
^{17, 107} pol	neustrezna (pogovorna) beseda	potem
¹⁸ dons	neustrezna (pogovorna) beseda	danes
²⁴ vržte	pogovorna oblika glagola	vrzite

²⁵ prasec	neprimerna beseda, <i>prasec</i> nizko (SSKJ ² , SP)	–
^{27, 29} boge	neustrezna beseda, <i>bog</i> neknj. (SP)	uboge
^{39, 42} neki	neustrezna (pogovorna) beseda	nekaj
⁴⁷ zjutri	neustrezna (pogovorna) beseda	zjutraj
^{54, 56} ... ne glejat sam na svojo rit.	neustrezna besedna zveza, <i>bati se za svojo rit</i> vulgarno (SSKJ ²)	–
⁵⁶ rit	neprimerna beseda, <i>rit</i> vulgarno (SSKJ ²), nizko (SP)	–
⁶⁰ noben	pomensko neustrezna beseda, <i>nihče</i> (ne vemo, kdo bi lahko bil)	nihče
⁶⁸ loh	neustrezna (pogovorna) beseda	lahko
⁷⁶ čisti	neustrezna beseda, <i>čisti</i> v tem pomenu neknjižno	totalni
⁷⁷ papak	neustrezna (pogovorna) beseda, ni v SSKJ ² , SP	–
⁸¹ pobral	<i>pobrali</i> v SP ni v tem pomenu, v SSKJ ² ekspresivno	Ni čudno, da ste umrli.
^{88, 93} dejte poljubit	pogovorna besedna zveza (<i>dejte poljubit</i> namesto <i>poljubite</i>)	poljubite
⁹¹ kao	neustrezna beseda, ni v SSKJ ² , SP	–
⁹⁸ lupčkala	neustrezna beseda, ni v SSKJ ² , SP	poljubljala
^{106, 108} dejmo cepit	pogovorna besedna zveza (<i>dejmo cepit</i> namesto <i>cepimo</i>)	cepimo čim več ljudi
¹¹¹ frajerji	neustrezna beseda, <i>frajer</i> slengovsko (SP), ekspresivno (SSKJ ²)	–
¹¹³ model	neustrezna beseda, <i>model</i> kot <i>moški</i> (pogovorno v sproščenem ožjem krogu) (SSKJ ²)	–

¹¹⁷ moram	pomensko neustrezna beseda	morem
¹¹⁸ popedenat	neustrezna beseda, ni v SSKJ ² , SP	Sploh ne morem poskrbeti za vse.
¹²⁷ rečt	pogovorna oblika glagola	reči
³⁸ celulitasta	ni v SSKJ ² , SP, neologizem	–
⁴¹ oblinastga	ni v SSKJ ² , SP, neologizem	–
⁴⁴ napetokožnega	ni v SSKJ ² , SP, neologizem	–

Tabela 60: Mašila (Je bella cesta)

ne, a ne	mašilo, ponovljeno štirikrat
pa	večinoma odveč, ponovljeno enajstkrat
[əm]	izrazito šestkrat

Govorec je eden. Govor je jasen in razumljiv, premori so ustrezni. Jasno sem slišala, kako so besede naglašene. Našla sem 94 različnih napak, največ je odstopanj od zborne izreke in neustreznih besed ter besednih zvez glede na socialno zvrst. Manj je slogovnih napak. Zelo malo je skladenjskih in oblikoslovnih napak. Iz tega lahko sklepam, da se je govorec sam odločil za neknjižni pogovorni jezik in ta ni posledica slabega poznavanja zbornega jezika. Med odstopanji od zborne izreke prevladuje redukcija. Mašila niso pogosta in niso moteča. Jezik je neknjižni pogovorni.

(<http://voyo.si/multimedia/je-bella-cesta-ii-2.html>, dostop 17. 9. 2015.)

3.3.6 Vid in Pero šov na POP TV

Dober večer in lepo pozdravljeni v Vid in Pero šovu. Šovu, v katerem se lahko zgodi karkoli – in se. Opa! Huh! Vse, yše¹ nas je pred dnevi prestrašil potres. Ravno na dan zemle² so se tresla slovenska tla. To, to³ ma⁴ ziher⁵ nek⁶ pomen. Zagotovo. Ha! Sam⁷, en verski pomen ma⁸ mogoče, a veš to⁹? Ja. Sam¹¹, kaj bi se pr¹² nas zgodil¹³ kej¹⁴ takega, da bi lahko ujezilo boga, da bi začel trest¹⁵ tla. Mogoče tole? Kakšna beseda? Ne, ne, mogoče tole?

Dost, dost, dost¹⁶. Ploskate zdej¹⁷ temu. Ej, mogoče najdem drug razlog. Mogoč¹⁸ kej¹⁹ druga²⁰. Loh²¹, lahko, da se je, da se je²² zemlja tresla zato, ker je Janković reku²³, da bo spet kandidiru²⁴ za predsednika Pozitivne Slovenije. Ja, mo²⁵ morda, ja, lah²⁶ ploskate, lah²⁷ ploskate. Ker mi smo se, mi smo se²⁸ spraševali, kdo bo zmagu²⁹, Zoki al³⁰ Alenka, Zoki al³¹ Alenka, nakar je Zoki reku³²: Zakaj pa ne bi imeli obojga³³? Ona predsednica vlade, jaz predsednik stranke. Sam³⁴, to je tko³⁵, k³⁶ da bi pršu³⁷ k dohterju³⁸, pa bi ti on dal na izbiro: drisko al³⁹ hemeroide⁴⁰? Ja. In ti potem reče: »Zakaj pa ne bi mel⁴¹ oboje⁴²?« Tak⁴³, ni zdravo. Ni zdravo. Al⁴⁴ pa, al⁴⁵ pa⁴⁶ je potres povzroču⁴⁷ ta seznam dolžnikov, k⁴⁸ ga je objavla⁴⁹ Slaba banka prejšn⁵⁰ tedn⁵¹, morda to, a⁵² veš⁵³? Ja, zato ker največji dolžnik je kdo? Cerkev. Zvon Ena in zvon Dve. Men⁵⁴ ni jasno, kako so lahk⁵⁵ tok⁵⁶ dolžni, sej⁵⁷ oni⁵⁸ vsako nedelo⁵⁹ pobirajo prispevke. Čudna so pota Gospodova. Ne, sam⁶⁰ je zanimiv⁶¹, ne, oni bi bli⁶² v državi, ampak ne bi plačeval⁶³ davkov. Šli bi se biznis⁶⁴, ampak ne bi po⁶⁵ poravnal⁶⁶ dolgov. Ja. In že oni v bistvu že⁶⁷ zvonijo tko⁶⁸, da ne veš, a⁶⁹ bojo plačal⁷⁰ al⁷¹ ne, a veš⁷², k⁷³ majo⁷⁴ ta »bom, ne bom, bom, ne bom«.

~

No, ampak, je pa še ena zlo⁷⁵ zanimiva novica, k se⁷⁶, k⁷⁷ je men⁷⁸ prav razsvetlila dan. Stranka Esdes⁷⁹ (SDS) je odprla dobredelni račun, kjer⁸⁰ zbira prostovoljne prispevke za pomoč svojim članom, ki so žrtve političnih sodnih procesov. *Ja, to pomeni, da bo večino*⁸¹ prispevkov šlo⁸² za *Janeza Janšo, Ivana Janšo, samo Janšo, JJ-ja, princa teme*⁸³ in *Janeza*. Jaz ne vem, ne vem⁸⁴, če⁸⁵ je to ta prav⁸⁶ način zbiranja denarja. *To, ja. Odpreš, odpreš*⁸⁷ račun, pa pol⁸⁸ upaš, da bo kej⁸⁹ gor kapnal⁹⁰, tko⁹¹. Jaz mislim, da bi mogl⁹² bolj aktivno⁹³ pristopat⁹⁴ k zbiranju denarja. *A veš*⁹⁵, treba je izkoristit⁹⁶ ta potencial, k⁹⁷ ga oni, kot politiki, res majo⁹⁸. *Ja, in to vsi politiki, in to je ta potencial, da grejo ljudem ful*⁹⁹ *na živce*¹⁰⁰.

Zdej¹⁰¹ pa, počakate¹⁰², preden zaploskate tej ideji, mal¹⁰³ je radikalna. *Je radikalna*. Ampak predstavlite¹⁰⁴ si. Folk¹⁰⁵ bi rade volje plačal, da bi loh¹⁰⁶ politika mau¹⁰⁷, tko¹⁰⁸ čist¹⁰⁹ mau¹¹⁰ ruknu¹¹¹ z avtom. Ampak tko¹¹² čist¹¹³ mau¹¹⁴. *Pa ne. Pa lahko čist*¹¹⁵ mau¹¹⁶, tko¹¹⁷ k¹¹⁸ da nimaš kaska. *To je pre-*¹¹⁹ *preradikalno. Po moje*¹²⁰ *bi ga čist*¹²¹ mau¹²² *z bencinčkom*¹²³ *poliješ*¹²⁴, *a veš*¹²⁵? A sti¹²⁶ normaln¹²⁷? *Tko*¹²⁸, *po prstkih, sam*¹²⁹ *da prstki mal*¹³⁰ *dogorijo*¹³¹. *Da ne morjo*¹³² *krast*¹³³, *a veš*¹³⁴? Jaz mislim, da bi ljudje plačal¹³⁵ že, če bi lahko politika sam¹³⁶ mal¹³⁷ okrog kepe¹³⁸. *Ja, to je mogoče najboljši predlog, in to je tud*¹³⁹ *dejansko najin predlog, ki bi ga lah*¹⁴⁰ *nardili*¹⁴¹. *In to je »šamar*¹⁴² *tržnca*¹⁴³«.

Tabela 61: Odstopanja od zborne izreke (Vid in Pero šov)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
^{4, 8} ma	redukcija	ima
⁶ nek	redukcija	neki
^{7, 11, 34, 60, 129, 136} sam	redukcija	samo
¹² pr	redukcija	pri
¹³ zgodil	redukcija	zgodilo
^{14, 19, 89} kej	premena	kaj
^{17, 101} zdej	premena	zdaj
¹⁸ mogoč	redukcija	mogoče
²⁰ druga	redukcija	drugega
^{26, 27} lah	redukcija	lahko
^{30, 31, 39, 44, 45, 71} al	redukcija	ali
³³ obojga	redukcija	oboje
^{35, 68, 91, 108, 112, 117, 128} tko	redukcija	tako
^{36, 118} k	redukcija	kot
³⁷ pršu	redukcija	prišel
⁴¹ mel	redukcija	imeli
^{48, 77, 97} k	redukcija	ki
⁴⁹ objavlja	redukcija	objavila
⁵⁰ prejšn	redukcija	prejšnji
⁵¹ tedn	redukcija	teden
^{54, 78} men	redukcija	meni
^{55, 140} lahk	redukcija	lahko

⁵⁶ tok	redukcija	toliko
⁵⁷ sej	premena	saj
⁵⁹ nedelo	redukcija	nedeljo
⁶¹ zanimiv	redukcija	zanimivo
⁷³ k	redukcija	ker
^{74, 98} majo	redukcija	imajo
⁷⁵ zlo	redukcija	zelo
⁷⁹ Esdes	napačni izgovor	[esdees]/[sds]
⁸³ princa tête	napačni izgovor (SSKJ ² , SP)	princa tête/temè
⁹⁶ izkoristt	redukcija	izkoristiti
¹⁰² počakte	redukcija	počakajte
^{103, 130, 137} mal	redukcija	malo
^{109, 113, 115, 121} čist	redukcija	čisto malo
¹²⁶ sti	redukcija	si ti
¹²⁷ normaln	redukcija	normalen
¹³² morjo	redukcija	morejo
¹³⁹ tud	redukcija	tudi
¹⁴¹ nardili	redukcija	naredili
¹⁴³ tržnca	redukcija	tržnica
² zemle	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹⁵ trest	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
^{23, 32} reku	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
²⁴ kandidiru	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
²⁹ zmagu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁴⁷ povzroču	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁶² bli	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁶³ plačeval	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁶⁶ poravnal	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
^{70, 135} plačal	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
⁹⁴ pristopat	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

¹¹¹ ruknu	ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/
¹³³ krast	kratki nedoločnik, ustrezno v knjižnem pogovornem jeziku	/

Tabela 62: Oblikoslovne napake (Vid in Pero šov)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁴² Zakaj pa ne bi mel <u>o</u> boje?	napačni sklon	Zakaj pa ne bi imeli (obojega)?
⁸¹ ... da bo <u>ve</u> čino prispevkov šlo ...	napačni sklon	... da bo večina prispevkov šla ...
⁹³ bolj aktivno	napačno stopnjevanje prislova (SP)	aktivnej(š)e
¹³¹ Tko, po prstkih, sam da prstki mal <u>do</u> gorijo.	napačni glagolski vid, prstki ne morejo <i>malo dogoreti</i> , lahko <i>dogorijo</i> ali <i>malo gorijo</i>	Tako, po prstkih, samo da malo gorijo.

Tabela 63: Skladenjske napake (Vid in Pero šov)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹⁰ Sam, en verski pomen ma mogoče, a veš to?	neustrezno tvorjena poved	Mogoče ima verski pomen.
¹⁴ Sam, kaj bi se pr nas zgodil <u>ke</u> j takega, da bi lahko ujezilo boga ...	odveč <i>kej</i>	Samo, kaj bi se pri nas zgodilo takega, da bi lahko ujezilo boga ...
⁴³ <u>Ta</u> k, ni zdravo.	odveč <i>tak</i>	Ni zdravo.
⁵⁸ Men ni jasno, kako so lahk tok dolžni, sej <u>o</u> ni vsako nedelo pobirajo prispevke.	odveč <i>oni</i>	Meni ni jasno, kako so lahko toliko dožni, saj vsako nedeljo pobirajo prispevke.
⁶⁷ In <u>že</u> oni v bistvu že zvonijo tko ...	neustrezni besedni red, odveč <i>že</i>	In oni v bistvu že zvonijo tako ...
⁸⁰ Stranka SDS je odprla dobrodelni račun, <u>k</u> jer zbira prostovoljne prispevke za pomoč svojim članom ...	napačna raba oziralnega zaimka <i>kjer</i> (Jezikovno svetovanje)	Stranka SDS je odprla dobrodelni račun, na katerem zbira prostovoljne prispevke za pomoč svojim članom ...
⁹⁰ ... upaš, da bo <u>ke</u> j gor kapnal ...	neustrezni besedni red	... upaš, da bo kaj kapnilo gor ...
¹²⁴ Po moje <u>bi</u> ga čist mau z bencinčkom <u>po</u> liješ, a veš.	napačna tvorba glagolskega naklona, <i>bi ga</i> in <i>poliješ</i>	Po mojem mnenju bi ga čisto malo polil z bencinom.

⁶⁹ ... da ne veš, a bojo plačal al ne ...	<i>a</i> kot <i>ali</i> knj. pogovorno (SP)	/
⁸⁵ Jaz ne vem, ne vem, če je to ta prav način zbiranja denarja.	<i>če</i> kot <i>ali</i> knj. pogovorno (SP), torej ustrezno	/

Tabela 64: Slogovne napake (Vid in Pero šov)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
¹ Vse, <u>vse</u> nas je pred dnevi prestrašil potres.	ponavljanje	Vse nas je pred dnevi prestrašil potres.
³ To, <u>to</u> ma ziher nek pomen.	ponavljanje	To ima gotovo neki pomen.
^{7, 11} Sam, en verski pomen ma mogoče ... Sam, kaj bi se pr nas zgodil kej takega ...	ponavljanje	–
^{9, 52, 53, 72, 125} a veš	ponavljanje	–
²² Lahko, da se je, <u>da se je</u> ...	ponavljanje	Lahko, da se je ...
²⁸ Ker mi smo se, <u>mi smo se</u> spraševali ...	ponavljanje	Ker mi smo se spraševali ...
⁴⁶ Al pa, <u>al pa</u> je ...	ponavljanje	Ali pa je ...
⁸⁴ Jaz ne vem, <u>ne vem</u> ...	ponavljanje	Ne vem ...
⁸⁷ Odpreš, <u>odpreš</u> račun ...	ponavljanje	Odpreš račun ...
^{110, 114, 116, 122} čist mau	ponavljanje	–

Tabela 65: Neustrezne besede ali besedne zveze (Vid in Pero šov)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
⁵ ziher	neustrezna beseda, <i>ziher</i> pogovorno (SSKJ ²), v SP te besede ni	gotovo
^{9, 52, 53, 95, 134} a veš	neustrezna besedna zveza, <i>a veš</i> pogovorno, največkrat kot mašilo	–
¹⁶ dost	neustrezna (pogovorna) beseda	dovolj
³³ Zakaj pa ne bi imeli <u>o</u> bojga?	neustrezna beseda, <i>o</i> bojga se nanaša na dve osebi	obeh
³⁸ k dohterju	neustrezna beseda, <i>dohtar</i> nižje pogovorno (SSKJ ²)	k zdravniku
⁶⁴ Šli bi se <u>bizniš</u> ...	neustrezna beseda, <i>biznis</i> v SSKJ ² brez kvalifikatorja, v	–

	SP nekuj. pogovorno, <i>iti se</i> <i>biznis</i> nekuj. pog.	
⁸² ... da bo večino prispevkov <u>šl</u> o za Janeza Janšo ...	neustrezna beseda, <i>šlo</i> v tem pomenu pogovorno	... da bo večina prispevkov namenjena Janezu Janši ...
⁸⁶ ta prav	<i>ta</i> določni člen v nekunjižnem pogovornem jeziku	pravi
⁸⁸ pol	neustrezna (pogovorna) beseda	potem
⁹⁰ ... upaš, da bo kej gor kapnal ...	neustrezna besedna zveza, <i>kapniti na račun</i> kot od <i>nekoga dobiti nakazan denar</i> nekunjižno	... upaš, da bo kdo nakazal denar ...
⁹² mogl	pomensko neustrezna beseda	morali
⁹⁹ ful	neustrezna beseda, <i>ful</i> pogovorno, zlasti v sproščenem ožjem krogu (SSKJ ²)	zelo
¹⁰⁰ ... grejo ljudem ful na živce.	neustrezna besedna zveza, <i>iti nekemu na živce</i> pogovorno (SSKJ ²), žarg. (SP)	–
¹⁰⁴ predstavlite si	pogovorna oblika glagola	predstavljajte si
¹⁰⁵ folk	neustrezna beseda, <i>folk</i> slengizem (SP)	ljudje
¹⁰⁶ loh	neustrezna (pogovorna) beseda	lahko
^{107, 114, 116, 122} mau	neustrezna (pogovorna) beseda	malo
¹¹¹ ruknu	neustrezna beseda, <i>rukniti</i> nižje pog. (SSKJ ²), nekuj. ljud. (SP)	zadel
¹²³ z bencinčkom	neustrezna beseda, pomanjševalnice besede <i>bencin</i> ni, tvorila sta jo, da bi omilila svoj predlog (politje z bencinom)	z bencinom
¹³⁸ Jaz mislim, da bi ljudje plačal že, če bi lahko politika sam mal <u>okrog kepe</u> .	neustrezna besedna zveza, <i>okrog kepe</i> pogovorno za <i>dati zaušnico</i>	Jaz mislim, da bi ljudje plačali že, če bi lahko politiku dali zaušnico.
¹⁴¹ ... najin predlog, ki bi ga lahk <u>na</u> rdili.	neustrezna beseda, predlog je očitno že narejen, lahko bi ga uresničili, pomensko neustrezni glagol	... najin predlog, ki bi ga lahko uresničili.

⁴⁰ hemeroide	<i>hemeroidi</i> pogovorno (SSKJ ²)	/
¹²⁰ po moje	<i>po moje</i> praktično sporazumevalno, torej ustrezno	/
¹⁴² šamar	neustrezna beseda, vendar gre za ime predloga (<i>šamar tržnica</i>), zato sprejemljivo	/

Tabela 66: Spodrsaljaji (Vid in Pero šov)

Izpisani del povedi	Opis napake	Pravilno
²¹ loh, lahko	popravek	Lahko ...
²⁵ mo- morda	zaticanje	morda
⁶⁵ po- poravnal	zaticanje	poravnali
⁷⁶ ... zlo zanimiva novica, k se, k je men prav razsvetlila dan.	popravek	... zelo zanimiva novica, ki je meni prav razsvetlila dan.
¹¹⁹ pre- preradikalno	zaticanje	preradikalno

Tabela 67: Mašila (Vid in Pero šov)

a veš	mašilo ponovljeno šestkrat
tko	mašilo, ponovljeno sedemkrat
pa	večinoma odveč, ponovljeno desetkrat
[əm]	izrazito šestkrat

Govorca sta dva (drugi pisan *poševno*). Govor je občasno prehiter in nerazumljiv, premorov je malo. Kako so besede naglašene, sem slišala nejasno. Našla sem 93 jezikovnih napak, največ je odstopanj od zborne izreke in neustreznih besed ter besednih zvez glede na socialno zvrst. Sledijo slogovne in skladijske napake, manj je oblikoslovnih. Med odstopanji od zborne izreke prevladuje redukcija, med skladijskimi napakami so najpogostejše odvečne besede, pogosta so tudi nepotrebna ponavljanja. Mašila so precej pogosta in moteča. Jezik je neknjižni pogovorni.

(<http://voyo.si/multimedia/vid-in-pero-sov-iii-8.html>, dostop 17. 9. 2015.)

3.4.1 Ugotovitve analiz razvedrilnih oddaj

Tabela 68: Napake v analiziranih razvedrilnih oddajah

NAPAKE/ ODDAJE	Odstopanja od zborne izreke	Oblikosl. napake	Sklad. napake	Slogovne napake	Neustrez. besede ali besedne zveze	Spodrsjlaji	Mašila	Vse napake	
Moja Slovenija	10	1	9	3	6	0	6	35	167
Slovenski pozdrav	9	4	9	8	8	1	3	42	
Ne se hecat	29	4	13	15	17	3	9	90	
Ana kuha	23	7	13	10	10	0	4	67	254
Je bella cesta	51	2	4	6	28	0	3	94	
Vid in Pero šov	41	4	8	10	21	5	4	93	
skupaj	163	22	56	52	90	9	20	421	

Analizirani izseki razvedrilnih oddaj na SLO 1 imajo izrazito manj napak kot na POP TV. Po številu jezikovnih napak izstopajo tri oddaje: Ne se hecat (SLO 1), Je bella cesta (POP TV) ter Vid in Pero šov (POP TV). Največ je odstopanj od zborne izreke. Zelo pogosto so uporabljene tudi neustrezne besede oziroma besedne zveze. Glede na število vseh napak je nepričakovano, da je voditelj oddaje Je bella cesta storil najmanj skladijskih napak ter zelo malo oblikoslovnih in slogovnih napak. Iz tega lahko sklepam, da je raba neknjižnega pogovornega jezika v tem primeru zavestna odločitev in ne posledica slabega poznavanja zborne izreke.

Čeprav je v razvedrilnih oddajah sprejemljiv bolj sproščen jezik, je napak v analiziranih oddajah preveč. Še posebej so moteče oblikoslovne in skladijske napake, saj so pokazatelj neznanja, medtem ko do odstopanj od zborne izreke in rabe neustreznih besed ali besednih zvez pride tudi zaradi odločitve govorcev, da je takšen jezik ustrežnejši in gledalcem bolj všeč.

4 Razprava

Hipoteza 1:

Na nacionalni televiziji (RTV SLO) se bolj posvečajo uporabi knjižnega jezika in izobraževanju govorcev kot na komercialnih televizijah.

Iz tega sklepam, da bo napak oziroma odstopanj od govorjenega knjižnega jezika pri analiziranih oddajah na SLO 1 manj kot na POP TV.

RTV SLO je javni zavod, zato ima drugačno poslanstvo kot komercialne televizije, to je potrdila tudi Miša Molk. Dr. Simona Bergoč, vodja Službe za jezik na Ministrstvu za kulturo, je zapisala, da je odnos na nacionalni televiziji (RTV SLO) konservativnejši in skrbnejši. Poslanstvo komercialne medijske hiše Pro Plus je ustreči željam in zahtevam slovenske medijske javnosti, vsebine morajo biti vsečne. RTV SLO posebno skrb namenja tudi slovenskemu jeziku. V Poklicnih merilih in načelih novinarske etike v programih RTV SLO je zapisano, da morajo profesionalni bralci in novinarji pri branju uporabljati zborni jezik, voditeljem pa je dopuščena uporaba splošnega pogovornega jezika. Tovrstnih meril in načel Pro Plus nima. Obe televizijski hiši sicer imata lektorje, a jih je premalo. RTV SLO ima tudi Center za kulturo govora, vendar je izobraževanje namenjeno predvsem radijskim govorcem. Za govorce na televiziji deluje Izobraževalno središče, ki nudi programe teoretičnega znanja in govornih vaj, vendar se morajo za obnovitev znanja govorci odločiti sami. Prvi del hipoteze 1 je potrjen.

Tabela 69: Napake v analiziranih oddajah (primerjava SLO 1 in POP TV)

NAPAKE/TV-PROGRAMI	SLO 1	POP TV
število napak v informativnih oddajah	15	37
število napak v razvedrilnih oddajah	167	254
skupno število napak	182	291

Pri analiziranju oddaj sem ugotovila, da je v oddajah na SLO 1 izrazito manj napak kot v oddajah na POP TV (Tabela 69). Torej je tudi drugi del hipoteze 1 potrjen.

Hipoteza 1 je potrjena.

Hipoteza 2:

Uporabljen socialna zvrst jezika je odvisna od vsebine oddaje. V informativnih oddajah je jezik zborni, v razvedrilnih pa knjižni pogovorni ali neknjižni pogovorni.

V javnosti naj bi govorili zborni ali knjižni pogovorni, če govor ni pripravljen vnaprej. Voditelji oddaj na SLO 1 so v oddaji Je res? zagovarjali sproščenost jezika v razvedrilnih oddajah. Dr. Simona Bergoč je zapisala, da v medijih poleg knjižne slovenščine lahko govorijo tudi pogovorni jezik z narečnimi jezikovnimi prvinami, kar pa je seveda odvisno od vrste oddaje in tega, komu so oddaje namenjene. Miša Molk se je strinjala s trditvijo, da je v razvedrilnih oddajah jezik bolj sproščen. Občasna uporaba pogovornega jezika tako ni moteča, pomembno je, da ni hujših jezikovnih napak. Govor je pogosto stvar žanra.

Pri analiziranju oddaj sem ugotovila, da je v informativnih oddajah jezik knjižni zborni (z nekaterimi jezikovnimi napakami), v razvedrilnih oddajah pa najpogosteje neknjižni pogovorni (Ne se hecat, Ana kuha, Je bella cesta, Vid in Pero Šov), v dveh od šestih analiziranih oddaj (Moja Slovenija, Slovenski pozdrav) tudi knjižni pogovorni z nekaterimi odstopanji.

Hipoteza 2 je potrjena.

Hipoteza 3:

Uporabljen socialna zvrst jezika je odvisna od voditeljeve priprave na oddajo. V oddajah, v katerih voditelji berejo ali polberejo, je jezik zborni, pri prostem govorjenju ali govorjenju z miselno pripravo pa knjižni pogovorni ali neknjižni pogovorni.

Iz tega sklepam, da bo na začetku oddaj, v katerih govorijo prosto ali z miselno pripravo, manj napak oziroma odstopanj od govorjenega knjižnega jezika, saj se na začetek oddaje oziroma na uvodne besede pripravijo vsaj miselno.

Dr. Hotimir Tivadar v svojem znanstvenem članku Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti razdeli besedila glede na predlogo. Različne stopnje predlog zahtevajo različno znanje in govorne spretnosti. Pri prostem govorjenju je težko uporabljati zborni jezik, saj mora govorec popolnoma usvojiti pravila zborne izreke, zato neprofesionalni govorci pri prostem govorjenju pogosto uporabljajo neknjižne zvrsti, profesionalni govorci pa se manj strogo držijo pravorečne norme.

V analiziranih informativnih oddajah so govorci večinoma brali in tudi jezik, ki so ga uporabljali, je zborni. V razvedrilnih oddajah so govorci večinoma govorili prosto ali z miselno pripravo. Jezik je bil najpogosteje neknjižni pogovorni, tudi knjižni pogovorni. Prvi del hipoteze 3 je potrjen.

Tabela 70: Napake na začetku oddaj

NAPAKE/ODDAJE	Moja Slovenija	Slovenski pozdrav	Ne se hecat	Ana kuha	Je bella cesta	Vid in Pero šov
št. napak v prvih 150 besedah	7	8	25	19	28	26
št. vseh napak (brez mašil)	29	39	81	63	91	89
delež prvih 150 besed	30 %	30 %	30 %	30 %	30 %	30 %
delež napak	24 %	21 %	31 %	30 %	31 %	29 %

V razvedrilnih oddajah sem opazovala začetnih 150 besed (približno 30 % besedila). Le v dveh izmed šestih oddaj je napak v začetnem govoru izrazito manj (Tabela 70), zato drugi del hipoteze 3 ni potrjen.

Napak v začetnem govoru je manj ravno v oddajah, v katerih je najmanj tudi vseh jezikovnih napak. Iz tega lahko sklepam, da govorci, ki so pozorni na rabo jezika, res naredijo manj napak v začetnem delu oddaje, saj se na povedano lažje pripravijo.

Hipoteza 3 je delno potrjena.

Hipoteza 4:

V analiziranih oddajah bo med napakami največ odstopanj od zborne izreke.

Tabela 71: Napake v analiziranih oddajah

NAPAKE	Odstopanja od zborne izreke	Oblikosl. napake	Sklad. napake	Slogovne napake	Neustrez. besede ali besedne zveze	Spodrsaljaji	Mašila
št. napak v informativnih oddajah	14	8	16	3	4	4	1
št. napak v razvedrilnih oddajah	163	22	56	52	90	9	29
skupno število napak	177	30	72	55	94	13	30

Pri analiziranju oddaj sem ugotovila, da je izrazito največ odstopanj od zborne izreke (Tabela 71). Prevladujejo redukcije. Presenetilo me je visoko število uporabljenih neustreznih besed ali besednih zvez glede na pomen ali socialno zvrst. Govorcem težave povzroča tudi skladanje povedi, saj je te težje tvoriti v prostem govoru. Če so osredotočeni na vsebino, se težje osredotočijo še na tvorbo povedi. V informativnih oddajah je bilo skladajnskih napak celo več kot odstopanj od zborne izreke, kar je presenetljivo, saj so govorce besedila večinoma brali, zato do težav pri skladanju povedi ne bi smelo priti.

Hipoteza 4 je potrjena.

Hipoteza 5:

Rabo jezika bi lahko izboljšali s pogostejšim sodelovanjem z lektorji, govornimi vajami in izobraževanji, priročniki, v katerih bi bila pravorečna pravila poenotena in zbrana na enem mestu, in bolj omejujočimi zakoni.

Miša Molk je v intervjuju najprej poudarila, kako dobri so govorce na radiu, saj na televiziji niso enako strokovni in kritični. Televizija Slovenija nima zavezujočega sistema izobraževanja, vlogo mentorjev največkrat prevzamejo lektorji. Za dobro in pravilno izreko ni dovolj le poznavanje pravil, ampak tudi veliko praktičnega znanja. Še posebej je poudarila pomen mentorstva, saj je brez mentorjev izobraževanje prepuščeno ljudem samim. V medijih pa so stroški za jezikovno kulturo velikokrat dojeti kot odvečni.

Samostojnih priročnikov za knjižni pogovorni jezik oziroma priročnikov, ki bi bili v pomoč javnim govorcem, je le malo (2007 je izšla Slovenska zborna izreka). Govorjeni knjižni jezik je zajet znotraj Slovenskega pravopisa in Ruplovega Slovenskega pravorečja iz leta 1946. Slovenski knjižni jezik bi moral imeti svoj normativni pravorečni priročnik.

Zakon o javni rabi slovenščine določa status in rabo slovenščine predvsem v odnosu do drugih jezikov ter zahteva rabo slovenščine v različnih govornih položajih, ne spuša se v opredelitev

pravilne rabe. Kakovost jezika torej ni zakonsko zapovedana, saj jo je zelo težko meriti, ocenjevati in predpisovati, hkrati pa bi tovrstna določila dopuščala preveč subjektivno presojo nadzornim in prekrškovnim organom. Zakonodaja torej ne dovoljuje neposrednih ukrepov zaradi malomarnega odnosa ponudnika programskih vsebin do slovenskega jezika.

Rabo jezika bi izboljšali z izobraževanjem govorcev (dokaz za to so že govorci na radiu), normativnim pravorečnim priročnikom in bolj omejujočimi zakoni.

Hipoteza 5 je potrjena.

5 Zaključek

Na slovenskih televizijah se rabi slovenskega jezika ne posvečajo dovolj. Televizijski voditelji in novinarji večinoma niso posebej jezikovno izobraženi, zato je tudi socialna zvrst jezika, ki jo govorijo, za njihov govorni položaj največkrat neustrezna. Premalo je sodelovanja z lektorji in mentorji, denarna sredstva se – še posebej na komercialnih televizijah – raje namenijo drugim področjem, skrb za jezik pa ostaja zapostavljena. Morali bi se bolj posvečati izobraževanju govorcev in na pravilno rabo jezika pri govoru opozarjati že pri pouku v osnovnih in srednjih šolah.

Za razvedrilne oddaje je najprimernejši knjižni pogovorni jezik, vendar je najpogostejše v rabi kar neknjižni pogovorni jezik (celo s slengizmi in narečnimi besedami). Da je stanje takšno, ni krivo le slabo poznavanje jezika, temveč v nekaterih primerih zavestna odločitev voditeljev, da bodo raje govorili v neknjižnem pogovornem jeziku. Normativnost slovenskega knjižnega pogovornega jezika že vrsto let »visi v zraku«. Kako bi torej lahko od govorcev sploh pričakovali knjižni pogovorni jezik, če za to zvrst jezika nimamo niti ustreznega normativnega priročnika. Hkrati bi se gledalcem »pravilni« jezik ravno zaradi splošne neuporabe zdel umeten in tog, zato se tudi zaradi gledanosti voditelji raje odločijo za neknjižne zvrsti, ki so gledalcem bližje, bližje pa so tudi njim. Tako med govorjenjem lahko razmišljajo le o vsebini povedanega in ne tudi o tem, kako bodo to povedali.

V svoji nalogi sem se osredotočila na jezikovno pravilnost izbranih oddaj. V informativnih oddajah je bilo napak preveč glede na to, da je večina besedil branih. Največ napak je bilo skladenjskih. Iz tega lahko sklepam, da vnaprej pripravljena besedila niso dovolj natančno lektorirana ali pa se govorci pri branju motijo. Negativno me je presenetilo, da je v treh od šestih analiziranih izsekih razvedrilnih oddaj, dolgih od 500 do 550 besed, več kot 90 različnih napak. Kljub sproščenosti razvedrilnih oddaj bi morali pri takšni rabi jezika stopiti korak nazaj, saj je odstopanj od knjižnega pogovornega jezika preveč, knjižni jezik pa je ravno tako privlačen in bogat.

V prihodnje bi lahko raziskali tudi skrb za jezik in ustreznost jezika drugih televizijskih programov, in to ne le v slovenskih, ampak tudi v podnaslovljenih oddajah (jezikovna pravilnost podnapisov). Raziskali bi tudi, ali neustrezna raba jezika v slovenskih oddajah moti gledalce in kako medijski jezik vpliva na znanje in rabo slovenskega jezika (posebej pri mlajših).

6 Viri in literatura

FRAN, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 2015. Dostopno na: <http://www.fran.si/o-portal>, dostop 30. 1. 2016.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/dnevnik/174301411>, dostop 27. 10. 2014.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/dnevnik/174303893>, dostop 11. 11. 2014.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/je-res/155102440>, dostop 14. 11. 2015.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/moja-slovenija/174301184>, dostop 25. 10. 2014.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/ne-se-hecat/174336214>, dostop 26. 9. 2015.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/slovenski-pozdrav/174361902>, dostop 26. 9. 2015.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/sport/174305308>, dostop 19. 11. 2014.

<http://4d.rtv slo.si/arhiv/vreme/174303323>, dostop 7. 11. 2014.

<http://ava.rtv slo.si/predvajaj/jezikovni-pogovori/ava2.111484350/>, dostop 14. 11. 2015.

<http://voyo.si/multimedia/24ur-zvecer-1518.html>, dostop 28. 10. 2014.

<http://voyo.si/multimedia/24ur-zvecer-1528.html>, dostop 7. 11. 2014.

<http://voyo.si/multimedia/ana-kuha-iii-9.html>, dostop 20. 9. 2014.

<http://voyo.si/multimedia/je-bella-cesta-ii-2.html>, dostop 17. 9. 2015.

<http://voyo.si/multimedia/vid-in-pero-sov-iii-8.html>, dostop 17. 9. 2015.

<http://www.gigafida.net/Support/About>, dostop 30. 1. 2016.

http://www.korpus-gos.net/Content/Static/Nacela_transkribiranja_in_oznacevanja_posnetkov_v_referencnem_govornem%20korpusu_slovenscine.pdf, dostop 30. 1. 2016.

http://www.korpus-gos.net/Content/Static/Navodila_za_standardizacijo_zapisa_govora.pdf, dostop 30. 1. 2016.

<http://www.korpus-gos.net/Support/About>, dostop 30. 1. 2016.

<http://www.korpus-kres.net/Support/About>, dostop 30. 1. 2016.

<http://www.pravopis.si/Zgodovina/tabid/82/Default.aspx>, dostop 30. 1. 2016.

<http://www.rtv slo.si/strani/o-rtv-slovenija/2>, dostop 6. 2. 2016.

JESENOVEC, A., LENARDIČ, J. 2010. *Slovenščina – jezik na maturi*. Mengeš: Ico. (Zbirka Priročniki /Ico; št. 44).

JEZIKOVNA svetovalnica. 2016. Dostopno na: <http://isjfr.zrc-sazu.si/svetovalnica#v>, dostop 30. 1. 2016.

JOŽEF BEG, J., KOSTANJŠEK, S., ŠPACAPAN, A. 2014. *Matura. Slovenščina - jezik in književnost: [učno gradivo za pripravo na maturo]*. Ljubljana: DZS. (Vedež).

KRIŽAJ ORTAR, M. et. al. *Na pragu besedila 1*. 2009. *Učbenik za slovenski jezik v 1. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol*. Ljubljana: Rokus Klett.

PELKO, U. 2005. *Radio in televizija v slovenski kulturni zgodovini: diplomsko delo*. Maribor: [U. Pelko]. Dostopno tudi na: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=47390>, dostop 6. 2. 2016.

POKLICNA merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija. 2000. Dostopno na: <http://www.rtv slo.si/strani/pravilnik-o-poklicnih-standardih/9#1.9>, dostop 14. 11. 2015.

POTEKO, I. 2014. Intervju z dr. Simono Bergoč: [priloga]. Osebni arhiv Ine Poteko.

POTEKO, I. 2014. Intervju z Majo Šumer: [priloga]. Osebni arhiv Ine Poteko.

POTEKO, I. 2014. Intervju z Mišo Molk: [priloga]. Osebni arhiv Ine Poteko.

PRO Plus. 2011. Dostopno na: http://pro-plus.si/slo/pro_plus/medijska_hisa/, dostop 6. 2. 2016.

PRO Plus: internet. 2011. Dostopno na: http://pro-plus.si/slo/pro_plus/internet/, dostop 6. 2. 2016.

RADIOTELEVIZIJA Slovenija v besedi in sliki. 2011. [Elektronski vir]. Ljubljana: RTV Slovenija. Dostopno na: http://www.rtv slo.si/files/pr/rtv_slovenija_v_besedi_in_sliki.pdf, dostop 6. 2. 2016.

RUPEL, M. 1946. *Slovensko pravorečje: navodila za zborna ali knjižno izreko*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

SLOVAR novejšega besedja slovenskega jezika. 2014. [Elektronski vir]. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/SNB.html#predgovor>, <http://bos.zrc-sazu.si/SNB.html#uvod>, dostop 30. 1. 2016.

SLOVAR slovenskega knjižnega jezika. [Elektronski vir]. 2014. Ljubljana: Cankarjeva založba. Dostopno na: http://www.sskj2.si/Content/Site/Pdf/SSKJ2_Uvod.pdf, dostop 30. 1. 2016.

ŠERUGA PREK, C., ANTONČIČ, E. 2007. *Slovenska zborna izreka: priročnik z vajami za javne govorce: knjiga z zvočno zgoščenko*. Maribor: Aristej.

Terminološko svetovanje. 2016. Dostopno na: <http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje#v>, dostop 30. 1. 2016.

TIVADAR, H. 2004. Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. V: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske

fakultete. (Obdobja, ISSN 1408-211X. Metode in zvrsti; 22). Str. 437-452. Dostopno na: <http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/22-Tivadar.pdf>, dostop 6. 2. 2016.

TIVADAR, H. 2008. Pravorečje, knjižni jezik in mediji. V: *Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji: zbornik predavanj*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. Str. 24–35. Dostopno na: http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/ssjlk_44_zbornik.pdf, dostop 6. 2. 2016.

TIVADAR, H. 2010. Normativni vidik slovenščine v 3. tisočletju – knjižna slovenščina med realnostjo in idealnostjo. V: *Slavistična revija*. Št. 1 (let. 58), 105–116. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BHCJ5UO8?&language=eng>, dostop 6. 2. 2016.

TIVADAR, H. 2012. Nove usmeritve pri raziskavah govora s pogledom v preteklost. V: *Slavistična revija*. Št. 4 (let. 60), str. 587–601. Dostopno na: http://www.srl.si/sql_pdf/SRL_2012_4_02.pdf, dostop 6. 2. 2016.

TOPORIŠIČ, J. 2004. *Slovenska Slovnica*. Maribor: Obzorja.

ZJRS. 2004. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=50690>, dostop 6. 2. 2016.

ZMed. 2015. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1608>, dostop 6. 2. 2016.

7 Priloge

Priloga 1: Intervju z dr. Simono Bergoč, vodjo Službe za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo

1. Kakšna je pravzaprav vaša služba? Kako spremljate jezik in ugotovite, ali pride do kršitev Zakona o javni rabi slovenščine? Kako spremljati toliko različnih področij?

Ministrstvo za kulturo je po Zakonu o javni rabi slovenščine (ZJRS, Uradni list RS, št. 86/2004 in 8/2010) odgovorno za spremljanje izvajanja tega zakona, oblikovanje jezikovne politike in zagotavljanje možnosti za njeno izvajanje (pri opravljanju teh nalog morajo sodelovati tudi druga ministrstva, pristojna za posamezna področja, na katerih so z zakonom določene obveznosti glede rabe slovenščine).

Služba za slovenski jezik (služba) na podlagi teoretičnih spoznanj sodobne sociolingvistike proučuje jezikovni položaj v Sloveniji in svetu ter razvija izhodišča in programe za dejavno jezikovno politiko in njeno izvajanje v konkretnih okoliščinah (spremljanje uresničevanja Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 Ur. l. RS, št. 62/2013). Pri izvajanju jezikovnopolitičnih ukrepov neposredno sodeluje s pristojnimi organi za pripravo pravnih predpisov, ki se nanašajo na rabo, varstvo in razvoj jezika (usklajevanje jezikovnopolitične dejavnosti na državni ravni); sofinancira projekte, namenjene predstavljanju, uveljavljanju in razvoju slovenščine (javni razpisi); v medijih se sproti odziva na poročanje o aktualnih jezikovnopolitičnih vprašanjih in dogodkih; odgovarja na vprašanja pravnih oseb in državljanov v zvezi z javno rabo slovenščine; opozarja inšpekcijske in druge pristojne organe na primere kršenja zakonskih predpisov o rabi jezika; spodbuja izdajanje in branje slovenskih knjig ter razvijanje elektronske jezikovne tehnologije (prevajalniki, spletno dostopni jezikovni korpusi idr.); spremlja izvajanje veljavnih zakonskih določb, ki se nanašajo na slovenski jezik, ter v imenu ministrstva o tem pripravlja poročila za vlado in državni zbor; predstavlja možnosti za jezikovno izpopolnjevanje odraslih ter pojasnjuje, kakšne so jezikovne pravice državljanov RS in tujcev v Sloveniji. Spremlja aktualno dogajanje na področju slovenskega jezika in jezikovne politike (seminarji, kongresi, knjižne novosti ...) ter skrbi za jezikovno kulturo. Če zasledi kršitev javne rabe slovenščine, kršitelje bodisi opozori bodisi poda prijavo na pristojni inšpektorat.

2. Opazujete jezik na televizijah? Je kakšna razlika med nacionalno in komercialnimi televizijami?

3. Kako pogoste so kršitve uporabe slovenskega (knjižnega) jezika na televiziji?

Tudi jezik na televizijah spremljamo. Več o tem v odgovoru na vprašanje št. 9. O razliki med nacionalno in komercialnimi televizijami pa ugotavljamo, da je odnos do jezika na nacionalki še vedno konservativnejši in skrbnejši. To je najbrž posledica tradicije, po drugi strani pa tudi produkcijskih procesov, ki jih definira različen status nacionalke (javni zavod) in po drugi strani komercialnih televizij. Ob tržnih zakonitostih delovanja (katerih koli) pravnih subjektov, ne le medijev, so stroški za jezikovno kulturo velikokrat dojeti kot odvečni.

4. Kaj morajo na televiziji upoštevati glede jezika? Jih pri rabi kaj omejuje (gotovo Zakon o javni rabi slovenščine)?

5. Zakon določa tudi socialno zvrst slovenščine, uporabljene v medijih? Npr. zborni knjižni jezik? (Tega namreč nisem zasledila.) Ali je najpomembneje, da je vse v slovenščini in ustrezno prevedeno?

Zakon o javni rabi slovenščine, Zakon o medijih in Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah sicer zahtevajo razširjanje programskih vsebin v slovenskem jeziku oziroma ustrezno prevedenih v slovenščino, vendar le za izdajatelje, ki so ustanovljeni oziroma registrirani v Sloveniji. Pa tudi v tem primeru ne predpisujejo socialne zvrsti in kakovosti slovenskega jezika, saj bi tovrstna določila dopuščala preveč subjektivno presojo nadzornim in prekrškovnim organom. Slovenija je tudi dolžna v skladu z evropskim pravnim redom zagotavljati svobodo razširjanja in sprejemanja programskih vsebin iz drugih držav na svoje območje, tako da so prevodi oziroma podnapisi za posamezne tuje programe, ki jih operaterji vključujejo v svojo programsko ponudbo, neobvezni oziroma jih ponudniki dodajajo predvsem iz komercialnih interesov. Žal pa nam zakonodaja ne dovoljuje neposrednih ukrepov v zvezi z malomarnim odnosom ponudnika programskih vsebin do slovenskega jezika. ZJRS določa status in rabo slovenščine predvsem v odnosu do drugih jezikov, zahteva rabo slovenščine kot take v različnih situacijah, toda ne regulira ali zapoveduje kakovosti jezika ter se ne spušča v opredelitev pravilne rabe, kadar se uporablja pogovorni ali knjižni jezik. Kakovosti jezika se ne da zakonsko zapovedati, saj jo je zelo težko meriti, ocenjevati in nato predpisovati, ker vključuje različne nivoje jezikovnega ustroja, tudi bolj kompleksne od besedne ravnine.

6. Katera zvrst jezika je še dopustna na televiziji? Je knjižni pogovorni oziroma neknjižni pogovorni jezik povsem sprejemljiv ali ne? Kaj je poleg knjižnega zbornega jezika še sprejemljivo in ali se to spreminja glede na namen programa (zabava, izobražuje ipd.)?

Kakovost slovenščine v televizijskih oddajah je zagotovo zelo pomembna, saj dejavno vpliva na raven jezikovne zmožnosti in odnosa do jezika vseh gledalcev, tudi že najmlajših v njihovem najobčutljivejšem obdobju. Poleg knjižne slovenščine pridejo v poštev tudi pogovorni jezik in narečne jezikovne prvine, to je seveda odvisno od vrste tv-oddaje in tega, komu so namenjene. Torej imajo ustvarjalci in izvajalci televizijskih vsebin možnost izbirati ustrezna jezikovna sredstva, od njihove jezikovne zmožnosti, izkušenj in posluha ter prilagajanja naslovnikom pa je najbrž odvisno, kako uspešni so pri tem.

7. Se skrb za jezik v medijih (predvsem na televiziji) povečuje ali zmanjšuje? Se raba jezika na televiziji spreminja in postaja čedalje bolj sproščena in tudi površna (sleng, pogovorni jezik, narečja ...)?

Po naših opažanjih sodeč, se skrb za jezik v medijih ne zmanjšuje, pravzaprav je pozornosti, namenjene čim ustrežnejši rabi slovenščine, vedno več. Kakovost jezika v medijih je stvar ocene in težko kvantitativne analize. Več o tem v odgovoru na 9. vprašanje.

8. Katere so najpogostejše napake oziroma spodrsaljaji na televiziji? Na kaj so najmanj pozorni?

Napake se ponavljajo v vseh zvrsteh javne komunikacije. Po naših ugotovitvah gledalce najbolj moti povečana prisotnost osrednjeslovenskih govorov na nacionalni televiziji oz. komercialnih televizijah nacionalnega dosega. Posledica tega neuravnoteženega stanja je namreč neprisotnost oz. marginalizacija narečij in mestnih govoric z obrobja slovenskega jezikovnega prostora, lahko bi celo govorili o diskriminaciji. Gledalci so na te pojave precej občutljivi.

9. Kakšno je vaše mnenje o slovenskem jeziku? Zakaj je treba skrbeti za pravilno rabo? Menite, da se v medijih dovolj pozornosti nameni ustrezni rabi?

»Skrb za pravilno rabo« je redukcionistična in s tem neustrezna jezikovna politika. Zasledovanje pravilne rabe jezika je poenostavljen pristop za rabo jezika v različnih zvrsteh, funkcijah, govornih položajih, v katerih govorci udejanjajo svoje potrebe – z različnimi jezikovnimi sredstvi, izbiro jezikovnega repertoarja, sloga ipd. Bistvena je namreč jezikovna ozaveščenost govorcev o tem, kako najbolj učinkovito in uspešno dosežemo svoj sporazumevalni cilj – do tega znanja in spretnosti pridemo v izobraževalnem procesu. Če je šola pri tem uspešna, je »pravilna raba jezika« stranski, a neobhoden in pozitiven produkt tega procesa, v katerem mora osrednji cilj biti vendarle uspešno oblikovanje in posredovanje misli ter kritično (z jezikom posredovano) mišljenje o sebi in svoji vlogi v družbi. Reduciranje pouka slovenščine in javne rabe slovenščine na »jezikovne napake« in »pravilno rabo slovenščine« je neproduktivno in odvrča družbo od pravih problemov.

Demokratizacija družbe, ki smo ji priča zadnjih nekaj desetletij, je zagotovo vplivala tudi na knjižno normo. Prostor javnega sporazumevanja se je odprl sprva tudi za manjše medije, s pojavom interneta pa celo za kogarkoli, ki so ga spletni uporabniki pripravljeni brati. Posledica tega je bilo dejstvo, da so v javni prostor vstopili tudi akterji z nižjo jezikovno izobrazbo. V zadnjih nekaj letih je situacijo dodatno zapletla kriza medijske industrije in njenega financiranja, saj se je morala večina medijev prilagoditi zakonitostim spletnega založništva, kjer bralci pričakujejo poceni ali celo brezplačne informacije. V tem smislu lahko rečemo, da doživlja svojevrstno krizo tudi jezik medijev, saj so se omenjene zakonitosti do določene mere vzpostavile tudi v nacionalnih medijih. Nekateri vidijo rešitev v okrepljenih lektorskih službah. Lektorji so v vsaki medijski hiši sicer izredno pomemben dejavnik kakovostne informacije, vendar se moramo zavedati, da je njihova vloga, če je avtorji besedil in njihovi uredniki ne razumejo ustrezno, lahko tudi kontraproduktivna. Lektor mora piscu zagotoviti kompetenten jezikovni nasvet, velikokrat pa se žal zgodi, da pisci pričakujejo le pregled svojega v naglici napisanega površnega besedila. Na dolgi rok obstaja nevarnost, da je jezikovno znanje piscev vedno bolj šibko.

Kako spodbuditi medije k oblikovanju kakovostnih besedil, tako v vsebinskem kot jezikovnem smislu (ki sta seveda tesno povezana), ter k podajanju vsebin v jezikovno ustrezni slovenščini? Kakovostni mediji, verodostojne informacije, novinarji z visoko stopnjo jezikovne zmožnosti in jezikovne odgovornosti ..., zdi se, da bomo tak cilj lažje dosegli s spodbujevalnimi ukrepi, kot sta promocija slovenščine in prenova jezikovnega izobraževanja, in ne z represivnimi ukrepi, kaznimi za jezikovne kršitve. Primernejši mehanizmi za doseganje čim boljše jezikovne zmožnosti govork in govorcev v Sloveniji na vseh področjih so zagotovo vlaganje v kakovostno jezikovno izobraževanje ter razvoj primerne in sodobne jezikovne opreme (npr. jezikovni priročniki, kot so slovarji, slovnice, pravopis, spletna in mobilna jezikovna orodja ipd.). Na

Ministrstvu za kulturo v teh mesecih zaključujemo pripravo dveh pomembnih strateških dokumentov, pripravljenih na podlagi jezikovne resolucije, Akcijskega načrta za jezikovno izobraževanje in Akcijskega načrta za jezikovno opremljenost, vsako leto pripravljamo razpis za promocijo slovenščine, sredstva namenjamo tudi digitalizaciji na področju slovenskega jezika; eno od pomembnih meril izbora projektov letnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev je tudi "pomen projekta za razvoj slovenske kulture in jezika".

Zavedamo se, da so spodbujevalni ukrepi dolgotrajnejši, vendar iskreno upamo, da učinkovitejši. Ob tem ves čas snujemo načine, da bi novinarji, politiki, zdravniki pa tudi govorci, ki niso vpeti v formalne in javne sporazumevalne prakse, s pomočjo jezika čim uspešneje udeležali svoje potrebe. Kljub temu da v zadnjem času različne interesne skupine želijo deregulirati zakonske določbe o rabi slovenščine na različnih področjih javnega življenja (visoko šolstvo, gospodarstvo), vztrajamo pri stališču, da je slovenščina ena od temeljnih ustavnih pravic.

Mediji dosežejo veliko naslovnikov oziroma uporabnikov slovenskega jezika in imajo pri tem velik vpliv na njegovo rabo in tudi na nastajanje novega besedišča, zato bi se morali tega zavedati vsi, ki delujejo na tem področju, ter aktivno sproti sooblikovati celotno jezikovno krajino v Republiki Sloveniji.

Dr. Simona Bergoč, vodja Službe za slovenski jezik na Ministrstvu za kulturo

(Intervju je bil opravljen novembra 2014.)

Priloga 2: Intervju z Mišo Molk, dolgoletno urednico in voditeljico na RTV Slovenija

1. Imate veliko izkušenj na televiziji. Že vseskozi delate na televiziji? Je bila to vaša prva služba?

Delo na televiziji je bila moja prva redna služba. Od leta 1994 sem bila pet let sicer zaposlena v študentskem centru kot vodja interesnih dejavnosti študentov Univerze v Ljubljani, ker sem zanosila, sem na televiziji izgubila službo. Po petih letih pa sem se spet vrnila sem.

2. Kaj je treba vedeti, preden se nekdo pojavi na televiziji? Kaj je treba narediti?

Če govoriva o novinarskem in voditeljskem delu, je seveda zelo dobro, da najprej opraviš nekaj avdicij, na katerih že natančno vedo, kaj iščejo. Ali iščejo voditelja za razvedrilni, informativni žanr ..., saj tam že okvirno vedo, na katerem področju naj bi človek deloval in ali je primeren za to področje. Menim, da je teh avdicij premalo, zato ker človek potrebuje kar nekaj časa, da se vpelje v vse te »mehanizme«.

Pogoji, kot si me vprašala, so seveda dobro poznavanje slovenskega jezika, pravilna izgovarjava, karizma, komunikativnost in znanje. Vse to je veliko pomembnejše kot sam videz, čeprav govorimo o televiziji, saj delno videz ustvarijo tudi v naši televizijski maskirnici. Ne bom rekla, da je videz zanemarljiv, saj kamera vendarle odkrije simpatičnost in karizmatičnost, vendar so pomembnejši glas, barva glasu, izražanje, poznavanje slovenskega jezika in vsaj enega tujega jezika. Pomembno je tudi, da si suveren in se ne ustrašiš, moraš biti v soglasju sam s sabo, ne sme te biti strah.

Vse drugo pa je delo, učenje in še enkrat učenje. Talent in »predispozicije« so le manjši delež, drugo pa predstavlja delo in želja po učenju.

3. S tem ste mi že odgovorili na vprašanje, kaj je pomembneje, stas, jezik ali vsebina?

Zelo pomembna se mi zdi izobrazba. Ko začneš delati v televizijski hiši, se na začetku ne zavedaš, da se boš lahko znašel v številnih programih. Če si novinar, boš moral poročati o kulturi, družbenopolitičnih dogodkih, pop kulturi; če si voditelj razvedrilne oddaje, boš gostoval ljudi iz sveta umetnosti, zabave. Treba je poznati in spremljati delo svojih gostov, imeti znanje o temi, o kateri boš poročal ... Zelo široka splošna izobrazba se mi zdi res zelo pomembna. Tudi to, da človek prebira knjige, saj s tem bogati in izboljšuje svoj jezikovni slog. Če si malo prebral v življenju, je tvoje jezikovno bogastvo siromašno.

Kritični gledalci to opazijo in tudi sam se počutiš nebogljen, ko imaš pred sabo gosta, ki mu ne moreš zastaviti primerne vprašanja, ker te je pač življenje premalo zanimalo. Vedno rečem, da je že lepo živeti preprosto, gotovo je lažje potovati, kot se uvesti in brati knjigo, vendar je to naložba za naprej. Treba je »vlagati« vase, dokler si mlad, ko še imaš dober spomin in znanje »nalagaš«, da ga lahko pozneje izkoriščaš v življenju. To shrambo znanja moraš napolniti, da ti lahko pozneje dobro služi.

4. Ste se tudi vi naučili knjižni jezik in dobili bogat besedni zaklad z branjem knjig?

Zelo veliko sem se naučila z branjem knjig. Starši so veliko brali, hkrati pa sem imela veliko srečo, da sem imela kar tri izjemno dobre mentorje na televiziji. Opravila sem tudi veliko avdicij. Moj problem je bil, da nisem dovolj odpirala ust. Mentorica, zdaj že pokojna Ajda Kalan, je ugotovila, da imam tukaj nekakšen prastrah. En zob spredaj sem imela malo čez drugega, zato nisem hotela odpirati ust. Ta strah sva potem skupaj odpravili, zobka sem dala obleči in začela govoriti bolj odprto.

To je bil moj veliki problem, ta zamolkli govor, ki si ni upal priti na plano zaradi sramu, ker nisem imela zob čisto v redu. Delala sem tudi veliko vaj – ure in ure govora s svinčnikom v ustih. Tako smo brali poročila, da smo »razmigali« vse te mišice in usta odpirali še bolj, kot je bilo potrebno. Ko pa smo svinčnik dali iz ust, je bila mera ravno pravšnja.

Zelo veliko besedil in raznih poročil smo torej brali s svinčnikom v ustih, imeli smo sprostitevne vaje. Če vrat ni sproščen in je prisotna napetost, ostaja glas notri, to pa je treba zmehčati, da lahko vokali »lepo padejo ven«, ko jih izrečeš. Ko tako zmehčaš vse mišice, ki jih uporabljaš pri govoru, besede kar stečejo z jezika, in če jih še s pametjo izbereš, je to tisto, kar je potrebno.

Imela sem tri mentorje, vsak je imel svoj pristop. Zelo je pomembno, da hodiš na te vaje, saj pridobiš samozavest in delaš na sebi. Potem te pohvali tudi mentor in imaš občutek, da napreduješ. Človek, ki dela v javnosti, v medijih, mora imeti zadostno mero samozavesti, da lahko prenaša informacije drugim. Če je preplašen, gledalci oziroma poslušalci slišijo in vidijo ta negotovi glas in negotovi pristop. Mogoče se včasih celo zdi, da smo pretirano samozavestni, vendar je to zato, da obvladamo sporočanje. Treba je biti previden, kaj izrečeš in kako izrečeš, zato se včasih ta napetost lahko čuti kot pretirana samozavest. Pri tebi pa gre samo za nadzor in željo, da boš delo dobro opravil.

5. Tudi doma govorite knjižno?

Precej. Imam srečo, ker prihajam z Notranjske, sem rojena Vrhničanka, tam pa nimamo pretiranega narečja. Tudi profesorica slavistka Breda Pogorelec je rekla, da najlepše govorimo, ker nimamo pretiranega narečja in melodije, zato smo zelo blizu knjižnega jezika. Tudi igralec Pavle Ravnohrib namreč prihaja iz teh koncev.

Seveda se je treba pravil naučiti, vendar ni nič hudega, če se kdaj zmotiš. Ne želim biti čistun, kar se tiče jezika. Jezik pridobiva nove besede, je dinamičen, spreminja se z novim načinom življenja. Spreminja ga mladina s svojim načinom življenja, razvoj tehnologije ... Dobivamo nove besede, ki jih je treba vsajati v naš jezik.

Grde napake so tiste, ki so izrečene zaradi nepoznavanja pravil. Zelo me moti polovično vikanje, ki je zelo pogosto. Ko rečejo: »Gospa, ste prišla?« Seveda je treba reči: »Gospa, ste prišli?« Ali pa neuporaba rodilnika. To hišo nisem zgradil jaz. Te hiše. Tovrstne napake so tiste, na katere sem res občutljiva. To je baza znanja, ki jo moramo poznati, sploh, če delamo v javnosti.

Včasih pa se zgodi, da se preveč »spustimo« v pogovorni jezik, ko se pogovarjamo s kakšnim gostom. Tam ti pogosteje uide oziroma pobegne kakšna napaka. Takrat si sicer rečem: Ah, takole si rekla, saj to je pa čisto narobe. Vendar se ne obremenjujem, saj te napake ne izhajajo iz neznanja. Tiste osnovne stvari, ki sem jih prej navedla, pa res moramo obvladati.

6. Kako se jezik prilagaja različnim gostom?

Z vaščanom bi se še vedno se pogovarjala v pravilnem jeziku, ampak v besedah, ki bi jih razumel.

Ravno tako pa mora tudi predsednik države razumeti poenostavljen jezik oziroma jezik, ki nam karkoli sporoča. Ti naši politiki so namreč tako polni praznih besed, da sploh ne vem, kako zmorejo najti toliko besed, s katerimi ne povedo ničesar. Nočem žaliti vseh po vrsti, ampak v večini primerov je to zelo zelo skromen in reven jezik. Večina od njih se zavzema, da bo vsem nam lepo, da bomo vsi srečni, radi rečejo za splošno blaginjo, izjemno malo pa je teh z iskrivim jezikom, duhovitih, z osebnim slogom. Da si človek reče: Mmm, ta pa je dobro povedal. Tega je premalo. Preprosti ljudje pa te zelo dobro razumejo, ko se pogovarjaš z njimi. Ni se jim treba približevati tako, da bi spustil svoj nivo.

7. Pogosto gledate televizijo? Tudi druge televizijske hiše? Glede česa ste najkritičnejši?

Televizijo gledam kar veliko, tudi druge. Jezik me zelo zmoti, to moram priznati. Tako na televiziji kot na radiu, zlasti na kakšnih komercialnih radijskih postajah, na katerih se veliko govori. Nič ni narobe s tem, vendar naj govorijo ustrezno. Narečja me ne motijo, so bogastvo, melodija našega jezika, ampak naj bodo v ustrezni rabi. Tudi sleng in žargon me ne motita, če sta uporabljena funkcionalno. Če rečem, to je mobitel namesto mobilni telefon, se mi zdi zelo dopustno.

Kaj me še moti, si vprašala. Zelo sem občutljiva na to, kako je oddaja narejena, da ni videti iz sedemdesetih ali osemdesetih, da ima sodobno podobo. Kar pomeni tudi sodobno grafično podobo, da se na televiziji takoj vidi, v katerem času smo jo ustvarili. Danes se to težko vidi,

žal pogosto tudi na nacionalni televiziji, ampak izgleda, kot da smo oddajo »privlekli« iz arhiva, čeprav gre za oddajo z datumom tega leta. Moti me tudi, da oddaje nimajo ene podobe, ki bi jih združevala v enoten čas. Ena ima sedežno garnituro iz sedemdesetih, druga kakšno svetlobno postavitve, ki deluje vesoljsko in ki zre v prihodnost, skratka, ni enotne vizualne podobe. Tudi na nacionalni televiziji ne. Imamo pa odličen kader, uspejo nam velike produkcije, kot je bila Misija Evrovizija, in to je bilo res sodobno, narejeno tako, kot je treba narediti.

Moti me tudi pomanjkanje znanja. Če imajo voditelji v oddaji gosta in ne vedo, kaj bi se z njim pogovarjali ali pa se pogovarjajo o stvareh, ki smo jih slišali že stokrat. V takih primerih ni nobenega osebnega pristopa, kar pomeni pomanjkanje znanja. Če se pogovarjaš s pisateljem, moraš tisti, recimo, dve knjigi vsaj prebrati. Drugače ga boš užalil, ko boš spraševal traparije in neumnosti. Dolžan si se pozanimati in delo prebrati. Enako, če gre za slikarja, pevca. O teh ljudeh se je treba pozanimati. Če imaš takega gosta, je dobro, da si duhovit, da ga vprašaš nekaj, kar ga še nihče ni, kajti marsikdo je bil že tolikokrat intervjuvan, da se o njem ve že vse. Potem pa ga nekaj vprašaš in drugi osupnejo, si rečejo, vau, to je to, kako zanimivo ga je vprašala, vprašal. Tu je ta osebni pristop in razvoj, kako ti delajo lastni »klikerji«, kaj boš vprašal, kaj te zanima. Predvsem moraš biti radoveden. Ne smeš postaviti samega sebe v prvi plan, kadar imaš goste. Voditelj je veliko bolj v ozadju, gost je vreden pozornosti, je v prvem planu. Če pa si voditelj zabavne oddaje, v kateri gre za igrice in kvize, pa je voditelj ta, ki žene motor naprej. Treba se je znajti v situaciji. Drugače pa preveč novinarjev ali voditeljev hoče stopiti v pomembnejšo vlogo kot gost, to pa je, seveda, narobe.

8. V katero smer gre jezik v medijih, predvsem na vaši televiziji? Se skrb za jezik poudarja čedalje bolj ali tone v pozabo?

Vprašala si me za televizijo. Radio izjemno spoštujem, tja je zelo težko priti. Tudi skozi avdicije se je težko prebiti, ker imajo zelo stroga merila. In čeprav gre za radio, nista pomembna samo glas in poznavanje jezika, ampak tudi razgledanost, nekakšen karakter, kaj sevaš, kako se znajdeš v pogovoru, kakšna oseba si. Skratka, čeprav gre za radio, ni dovolj, da imaš dober glas, saj ne boš bral samo poročil, boš verjetno tudi vodil kakšno oddajo, zato rabijo več. Kako se odzivaš, kako obdelas in se pripraviš na določeno temo, kako odreagiraš, ko si v živo v etru.

Pa naj se vrnem na televizijo. Ne morem reči, da so, kar se jezika tiče, izjemni, enako strokovni in enako kritični na televiziji. Žal ni tako. Na televiziji je ta skrb padla, avdicije so še vedno stroge, ni pa takojšnjega učenja naprej. Mi smo takoj z avdicije že šli v tečaje in smo jih morali obiskovati leto ali dve, imeli smo svoje mentorje. Imeli smo oziroma še imamo izobraževalno središče, v katerem so številni dobri tečaji, ampak se jih vsakdo ne udeleži.

Primanjkuje mentorstva, da skrbiš konkretno za nekoga. Recimo, da skrbiš za Ino. Ona pride in mentor se z njo ukvarja. Kot mentor ji pove, na kateri tečaj naj gre, jo vpraša, kaj še želi delati, kje še vidi svoje pomanjkljivosti. Istočasno mentor, ki vzgaja za določeno mesto, ki ga bo opravljala, sam ugotavlja, v čem se mora Ina še poučiti, ali gre za hojo, konverzacijo. Skratka, ni več skrbi, ki je bila včasih zelo močna. Imeli smo nekakšno varstvo, nekoga, ki ti je pomagal rasti. Tu smo danes šibkejši, skrb za izobraževanje pa je zgolj prepuščena ljudem samim. Ti pa se ali se ne odzovejo. Mi je pa zelo všeč, ker se nekateri, ki so tu že leta in leta, še vedno oglasijo po nasvet. Vprašajo me – tudi novinarke iz kulturne redakcije, ki so že v srednjih letih –, ali bi

jih lahko pogledala, saj jutri vodijo to in to oddajo, ali bi jim lahko napisala, kako je bilo. Potem to storim in nekomu recimo povem, da mora znižati glas, ker kriči in je to neprijetno. To se včasih zgodi, ker snemajo kaj na cesti in tam povzdigneš glas, ker je hrup. V studiu pa moraš to popraviti. Kar hočem povedati je, da se tudi ti fantje in dekleta ali pa gospe in gospodje še vedno izobražujejo, kar se mi zdi odlično. Da si sam toliko samokritičen in se zaveš, da tudi kondicija pada. Tako kot moraš iti vsaj dvakrat tedensko teč, če hočeš negovati telo in ostati v določeni formi, bi moral vaditi tudi nastop pred kamerami. Tako je z nastopom, z jezikom, z glasom. Prihajajo tudi nove oblike vodenja. Včasih smo pazili predvsem na to, da smo sedeli zelo »poštirkano«, da nismo kašljali, nismo premikali rok itd. Danes pač rečeš oprostite. Včasih nismo smeli »mahati« z rokami, jaz pa sem človek, ki zelo veliko maha, saj nas je več takih. Kakšnim ljudem je to neprijetno, vendar pravim, da je treba človeku pustiti značaj. Če mu porežeš vse peruti, postane robot, robot pa nima več človeških lastnosti. Če nekdo sedi pri miru in je to v njem samem, je meni to lepo, ker je tak človek. Če nekdo glasno in s celim telesom reče dober večer in je to njegov značaj, naj gre to iz njega. Lažje je porezati krila, kot jih dodati. Kaj lahko dodaš nekomu, ki mirno stoji in tiho reče dober večer? Če tak človek začne mahati z rokam in tega ni v njem, ampak to počne, ker se mu zdi, da mora, ni videti naravno in se opazi. Namesto da bi roka šla iz njega in se sprožila, tako kot telo naravno reagira, se gibi ne ujemajo, gledalec pa opazi, da se ta človek trudi in »matra«.

Zato je dobro imeti mentorja, da v pogovorih s človekom ugotovi, kakšen človek si. Najprej so ti pogovori čisto na osebni, prijateljski ravni in so zelo pomembni, da se spoznamo med sabo. Ugotoviš tip človeka, ali je vesel in dinamičen ali pa bolj tih, nežen, romantičen. In potem je treba negovati bistvo tega človeka. To je zelo pomembno, zato smo tudi različni. Moraš si upati tvegati, zavedati se moraš, da morebiti s svojim obnašanjem tudi komu ne boš všeč. In takrat postaneš ti. Ne moreš vsem ugajati, tudi če bi želel. Nikoli ne bodo nekoga vsi hvalili in po nekom vsi pljuvali. Pod tem medijskim nebom je dovolj prostora za vse, ker si vsak najde svojo voditeljsko simpatijo.

9. Se strinjate, da je v razvedrilnih oddajah jezik bolj sproščen?

Da, tudi te meje se spreminjajo, bistveno je samo to, da ni teh temeljnih slovničnih napak. Tu in tam me kaj pogovornega ne moti, dokler se ne delajo kardinalne napake. Smo pa imeli recimo Lada Bizovičarja, on je izjemno »šlampal« z jezikom. Vendar je to počel namerno, sicer ve, kaj je prav, in zna govoriti pravilno. In če človek ve, kaj je prav, mu ne moreš tako zameriti, če naredi napako v sproščenem pogovoru. Tudi Jonas, oba sta izobrazena človeka, ki poznata slovnico. Njun govor je bil stvar žanra. Če je to zabaven žanr, ki skuša predvsem in samo zabavati, jaz pustim takšen govor.

10. Vaša televizija je nacionalna, je po kakovosti na višjem nivoju kot druge, sploh, kar se tiče jezika?

Absolutno. Pravim, da je RTV SLO zadnji veliki branik kulture. Kulture jezika in tudi kulture nasploha. Na komercialnih televizijah dobivamo samo komercialne vsebine. Torej tiste, ki so všečne. Pa da ne bo pomote, tudi jaz kaj gledam na komercialnih televizijah, vedno si ogledam kakšne nove oddaje, tudi včeraj sem gledala, ker me zanima, kako pristopijo, kaj naredijo, kako ustvarijo oddajo. Mi pa vendarle tudi vzgajamo, izobražujemo, imamo veliko dokumentarnih

oddaj, oddaj o kulturi. In to je velik pomen javnega RTV-zavoda. Da sporoča gledalcem in poslušalcem vsebine, ki jih drugje ni, in da niti ne sme pozabljati na te vsebine, ki nas po zakonu zavezujejo. Mi moramo izobraževati, skrbeti za kulturo naroda, vzgajati mlade, to so funkcije javnega medija, za katerega ljudje plačujejo.

11. Pet let ste bili tudi varuhinja ...

Pet let, kar je velika in zelo dobra izkušnja, saj sem dobila vpogled, kaj vse moti gledalce. Na jezik so zelo občutljivi, kar mi je tudi všeč, ker pomeni, da slišijo napake.

12. Kaj jih je najpogosteje zmotilo?

Napačni skloni, preveč tujk, nizki pogovorni jezik. Ne sme ti pobegniti kletvica, saj si neolikan in vulgaren, ne sodi na televizijo. Vendar je včasih tem voditeljem, ki sva jih prej omenjali, tudi ušla kakšna. In Klemnu Slakonji. S tujkami pa so včasih gledalci prav pretiravali. Zakaj ne rečemo imena, ampak naziv in podobno. Takrat sem si mislila: Samo še na štrik nas obesite. Ker tako močno pa ne moreš biti pozoren, potem duše ni več in bi samo pazili, da ne bi česa rekli narobe, ne bi bilo več tistega osebnega duha.

Vseeno pa so pogosto imeli prav in takrat so tudi voditelji zelo dobro odreagirali. Če smo jih opozorili, da naj bodo pazljivejši, so postali. Tudi zavedali so se svojih zdrsov. Do tega zlasti pride, če najprej nekaj govoriš, potem pa dobiš gosta in se začneš pogovarjati bolj po domače. Biti moraš previden, da ne zdrsneš, ampak ostaneš na svojem jezikovnem nivoju.

13. Televizijski termini?

RTV SLO je javna hiša. Je javni zavod in javna televizija. Rečejo nacionalna. Mene to moti, ker to pomeni državna. In je državna, ker je naš ustanovitelj – to je dolgočasneje – ministrstvo za kulturo, ampak meni je lepše in tudi v funkciji, če rečeš javna, kar pomeni, da je odprta za vse. Kar je, saj služi vsem javnim interesom, vsem skupinam. Mladim, starejšim, izobraženim, neizobraženim ... Vsem tem strukturam. Vsem regijam, manjšinam, zato pravim javna hiša, in je javna, ker je javni interes. Zagovarja javni interes in ga mora tudi uresničevati. Programi pa so SLO 1, SLO 2, SLO 3.

(Intervju je bil opravljen septembra 2014.)

Priloga 3: Izobraževanje govora na RTV SLO (Maja Šumej)

Delam kot mentorica za govor v Centru za kulturo govora na Radiu Slovenija. Center ima utečen in strogo določen sistem izobraževanja radijskih govorcev različnih profilov.

"Vstopnica" je opravljena govorna avdicija, na kateri mora kandidat izpolnjevati vrsto pogojev za delo na radiu (čist, mikrofonski glas, jasna dikcija in artikulacija, odsotnost narečnih značilnosti, ki se jih ne bi dalo odpraviti, mora biti tudi izobražen in splošno razgledan).

Po vsem tem se vključi v izobraževanje, ki večkrat tedensko traja približno eno šolsko leto, z vmesnimi teoretičnimi in praktičnimi preizkusi znanja. Če jih ne opravi, ali če komisija presodi, da še ni dovolj pripravljen za delo pred mikrofonom, se šolanje podaljša za najmanj en semester.

Teoretični del poteka pri fonetiki, praktični pa pri mentorjih za govor, ki so najizkušenejši radijski govorci, vsi pa napovedovalci. Izobraževanje za napovedovalca je tudi najzahtevnejše in traja najdlje.

Televizija zadnja leta žal nima takšnega zavezujočega sistema izobraževanja; v okviru RTV-ja sicer deluje Izobraževalno središče, ki nudi tovrstne programe, pri govornem izobraževanju pomagamo radijski mentorji.

Težava pa je, da izobraževanje ni obvezno in poteka bolj v obliki "osvežitvenih" ur za tiste, ki se sami odločijo, da potrebujejo obnovitev teoretičnega znanja ali govornih vaj. Kolikor vem, vlogo mentorjev na televiziji največkrat prevzamejo lektorice.

Za dobro in pravilno izreko pa je poleg obvladovanja pravorečnih pravil oziroma knjižnega jezika treba usvojiti veliko praktičnega znanja (stavčna intonacija, pravilno poudarjanje, smiselno podajanje vsebine ...).

Skratka, da vas ne zmedem preveč - televizija že nekaj časa nima sistematičnega izobraževanja, velikokrat se zgodi, da se ljudje kar pojavijo pred kamero, če uredniki presodijo, da vsebinsko delajo dobro, jezik pa ostaja na stranskem tiru.

Maja Šumej, mentorica za govor v Centru za kulturo govora na Radiu Slovenija

Priloga 4: Poklicna merila in načela novinarske etike v programih RTV Slovenija

1.9 Jezik

RTV Slovenija namenja kot javna RTV-ustanova, ki ustvarja nacionalne programe, posebno skrb slovenskemu jeziku.

Jezik mora biti jasen, preprost, jedrnat in nedvoumen. Bralci, voditelji oddaj in novinarji (pa tudi redni in pogodbeni sodelavci) so dolžni dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodnih skupnosti; profesionalni bralci in novinarji pri branju uporabljajo zborni jezik, pri vodenju pogovorov pa je dopustno uporabljati splošni pogovorni jezik. Uporaba narečij je dopustna samo, če jih uporabljajo nastopajoči, ki niso zaposleni na RTV Slovenija, ali če to zahteva poseben družbeni interes (npr. ohranitev določenih narečij).

Zaželeno je, da so prispevki avtorjev italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji v osrednjih informativnih oddajah vsaj občasno objavljeni v njihovem maternem jeziku in podnaslovljeni oz. prevedeni v slovenščino.

V oddajah in programih RTV Slovenija praviloma ni dovoljeno uporabljati prostaških izrazov ali načina izražanja, ki ni v skladu s splošnimi družbenimi normami. Zavedati se moramo, da se javna sprejemljivost posameznih besed in drugih izrazov neprenehoma spreminja.

V določenih okoliščinah je jezikovno izražanje, ki sicer izziva pritožbe, v oddajah upravičeno. Taka raba jezika mora prispevati k sporočilnosti oddaje. Še več, očitno mora biti, da bi izogibanje takemu izražanju okrnilo celovitost določene oddaje.

(<http://www.rtvlo.si/strani/pravilnik-o-poklicnih-standardih/9#1.9>, dostop 14. 11. 2015.)

Priloga 5: Zakon o javni rabi slovenščine

22. člen (mediji)

- (1) Jezik v medijih, registriranih v Republiki Sloveniji, je slovenski.
- (2) Tujejezični radijski in televizijski programi ali njihovi deli, ki jih prevzemajo izdajatelji, ustanovljeni oziroma registrirani v Republiki Sloveniji, so prevedeni v slovenščino.
- (3) Če so v medijih, ki izhajajo v slovenščini, objavljena sporočila tudi v tujem jeziku, ne smejo biti izrazno bolj poudarjena kot sporočila v slovenščini.
- (4) Posebnosti in izjeme v zvezi s prvim in drugim odstavkom tega člena določajo področni zakonski predpisi.

(<http://www.uradni-list.si/1/content?id=50690>, dostop 6. 2. 2016.)

Priloga 6: Zakon o medijih

5. člen

Zaščita slovenskega jezika

- (1) Ime medija in njegovih rubrik oziroma oddaj mora biti v slovenskem jeziku, razen kadar gre za medije ali njegove rubrike oziroma oddaje, ki so slovenske licenčne različice tujega medija ali rubrik oziroma oddaj z blagovnimi ali storitvenimi znamkami tega medija.
- (2) Da je ime medija ali rubrike oziroma oddaje skladno z določbami tega zakona, se šteje tudi, ko gre za ime v mrtvem jeziku, esperantu ali v enem od slovenskih pokrajinskih narečij.
- (3) Mnenje o skladnosti imena iz prvega odstavka tega člena s slovenskim jezikom v spornem primeru na podlagi predpisa, ki določa merila o skladnosti imena s slovenskim jezikom, izda pristojni minister.
- (4) Izdajatelj, ki je ustanovljen oziroma registriran v Republiki Sloveniji, mora razširjati programske vsebine v slovenskem jeziku, ali pa morajo biti na ustrezen način prevedene v slovenščino, razen kadar so v prvi vrsti namenjene bralcem, poslušalcem oziroma gledalcem iz druge jezikovne skupine.
- (5) Izdajatelj lahko v tujem jeziku razširja programske vsebine, namenjene jezikovnemu izobraževanju.
- (6) Razlog oziroma namen razširjanja programskih vsebin v tujem jeziku mora biti posebej opredeljen na vidnem mestu nosilca teh vsebin z razvidnimi grafičnimi, optičnimi ali akustičnimi znaki v slovenskem jeziku.
- (7) Če so programske vsebine namenjene madžarski oziroma italijanski narodni skupnosti, jih lahko izdajatelj razširja v jeziku narodne skupnosti.
- (8) Kadar se programske vsebine, zaradi aktualnosti, neposrednosti in avtentičnosti obveščanja javnosti, ali zaradi neizogibnih časovnih, tehničnih ali drugih nepričakovanih ovir, izjemoma razširjajo v tujem jeziku, se uporabi določba tretjega odstavka tega člena.

(9) Določba prvega odstavka tega člena smiselno velja tudi za nosilce informacij iz tretjega odstavka 2. člena tega zakona.

(<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1608>, dostop 6. 2. 2016.)